

19/7/46

1936.

విద్యుత్ 2 అంశము.

ఆంధ్రభూమి

6015

సంపుటము : ౩. భాగము, అనాధము, 14 సందిక : ౧.

ఈ సంచికలో

- మీర్జాదము :**
 చిల్లలుపుట్టుటకు మగవాచిర్యం అవసరమా ?
 — జి. వెంకటరావు. రి. ఏ.
 బంటెవులలో అన్యాయమునకు కారణము : అనాధశిశువుగణము.
 — టి. కుమార్, విశ్వనాథము.
- పాఠశాలము :**
 మనుచరిత్ర రాయల ప్రభుధముగ అధికారముకాదు.
 — శే. రమణి, వెంకటప్పయ్యగిడ్డి.
- చరిత్రము :**
 కాశీ ప్రాచ్యయేతు శిక్షణ లోలిదిదైవం.
 — భా. కం. — భరణిహారావు.
- కథలు :**
 చంద్రమాలి చిరమనోరథం.
 — శంకరుచింతల వెంకటరావు శ్రీ.
 కోపదారి మొగుడు.
 — టి. కుమార్, కాశీశివరావు.
- చరిత్రములు :**
 బ్రిటీష్ విశేషాంగముండ్రి మూలమున ఉదయ చరిత్ర.
 — జి. శివరాజురావు, రి. ఏ., వి. ఎం.
 సామ్యవాద దృష్టాంత కార్తవ్యమున్న శివరము.
 — నుంకువల్లి రాజగోపాలము.

సువరసుందరరసము సర్వసహమేహములకు సంజీవివంటిది

ఎటువంటి సహమేహములనైన కుదుర్చును.
ఇంజక్షన్లు అవసరములేదు. అనేకులు వాడి మెచ్చి
యున్నారు. 60 ఏండ్లు నైద్యమున అనుభవము
గల డి. కే. వేటూరి సుందరశాస్త్రి
గారిచే కనిపెట్టబడినది. పాదువిధము
మందుతో పంపబడును.

వెల : 50 మాత్రలు: రు. 5-0-0.

ఆర్షరసాయనశాల, ముక్కల

అధ్యక్షభస్మము.

—: అ మృతము వంటిది :—

బహుమూత్రమును, క్షయమును,
దగ్గును పోగొట్టి వీర్యవృద్ధిని గలిగించును.
మూత్రమువందుండు చక్కెరను మాయముచేయును.
ప్రళస్తమైన రసాయనము. వెల: తులము 1-కి: రు. 5-0-0.

కన్యకల్పింగు ఫిలిషియన్:—

అయుర్వేదభూషణ వేటూరి శంకరశాస్త్రి గారు, ఎ.ఎం.ఎ.సి.

రాధా మెటల్ జుయెలరీ

5 సంవత్సరముల గ్యారంటీ.

(స్థాపితము: 1912)

6015
14

మాబంగారు నగలన్నీ, బంగారు, వెండి మొదలైన వివిధలోహాన్నికలిపి, శాస్త్రీయంగా శుద్ధిచేసి తయారుచేయబడినవి. మాబంగారునకును అసలుబంగారునకును ఒక్క తూనికలో తిప్పయితరమైన భేద మేమియులేదు.

గాజులబర పెద్దపైజా	రూ. 3-0-0
,, చిన్నపైజా	2-0-0
మెడగొలుసు ఒకటి	5-0-0
వడ్డాణము పెద్దపైజా (86 అంగుళములు)	15-0-0
,, మధ్యపైజా (80 అంగుళములు)	10-0-0
,, చిన్నపైజా (24 అంగుళములు)	5-0-0
పుంగరములు సాదా, ఒకటికి	1-8-0
చేతిగడియారపు గొలుసు ఒకటికి	8-8-0

గ్యారంటీ తెలలోహపు వెండి పాత్రములు.

కోజువాడుకన సభాగ్యారంటీ

కోజు ఉపయోగమున యేమాత్రము, కాంతిలోగాని, తెలుపురంగులోగాని అసలు వెండికి వెనుక లాగవు.

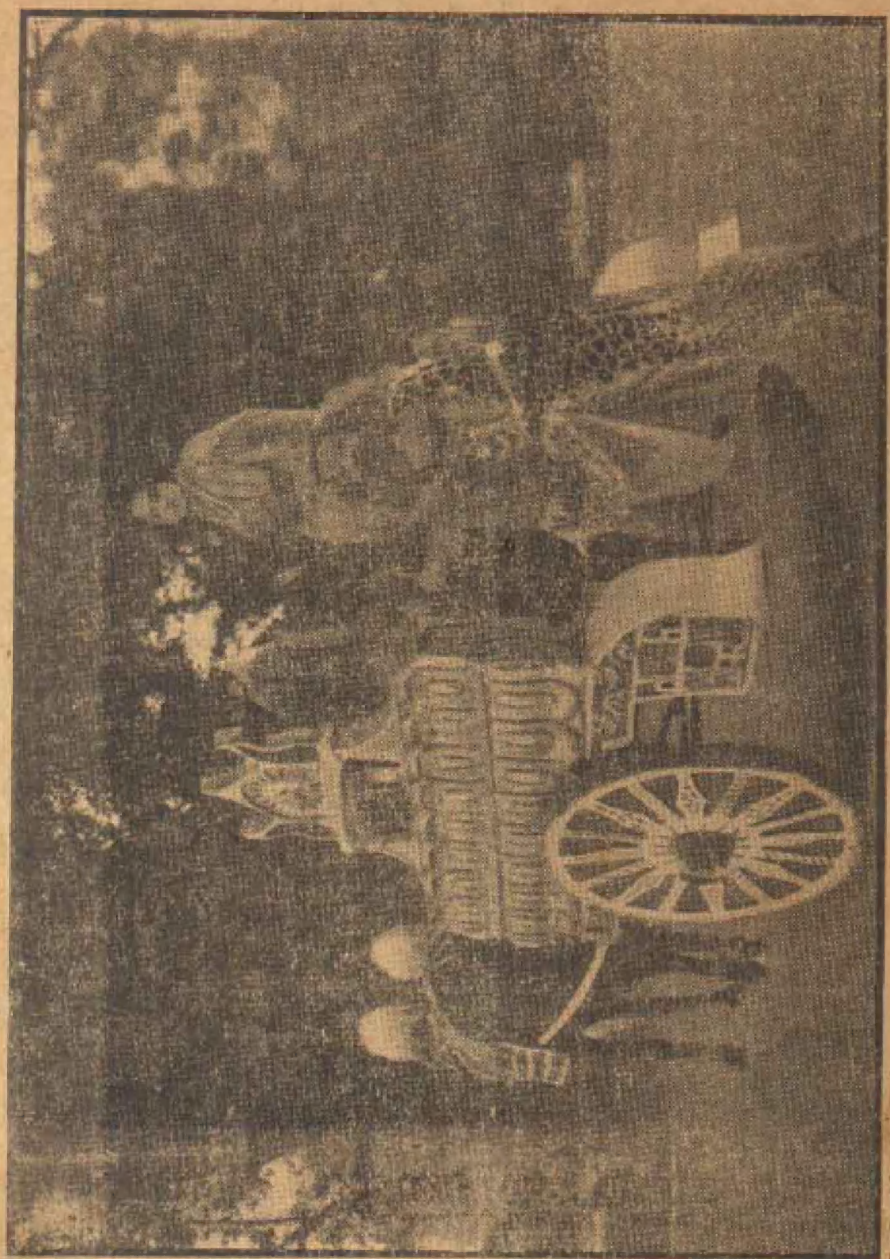

పాదాపనితనముగలది కులం 1-కి రూ.	0-2-0
పట్టులుచేసిన పనితనముగలది ,,	0-2-6
నగిడి పనితనముగలది ,,	0-3-0

కె.ఎన్. రాధాకృష్ణ అండుబ్రదర్స్.

114-115, Mint Street, Sowcarpet, Madras.
Branch Office:—Main Road, Vizianagaram.

ది సౌత్ ఇండియా కో-ఆపరేటివ్ ఇన్సూరెన్సు సొసైటీ, లిమిటెడ్.

పాట్లాఫీసు : మద్రాసు.

పోస్టుబాక్సు నెం 182.

- (1) సహకారధర్మములమీద స్థాపించబడినది.
- (2) రాజధానిలోని ప్రసిద్ధ సహకారనాయకులచే నడపబడుచున్నది.
- (3) రు 100 లు మొదలు రు 5000 లు వరకు పాలసీలు వారి చేయబడును.
- (4) పాలసీదారులే నాటాదారులు.
- (5) ప్రీమియములేట్లు చాల తక్కువ.
- (6) ప్రీమియములను రాజధానిలోని కోఆపరేటివు బ్యాంకులలో చెల్లింపవచ్చును.
- (7) ఆటోమాటిక్ నావ్ ఫర్ ఫీచరు పోకర్యముగలదు.
- (8) శ్రీశ్రీవిశ్వేశ్వర యంగీకరింపబడును.

వివరములకు పాట్లాఫీసునకుగాని, యొక్రింది ఆర్డర్లనై జర్లకుగాని ఏజుట్లకుగాని వ్రాసి తెలిసికొనవచ్చును.

గంజాం ... డి. కృష్ణమూర్తిగారు, ఆర్డర్లనై జరు, మిలిటరీలైన్సు, బరంపురం.
 విశాఖపట్టణం ... ఎ. వీరరాజుగారు, మానేజరు, విజయనగరం కోఆపరేటివు సెంట్రలుబ్యాంకి, విశాఖపట్టణం.
 తూర్పుగోదావరి... పాణిగిపల్లి సత్యనారాయణగారు, ఇన్స్పెక్టరు, రామచంద్రపురం.
 పశ్చిమగోదావరి... టి. కుటుంబశాస్త్రిగారు, ఆర్డర్లనై జరు, నిడదవోలు.
 హైదరాబాద్ ... జి. రాఘవతర్కగారు, ఛీఫ్ ఏజంటు, గుడ్లవల్లేరు.
 గూడలూరు ... ఎ. సుబ్రహ్మణ్యంగారు, ఆర్డర్లనై జరు. 1250. యం. వి. అగ్రహారం, నెల్లూరు.
 అంతపురం ... ఎ. నారాయణప్పగారు, ఛీఫ్ ఏజంటు, అనంతపురం.
 తిరుపతి ... యన్. ఆర్. సుబ్రహ్మణ్యముగారు, జిల్లాఆర్డర్లనై జర్, హన్ పేట.

మూల

1936

అంధ్రప్రదేశ్

సంఖ్యలు-5

సంఖ్య-1

1. ని.రై. అవశిష్టత యంత్రావళిని యం.సి.కె. సత్వారముగా - 5-9
2. సా.మ.వా.బ. బహుదత్త కార్మికావళిని - గుంటూరు జిల్లాలో - 12
3. కృ.ప.దా.రి. మొగతులు - తొమ్మిది కృ.ప.దా.రి.గా - 13-16
4. ప్ర.వా.సి. - 6 త్రోవ సూర్యనారాయణ మూర్తి - 17-
5. పి.ల్.బ. ప్రిన్సిపాల్ మనవాని వర్తమానము - బి.సి.పం.వా. - 18-20
6. వంద్ర. మూర్తిని చమకము - రెండు బంతల వరసింహాద్రి - 21-32
7. కృ.ప.దా.రి. మొగతులు పట్టణంలో తొమ్మిది - భావనానువరసింహాద్రి - 33-34
8. బంతుల వంద్ర. మూర్తిని - రెండు బంతల వరసింహాద్రి - 35-36
9. మన వంద్ర. మూర్తిని - రెండు బంతల వరసింహాద్రి - 37-45
10. 'అంధ్రప్రదేశ్' ద్వారా - 47-48

డి. రైట్ ఆనరబిల్ యాంటోనీయాడెన్, యం. పి.

(నేటి బ్రిటిషు విజేతాంగముం త్రి)

6015

14

రచయిత :

కె. సత్యనారాయణ, బి. ఏ., బి. యల్.

ఏంభోసి ఈడెన్ వర్తమానయుగమున ఆంగ్లేయ రాజకీయచేత్రింలో నొకరు. ఆయన వయస్సుకు ముప్పదియేనిమిదివత్సరములు మాత్రము. ఆయన నుండరమగు ఆకారంపద, న్నుట మైన అంగపాష్టతము, నువీరితమైన మేధాశక్తియు గలవారు. విరోధానుహా సంక్రామమున పై విరోధ్యోగిగా యుద్ధభూమికరగి మాతృదేశసేవగావించి ధన్యులైరి. తనవంతరము ఆక్సుఫర్డ్లో విద్యార్థిగానుండి వన్నెయు వాసియు గాంచిరి.

ఆయన ఈటన్ లో చదువునపుడు అంత మేధావి గా నెన్నుబడువాడుకాదు, గాని తైలిలుయొక్కయు తైలిలు చరిత్రయొక్కయు విజ్ఞానమునకు సేరుగాంచియుండెను. ఆకారణమున నాదినములలో వరకు మరగనపుగా సేగు సేనాయని తలచబడుచుండెను. ఈటన్ నండితనిని ప్రాముఖ్యమునకు గొనివచ్చినది పడవనడపుటయందలి ఆతని నిరుపమానవైపుణ్యము. యుద్ధకారణముగా వరకు పడునెనిమిది వర్షములకే పైవ్యమున చేరియుండనియెడల వరకు ఈటన్ నొకల పండితులయందు ప్రసిద్ధిసొందియుండెడివాడు.

ఆక్సుఫర్డ్ విశ్వవిద్యాలయము నీడినదే ఆయన మధ్య సేయవాంతరములేకుండ ఒకేపారిగా రాజకీయ రంగమునకురికిరి. ఇటు నీయన రాజకీయరంగమున ప్రవేశించుటలో బాల్టిస్టన్ గారినినూడ నొక చేయగలదని వదంతి. ఈడెన్ గారి విద్యార్థిదశావంతరము, ఆయన ఒక దిందులో బాల్టిస్టన్ గారిని సహాజమునకు తటస్థించినపుడు, బాల్టిస్టన్ గా రాయకతమును గొని ఈడెన్ గారిని రాజకీయములలో ప్రవేశ

కింప నుత్సాహపరచి యుండవచ్చును.

దీనిసత్యాసత్యము లెటులున్న ను ఆనెనువెంటనే ఈడెన్ గారు ఇంగ్లండునం దుత్తరభాగమునందలి యొకప్రదేశమునకు పార్లమెంటరీ అభ్యర్థిగానిలచి ఓడిపోయిరి. కాని యందుమిం చొక సంవత్సరములో పలసే ఆయన వార్నిక్, లెమింగ్టన్ ప్రదేశములకు కన్వల్సేటివు పభ్యుడుగా పార్లమెంటు సభాప్రవేశము గావించిరి.

ఆనాడాయన పార్లమెంటులో నడుగుపెట్టు వరికి పరిసితులన్నియు నాయనకు చాల ననుకూలము గానుండెను. అట్టి అనుకూలరాజకీయ వాతావరణమున నడుగుపెట్టు వచ్చుమీన నీడెన్ గారి కవనము వారిసంఖ్య చాలవ్యల్పమని చెప్పవలెను. డిబ్రాయేలు ప్రధానామాత్యజేర్చి హార్పి పెంపొందించిన, వద్వర్త నులును, వద్వంశజులును, మేధాసంపన్నులువైతిమ వ్యప్తగతాశయమున ఆంగ్లేయమహాసామ్రాజ్యప్రధానామాత్యపదవిని సిద్ధింపజేసికొని, ఆంగ్లరాజకీయాకాశమున వక్షత్రములై తేజరిల్లిన యొక సాంప్రదాయమునకు చెందినవాడు ఈడెన్ మహాశయుడు. ఈయననూడ 1928-వ సంవత్సరమున ఆనాటి పార్లమెంటు భవనమున ప్రభుత్వ ప్రతిపక్షుల వెనుకబల్లలపై నొకేనుడై తన భవిష్యదున్నతినిగూర్చి కలలగనుచుండినటు కే సందియమునులేదు. కాని తత్సవ్యము గతాశయము వర్త్యమును విషయముమాత్ర మాయనకు కడుదవ్వున గాన్పించియుండవలెను.

ఆపరిస్థితిలో పార్లమెంటునందు తనరాజకీయ పక్షమునకు భవిష్యదాకాంతయని యెన్నుబడు యా

డెన్ వంటి ధికారి అప్పుడప్పుడు కొన్ని ప్రశ్నలు వైచుట, కొన్ని యుపన్యాసములిచ్చుటచేతనే గలుగునది వేరేమియు లేకుండెను. ఇట్టి తన విధిని యీ డెన్ గారు మాత్రము పట్టుదలతోడను, వశాగ్రబుద్ధితోడను నిర్వహించిరి. ఆయన తొలి యుపన్యాసము, వర్తమానకాలమున సకలదేశములదృష్టి నాకర్షించుచున్న నాయువిమానదండయాత్రల గురించియై యుండెను. అందాయన 'నూతనసభ్యుల తొలి యుపన్యాసములయొడ మీరు సర్వదా కనబరచు తునాదరములను యీనాతొలియుపన్యాసమునెడగూడ కనబరతురని మిమ్ముల వర్ణించుచున్నాను. నాకు పూర్వము నూట్టాడిన సభ్యుడు తాను ముగించివచ్చిన తన స్వల్పయాత్ర నే గౌరవతలు కొండంతలు చేసియున్నాడు. పైగా వాయువిమానములవాడి ఏదిక్కున నుండి వచ్చునని మనలనే ప్రశ్నించుచున్నాడు. ఏదిక్కునుండి వచ్చునో నాకు తెలిసిన విషయముగాదు. పైగా అది ప్రస్తుతము మనము చర్చించుచున్న విషయముగాదు. సహాయ కార్యదర్శి గారు సంసిద్ధముగానుండుటయన నేమి యనియు, సంసిద్ధత సరియగు నాయుధముగాదనియు నుడివీరి. సంసిద్ధత సరియగు నాయుధముకొకపోవచ్చుగాని ఆసంసిద్ధత అంతకన్న వధమాధముమగు నాయుధమని మాత్రము జ్ఞాపకముంచుకొనవలెను." ఈయుపన్యాసము చాల స్పష్టముగ నేయున్నది; కాని ఆకొద్దియు నాయన కాంతముగను, సుస్పష్టముగను భాషించెను.

అదేసాయంసమయమున నొక కార్యకసభ్యుడు సభాభవనము ఘానుపానమందిరములో, ఈ డెన్ గారి తో మీరు ఉపన్యాసమునందలి విషయములనుగురించి చాలపట్టుదలగలిగియున్నారేయని పలుకరించెను.

'ఔను, నేను పట్టుదలగ నే యున్నాను" అని వెంటనే జవాబువచ్చెను. అజవాబులోని రీత్యంత ఆకనిపాశమువలె నాకార్యకసభ్యుని నిరుత్తరునిజేయ, అతడు ఆమందిరమునుండి వెళ్ళుచుగా వెడలిపోయెను. అందులకని ఈ డెన్ గారు మాత్రము ఎల్ల పుడును మొరటుగాను, తీవ్రముగాను మాట్లాడునట్లుభావము గలవా

రని తలంచుట పొరబాటు. ఆయన తన రాజకీయ ప్రతిపక్షులతోగూడ చాలమర్యాదగను, సౌమ్యముగను భాషించుదురు. కాని ఆయన సహజముగ నే మితభాషియు, పైగా ఎవరి నెంతమారమున నుంచవలయునో చక్కగ నెరింగిన విచక్షణుడును.

పార్లమెంటు సభ్యుడైన రెండుసంవత్సరములకు ఆయన బ్రిటిషు ప్రతినిధులతో సామ్రాజ్యపర్యటన మొనరించెను. ఆసమయమున నే ఆస్ట్రేలియాలో జరిగిన ఆఫిలసామ్రాజ్యప్రతికాసమావేశమున కరిగెను.

ఈ డెన్ గారు 'ఉష్టరాజ్యములు' (క్లెసెస్ ఇన్ ది సౌత్) అనుపేరుతో నొక చిన్న గ్రంథమును, తమ పర్యటనమున తాముగమనించిన విషయములను చర్చించుచు వ్రాసి ప్రచురించిరి. ఆగ్రంథమునుండి యీది గుఠ నుదాహరింపబడిన వాక్యములవలని కొంతవరకు గ్రంథకర్తయొక్క వ్యక్తిగత రాజకీయ విశ్వాసములు వెల్లడియగునటుల గానుపించును. ఈగ్రంథపతనము వలన, అదినములలో నీ గ్రంథరచయిత, పార్లమెంటరీ సంస్థల యుపయోగములందు పరిపూర్ణవిశ్వాసము గలిగియుండెనాయను సందియము లేకుక వోడమును. ఏదైనగానిందు ఈ డెన్ గారు, నూతలాండులో తాముచిన్నపార్లమెంటు చర్చను వర్ణించుచు వ్రాసిన వాక్యము లివి: "మనము కనులుమూసికొని వెనుకకు తేరబడినయెడల, ప్రభుత్వపక్షమువా రధికారమునకు వచ్చినవెనుక తాము ప్రతిపక్షులుగానున్నపుడు బోధించిన మాత్రముల నాచరణలోనికి గొనివచ్చుటలో నెటుల విఫలులైనదియు, ప్రతిపక్షుల ఆసనములనుండి ప్రబుత్వావసములకు మారినంత నే వారి ఆశయములు, అభిప్రాయములు నెటుల మార్చుగన్నదియు, ప్రతిపక్షులధిక్షేపించుట వివసగును. ప్రబుత్వపక్షమువారు వెంటనేలేచి మీరుమాత్ర మధికారముననున్నపుడేమి యొనర్చగలిగితిరని ప్రతిపక్షుల నుపాలంభించుటగూడ వివసగును. అంతయుగాక ప్రబుత్వపక్షము తమ చర్యలను సమర్థించుకొనుటయు తమరేవిషయమున నెటుల విఫలులైనను, అధికారముననున్నయపు డావంత మేలుగూడ నాచరింపలేని ప్రతిపక్షులు తమ్యధిక్షేపింప

వర్జీనియా గారనియు, వారు పలుకుచుండుటగూడ గవ
వగును. దీనితో ప్రబుత్వపక్షములవారి ఆవశ్యముల
పోషణలంబురించును. ఈకథనంతయు వాకర్షించు
చున్న ఆంగ్లప్రేక్షకుని మోతుగూడ పోషప్రభుత్వ
మును. ఈ శబ్దాలయంతయు నతనికిదివర కాచటనో
వినినదాని ప్రతిభ్యవినకె తోచును. ఏ పనిచేక మెక్స్
నూరముననో నతడట్టిది వినినటుల తలంచును. అచటి
ఆశయములను, సిద్ధాంతములు నే యంతదవ్యేతెంచి
యిట నివాస మేర్పరచుకొనుట క త ద బ్బుర
పడును."

రాష్ట్రీయముగా రీయుద్ధాంతమున కుపోధాతము వ్రా
సిరి: అందు వారు ఈ డెన్ గారు చాల మామ్యుగ్రా
హులనియు, నెద్దియైన సమిమర్పదృష్టి వాలోంతు
రనియు నభిసందించిరి. అదే సందర్భమున వారు 'మన
మెల్ల రము యీ డెన్ గారి విమర్శనలతోడను, వారి
యభిప్రాయములతోడను సర్వత్ర కేలేభవింపక పోవ
చ్చును' అని వ్రాసియుండిరి. ప్రాయశః యీవాక్య
ము వ్రాయవలయును, రాష్ట్రీయముగాను, మైదాపాం
చిన యీ డెన్ గారి గ్రంథభాగమును మనమునం దిది
కొని యుండవచ్చును.

ఈ డెన్ గారు తమ పర్యటనమునుండి తిరిగివచ్చు
నరికి, నిట, ఆయనభవిష్యత్వాన్వేషితికి ప్రథమ
పోషణ ముదర్పబడియున్నది. అది యెటులన, తమ
పక్షము అధికారములోనికి వచ్చుటయు, రాష్ట్రీయ
ముగాను ప్రధానామాత్యులగుటయు ఆశయముననే సం
భవించెను. యీ డెన్ గారు రాష్ట్రీయమున విదేశాంగ
మంత్రియగు సర్ ఆష్ట్రీయ చాంబర్లెన్ గారికి పార్ల మెం
టరీ ప్రత్యేక కార్యదర్శిగా నియమింపబడిరి.

ఆయనయందిమిడియున్న కార్యనిర్వాహక శక్తి
అన్యుతము. ఆయన రాష్ట్రీయంతయు మేలుకొని మరు
వాడు తానుపశ్యనింపవలసిన విషయముల వదిలెత్తతో
తయారుగావించుకొని మరువాడుదయమున, సభా
భవనమునకు రాష్ట్రీయంతయు ముఖనిద్రగాంచిన వాని
వలె ప్రసన్నవదనముతో నేలెంచును.

1929 వ సంవత్సరమున వారిపక్షముధికారమును

గోలుపోవుటయేగాక, తిరిగి చాలకాలమువర కధికా
రమునకు వచ్చుపట్టు గానింపలేదు. కాని పదివే
తులు క్లిష్టముగనే మారి మరియొకసారి యీయన
ప్రబుత్వపక్షపక్షముల నలంకరించెను. ఈసారి యీ
యన కాలిదనది 1981 వ సంవత్సరములో నేర్పడిన
జాతీయ ప్రబుత్వమున. ఈప్రబుత్వములో ఏడెను
గారు విదేశాంగసహాయకార్యదర్శిగా నియమింప
బడిరి. యీపర్యాయమీయన మంత్రిపదవి కొక్కసో
పానము మాత్రము దిగువనుండిరి. యీ ఉద్యోగ మైన
వెనుకనే ఆయన నామము ఆంగ్లజన సామాన్యమున
కును సకల ప్రపంచమునకును తెలియవచ్చినది.

యూరపుఖండమునకు, రాజకీయసంబంధమైన
రాయభారములలో తరచు వెళ్లుచుండుటచేత, ఇందు
మించు ప్రతిదినమును ఆయనకు పత్రికల నలంక
రించుచుండెను. అదినములలోనే ఆయన రాజకీయ
నేతితము సర్వాంగ పౌష్ట్యమును రూపమును గైకొనె
నని నుడువవచ్చును. ఆకాలముననే ఆయన విదేశాంగ
వ్యవహారములయందు, రాయభారముల నతిసమర్థతతో
నిర్వహింపగల నిపుణుడని నిర్ధారణయైనది.

ఉత్తర దక్షిణ భృతములంత యంతరముగంబిగో
పీయరాజ్య నియంత రియపును—నేరవ్యవహారము, హిట్లరు, స్టాలినులు—ఇరువురునుగూడ ఏడెన్ గారి
యెడల సవభిప్రాయము నే వెల్లడించిరి. యీ డెన్
గారు నిర్వహించిన రాయభారములలో కఠినతముమై
నది, మోస్కో-రాయభారము. మోస్కోలో ప్రభు
త్వాధికారమున నడుపబడు వారాపత్రికలు పెక్కు.
అవి ప్రబుత్వమునోటినుండి ఒక్కమాట వెలువడి
నంతనే యీ డెన్ గారి రాయభారకార్యక్రముమును
సంపూర్ణ ముగ విధముగావినంప సమర్థములై యున్నవి.
ఆవసరమైనచో ప్రబుత్వేతర వ్యతిరేకప్రతికలుగూడ
అందుకు సందిద్ధము.

ఈ యిన్నిపరీక్షనుండి ఈ డెన్ గారు విజయవంతు
లై వెలువడిరి. వీరు మోస్కో-కేగిన సమయముననే,
రష్యాలో అయిదు సంవత్సరములుగా నిర్బంధింపబడు
చున్న ధూగర్బాంకరమును రైలుదారి పూర్తిగావినంప

బడెను. సోదరులతో ప్రభుత్వము వారి ఆతిథిగానున్న ఈదెవ గారు ఆరైలు మార్గమునై ప్రయాణమునందించిన ప్రధములలో నొకరు. ఆరైలుమార్గము కడపటి స్టేషనుకు ఆయన గౌరవార్థముగా నిడెను అనునామ మొసంగబడెను. ఈదెవగారు ఆరోజులలో విదేశీకాంగవ్యవహారములలో వహించినంత ప్రాముఖ్యత నుండి యితర పార్లమెంటరీ విదేశీకాంగవహాయ 'కార్యవర్గము తత్పూర్వముగాని, తదనంతరముగాని వహించియుండలేదు. ఆయన పక్షమునందలి వారనే ఘలు ఆయనను విదేశీకాంగ మంత్రిగ నొనరింపవలెనని పట్టుబట్టియుండిరి. వారికోరికయు పట్టుదలయు వధి కనునుచు రాగా, ప్రభుత్వ మట్టికోరికను పాటించక తప్పినదిగాదు. వారికోర్కెలను సఫలముగావించుటను ప్రలుక్ష్మమేదియో యొక విధానమనలంపవలసి వచ్చెను. కాని అప్పడవలంపించిన విధానము మాత్ర మంత సమంజసమైనదిగ కనుపట్టదు. ఆసమయమున వారుగావించిన ఏర్పాటేమన నర్ కామ్యూల్ వోరు గారిని విదేశీకాంగమంత్రిగను, యీదెవగారిని జాతి సమితి మంత్రిగను నియమించిరి. తత్ఫలితముగ విదేశీ కాంగ వ్యవహారములలో ద్వంద్వార్థికార మేర్పడినది. కాని యిట్టి విధానము చిరకాలము పాగునట్టిదికాదు. యీవిధాన మెటు లంతమొందినదియు వర్ణించుగాధ నొక పెద్దగ్రంథముగ ప్రాయశఛ్యుతముగాని యీవాగ్ధస మీదెవగారిని నురించినవగుట కొద్దిలో నాకథ ముగించవలయును.

నర్ కామ్యూల్ వోరుగారు జాతిసమితి తీర్మాన ము నమసరించి బ్రిటిషు, ఫ్రాంసు దేశములు, సమితికి, అలిసివీయాకు, ఇటలీకి, పంధివిషయము యేయే దరతుల నూచింపగలవో, తీర్మానించుటకు, లాబెల్ గారితో సంప్రదింప పారినవగరమున కలవబడిరి. వోరుగారు, లాబెలుగారును యాంధ్రపరతులను నురించి ఏకాభిప్రాయమునకు వచ్చిరిగాని, యాదర తులు బయలుపడినంత నే వాటిని ఖండించుచు మహా త్తరాంధోగనము బయలుదేరినను, తత్ఫలితముగ ప్రలు క్ష్మముననే చిక్కునయ్యవటల గావించి పార్లమెంటు

మంత్రి యాంగ్లేజ్ యాదరతుల నంగీకరింపజాలనని పార్లమెంటులో పుష్కముగా నొప్పుకొనిరి. వారిలో వోరుగారు తమవదలి రాజీనామానిచ్చుటయు, వెంటనే యీదెవగారాయనస్థానే విదేశీకాంగమంత్రిగ నియమింపవలెనటయు, సమితిమంత్రివదలి కర్దునేయ బడవటయు జరిగినవి.

ఉద్యోగవేళానంతరము, ఆయన గృహమునందు భార్యతోడను, ఇరువురు పుత్రులతోడను పాధావణ ముగ కాలముగ దుర్భుచుండురు. ఆయనకు పంచయు శంఖ్యాపలుగలరు. కాని పన్నిహిత స్నేహితులు మిక్కిలి కొద్దిమందియని చెప్పవచ్చును. పార్లమెంటు సమావేశమైనపుడు, ప్రతిరౌత్రియు వాయన స్నేహి తులతో నడచునే భోజనము చేతురు. కాని యితర సమయములయం వాయన గృహమునగాని, సభాభవ నమునగాని ఏకాంతముగను, కాంతముగను భుజం చుట కిచ్చుగింతురు.

ఆయన గోల్సు, బెన్నిను యగుటల వాడగలరు. కాని వారికాల మమూల్యమగుటచే నేయట వాడు టకుగాని వారికి తీరదు. ఆయన సమితిమంత్రిగా విదేశీకాంగకార్యాలయమున నేనువపుడు ఏర్పడిన నాడుదమున వాకలో గోల్సుకర్రలను కచ్చెను. కాలము జరిగిపోవుచున్నను యాగోల్సుకర్రలపంచి యాకార్యాలయమునగాల పలులనే నిలిచిపోయెను. తరువాత నొక స్నేహితు డని ఏరువు తీసుక నర్మి తిరిగి వాటి వాయన గృహమున కప్పగించెను.

ఆయనలో గమనింపవలసిన మరొక యుఖ్యవిషయ మేమనగా, వాయన త్యంగ్యచిత్రకారులను కొకం తట కొరుకునడచు. ఆయన వేషభాషలలో నొక పాహస్యమైన యాంగ్లేయాయనకునివలె నుండురు. పాహస్యమైన దుస్తులయినను వారువాటిని చాల నిటుగ ధరింతురు. ఆయన యాకారమునకాని, స్వ భావమునకాని, వేషభావమునకాని నై చిత్ర్యమేమి యును గమనింపదు. కనుకనే యాయన త్యంగ్యచిత్రమును సృష్టింపవలెనన్న చిత్రకారు డతి నిపుణు డును, వేధాశాలియునై యుండవలెను.

సామ్యవాదజన్మదాత కార్లమార్కున జీవితము

రచయిత :

గుంటుపల్లి రాజగోపాలము

“ఈ సంవత్సరము (1852) ఈస్టరుదినాల్లో మా చిన్న పుత్రికయైన ప్రాంసీక భయంకరమైన కంఠమాల రోగముతో బాధపడిచనిపోయింది. చాలిక చాలదినాలవరకు రోగముతో బాధపడింది. మేము దీనిద్రవ్యాచర మావద్దలో ఉన్నప్పుడు ప్రాంసీక చనిపోయింది. మా జర్మను పోదరులు మాకు సహాయముచేయలేకపోతూ వుండిరి. ఆత్మవేదనతో దుఃఖితురాలవయిన నేను ఒక ఫ్రెంచిదేశీయునికడకు సవత్సరమునకై వెళ్ళాను. ఈ ఫ్రెంచిదేశీయుడు మాయింటికివచ్చుటగానె ఉంటున్నాడు. తరుచుగా మాయింటికి వస్తుంటేవాడు. నేను వాని కివయనీయదకను విన్నవించితిని. అతను సహానుభూతి మాపిస్తూ నాకు చెందుపొందిచ్చెను. ఈ భవముతో మేము ప్రాంసీకకు శవసప్రాన్ని కొన్నాము. ఆవసప్రాన్ని కప్పకొని ప్రాంసీక సమాధిలో కాళ్ళవేసిద్ర చెందింది.” ఈవ్యుల్పంశము సామ్యవాదులనాయకుడని చెప్పుదుకూవున్నవాని భార్య జీవితకథలోనిది. ఆనాయకునిపేరు కార్లమార్కు.

కార్లమార్కు 1818 సంవత్సరములో జర్మనీలోని ఒక చిన్న గ్రామములో జన్మించాడు. ఈయన తల్లి యచూదికానికి చెందినది. అయినను ఆమె క్రైస్తుమతాన్ని స్వీకరించి ఒక నకిలను వివాహమాడింది. కార్లమార్కు యీవకీలుపుత్రుడు. తండ్రి కార్లమార్కును తత్వజ్ఞానకాశ్రమము, చట్టకాశ్రమము చదివించడానికై బర్లిన్ విశ్వవిద్యాలయానికి పంపించాడు. కాని కార్లమార్కుకు యీ కాశ్రమలో దివి కలుగలేదు. కొన్నాళ్లు కవిత్వా

నికై ప్రయత్నించాడు. తరువాత తత్వజ్ఞానకాశ్రాన్ని చదువ నారంభించాడు. ముప్రసిద్ధ పండితుడైన హేగలుయొక్క అనుయాయుడయ్యాడు. హేగలు రచించిన గ్రంథాలనేకపుష్టితో పఠించాడు. వారిపితాంకాలు దుచింపమి తిరస్కరించాడు. తండ్రి అనేకపర్యాయములు పుత్తరములు వ్రాశాడు. కాని మనోవృత్తి కించిత్తయినను పఠనవ్రతము కాలేదు. కార్లమార్కు దాక్టరీషిగ్రి పొందడానికి సిద్ధంగాఉన్న సమయానికి గొప్ప రాజనీతిజ్ఞుడైనాడు. దాక్టరీషిరుడు పొందబోయేమందు ఒక లేఖను వ్రాశాడు. వానిని చదివినవిదగ ద్విగ్రహబలంకొనెటంత ఘాటుగావుందని చదివినవారికి తెలియకపోదు.

1848 సంవత్సరములో కార్లమార్కు ఒక సుందరయువతిని పెండ్లాడెను. ఈయువతి ఒక భవవంతుల మటుంచానికి చెందినది. ఈమె భవాధ్యుని ప్రేమపాత్రురాలు కావడానికంటె నిర్లభుడైనను, గుణవంతుడైన గ్రాడ్యుయేటు కార్లమార్కు సహచారిని కావడమే శ్రేయస్కురమని తలంచింది. ఈయువతి కార్లమార్కునైవాహికజీవికాన్ని ఆనందనదాయకముగా చేసింది. అనేకవిపత్సమయాల్లో కార్లమార్కు తన భార్యవల్ల ఉచితపరాయర్థ సహసాలను పొందుకొంటేవాడు. 1842 లో కార్లమార్కు తనరాజనీతిని ప్రకటించాడు. అసమయంలో జర్మనీదేశీ చాలా సేవంగావుంది. క్వేచ్చాచాదులైన చక్రవర్తుల వత్తిడి ఉంటుండేది. కాని ప్రజలలో సామ్యవాదభావము ఆల్లువంది. తత్కా

దీని కావనప్రకాశితను నిశ్చింత మొదలుపెట్టాడు. ప్రజలు యీ వ్యాపార్థిని చూచి కార్ల మార్కును "రహీనిష్ కటింగ్" అను పత్రికా సంపాదకునిగా చేశారు. పత్రికా సంపాదకుడైన తరువాత కార్ల మార్కును కర్మాదుకు వ్యతిరేకంగా గొప్పగొప్ప వ్యాపారమ పత్రికలో ప్రకటించాడు. దానిని చూచుటతోడనే ప్రభుత్వమునా దుగ్రులయ్యారు. పోలీసులు వెంటబడివారు. స్వదేశములోనుండి తగినంత కేసు చేయలేనని తలచాడు. ఇందువల్ల పోలీసుకు వెళ్ళాడు. పోలీసు ఆసుమయంలో విజ్ఞానము, కళా, వ్యవస్థాపన పాఠశాలతో యాత్రాస్థానముగా తలచి బడుతూవుంది. పోలీసువచ్చి జర్మనీరాజునీని తన భాగవంలో వున్నతస్థానాన్నించి "ఫేరవర్స" అనే పత్రికను స్థాపించాడు. ఈపత్రికలో 'ప్రకా' రాజశిల్పితసమాచారములను ప్రకటించేవాడు. ప్రకా సర్కారు, ఫ్రెంచి చక్రవర్తిఅయిన "యూఫీ రిష్న"కు ఈ పత్రికను నాశనము చెయ్యాలని కరుణపడింది. 1845 జనవరిలో ఫ్రెంచిమంత్రి గిబర్రామార్కును రాజాగారి ఆజ్ఞతో కార్ల మార్కును సమీక్షించుటకీతంగా వెళ్ళగొట్టిం చాడు.

ప్రాంతు రాజ్యాన్నించి బయలుదేరిన తరువాత కార్ల మార్కును బ్రుగేల్ను వెళ్ళాడు. అచ్చట జర్మనీ వ్యాపారులతోను సామ్య వాదులతోను కలుసు కున్నాడు. జర్మనీ కూలీలసంఘాన్ని స్థాపించాడు. 'దుర్లబ్ చి బ్రుగేల్ కేటిక్' అనే పేరుగల పత్రికను ఆరంభించాడు. ఈపత్రిక జర్మనీనుండి తరువాతిట్టబడిన వ్యక్తులనుగురించి తరుచుగా వ్రాస్తుండేది. కూలీలకు అర్థకాత్రునిచ్చుచే వ్యాపారమ ఆహ్వానేకీవాడు. ప్రాంతు, జర్మనీ ఉత్తమనా యకులకు ఈపత్రిక చాల వ్యవసారమును జరిపింది. సామ్యవాదులలో చెల్లాచెదలైన శక్తులను విక్రమర చింది. లండనులోవున్న "జర్మను కమ్యూనిస్టుక్లబ్" యొక్క ప్రధానకార్యాలయము బ్రుగేల్నుకు మార్పు బడింది. కొద్దిదినాల తరువాత "కమ్యూనిస్టుక్లబ్" బొకదానిని స్థాపించాడు.

1848 ఫిబ్రవరి 24 కు సామ్యవాదులకు సూచనా వళి అచ్చయినవచ్చింది. దీనితోడుగా పోలీసులో విజ్ఞవాన్ని చెలరేగింది. ఫ్రెంచికావనమైన బయోఫీ రిష్న పేషముమార్పుకొని కాలి బుద్ధిచెప్పాడు. మంత్రియైన గిబోను విదేశాలకు వెళ్ళి కరమినికో వలసినవచ్చింది. అష్టాయసర్కారు యేర్పడింది. ప్రకా తంత్రహోషుల చేయబడింది. జర్మనీకావనము కార్ల మార్కును బ్రుగేల్నునుండి వెడలగొట్టాలని, తలు మ్మవున్నారు. 1848 లో తెల్లయం కూలీలలో సామ్యవాదము చాలతీవ్రంగా ప్రాకిపోయింది. దాని వల్ల తెల్లయం ప్రభుత్వము చాల భయపడింది. మార్కును అరెస్టుచేయబడ్డాడు. వెంటనే తెల్లయం నుండి వెళ్ళిపోదానికి అజ్ఞ యియ్యబడింది.

కార్ల మార్కును మరల జర్మనీ తిరిగి వచ్చాడు. కొన్నాళ్ళవరకు పారిస్ లోవుండి జర్మనీలోని కోలక్ అనే కావున "రహీనిష్ కటింగ్" అను పత్రికను ప్రకటింపజేచాడు. 1849 ఫిబ్రవరి 7-వ తారీఖుకు మార్కును రాజద్రోహపు అభియోగాన్ని మోపారు. కాని నిర్దోషులని నిశ్చయింపబడి విముక్తిగాంచ బడ్డాడు. ఫిబ్రవరి 9 కి మరల యంగోకవిషయంలో యిలాగే జరిగింది. దీనిలోకూడ విముక్తిగావించబడి నాడు. ఈసంవత్సరములోనే చెనెడకు రాయన ప్రాంతాల్లో విప్లవము జరిగింది. ప్రకాసర్కారు కార్ల మార్కునుయొక్క "రహీనిష్ కటింగ్" వున్నంత కాలము కాంతి యేర్పడవని తలచింది. మే 19 లేదని ప్రభుత్వాజ్ఞ చే బహిష్కరముచేయబడింది. పత్రికా అంతిమాంకములో "నెలవు" అనే శీర్షికమొన కవి త్వము ప్రకటన మైనది. దానిని చదివి పోలీసులు దళితులయ్యారు.

కార్ల మార్కును జీవితములో కుఖికాంతులనేని లేనేలేవు. గెజెట్ బహిష్కరింపబడిన తరువాత జన్మభూమిని విడిచాడు. మొదట పారిస్ వెళ్ళాడు. అచ్చట చాల ఆపదలను అనుభవించవలసి వచ్చింది.

వాటిలో కొన్నిటిని ఆయన ధర్మపత్ని వ్రాసింది. ఒకచోట యిలావుంది. “ఒకవెలవరకు మేము పారిస్ లో వున్నాము. ఇచ్చట మారు ఆశ్రయమేలేక పోయెను. ఒకరోజున ప్రాచీనకాలము ధయంకరా కారముగల ఒక పాస్త్రెంటుకచ్చి 24 గంటలలో పోలిమంచి వెళ్లొని ఆజ్ఞాపించాడు. ఇంటిలో వున్న స్వల్పసావిగ్రితో మేము లండను ప్రయాణమైతిమి.”

కార్ల మార్క్సు జీవితాన్ని వ్రాసిన మిర్టర్. కె. పార్సెగో, మార్క్సు లండనుయాత్ర చరిత్రలేవ కావ్యనమన వ్రాశాడు. అచ్చట వారు కడుపునిండ భోజనముచేసి యెరుగరు. అప్పడప్పుడు తమభాగపు కొట్టెలు పిల్లలకు యివ్వవలసినవైతూండేది. దుఃఖముతో పిడింపబడుతూ ఉన్నప్పటికి మార్క్సు యెప్పుడును ఆధీరుడు కాలేదు. అకలిచే పిడింపబడుతూ ఉన్నప్పటికి బ్రిటిషు న్యూజయంకు వెళ్ళి అధ్యయనం చేస్తూఉండేవాడు. అప్పటిలో పత్రికాతమ వ్యాసములు వ్రాసి తనజీవితాన్ని గడపవలసినవైంది. చరిత్రకానిమి క్రిపొందడానికై ఒకపారి రైల్వేపాట్ల యెంటులో ఒకక్కర్న పదవికి అప్లికేషను పెట్టుకున్నాడు. కాని సాప్రాక్షరములు సరిగారేనందువల్ల అది స్వీకరింపబడలేదు. జర్మనీకుప్రవీధదార్యనికుడును, విద్వాంసుడును, తేఖుడుడయిన కార్ల మార్క్సు రెండుగరులను ఆర్థకుతీసికొని ఉండెను. ఈ స్థలానికే వచ్చి గొప్పగొప్ప రాజనీతిజ్ఞులు సరామర్ప చేస్తూండేవారు. అప్పడప్పుడు కార్ల మార్క్సు ఈ గరుల ఆర్థిక సమయానికి యివ్వలేక పోతూఉండేవాడు. మార్క్సువత్తి మరొకచోట యిలా వ్రాసింది. “రఫేనిష్ గెజెట్ పత్రిక ప్రభుత్వాజ్ఞ చే బహిష్కరించేటప్పుడు ప్రెస్సులోని ఉద్యోగస్థులకు వేతనము చెల్లించుటలో మావద్దనున్న స్వల్పధనము ఖర్చయిపోయింది. నేను యింటిఖర్చునుగాన ప్రాంతు పాట్లలో వెండిపాత్రకు తాగట్టు పెట్టితిని. కొలోనులో ఉన్న సామానును అమ్మివేసితిని. లండనులో మేము 42దారిల్లు చెల్లించవలసిఉంది. ముగ్గురుబిడ్డలు

పుట్టారు. 4వ బిడ్డ పుట్టడానికి సిద్ధమైయుండెను. నేను చలివన్న వ్యాకులులైన బిడ్డలకు కాగలిందుకొని నేల మీద పరుంటిని. మావద్దనున్న ధనము ఖర్చయి పోయింది. నేను దుర్బిచాలనుగురించి విచారించవలయుతో మన్నుకాలవయ యుంటిని. ఈసమయంలో ఇంటి యజమానివచ్చి అడ్డకై వత్తిడిచేసివాడు. అప్పుడు మావద్ద ఒకచమ్మిడినూడ లేకపోయెను. యింటి యజమాని యిల్లు ఖాళీచేయమని చెప్పాడు. మరునాడు తీవ్రమయిన వర్ష ముకురియుచుండెను. తీవ్రమయిన చలివుండెను. అటువంటి సమయములో వామస్థురు ఆలోచనాలవలన యింటిలోనుంచి తీసికొని బయటికి బయలుదేరవలసినవైంది. మాసామాను యింటిముటకు తీసివేయబడింది. మార్క్సు ఒకబండి కట్టించుకొని గడిసి వెదకడానికి వెళ్లాడు. మేము యానిధర్మలక్షణ వ్యాకులవడిలేదు. నేను నన్ను అర్థవృత్తంకు రాలనుగా తలుస్తూఉండేదానను. ఎందుకన ఆనేక విపత్తులను యెదుర్కొన్నప్పటికి నాప్రాణాధారమైన మార్క్సు వానెంటుకేవుండెను.”

మార్క్సు లండనులో బీదరసముతో నివాసము గడిపేసమయములో అప్పడప్పుడు 20 మొదలకొని 50 వంతుల వద్దీతో అప్పుతీసికొంటూఉండేవాడు. మార్క్సుపత్నివద్ద వెండిచంచాలు ఉండెను. మార్క్సు యీ చంచాలను అమ్మడానికి బజారుకు వెళ్లాడు. చంచాలమీద “హాప్ ఆఫ్ ఆర్మిల్” రాచకుటుంబానికి చెందిన ముద్రవుంది. దుకాణదారునికి మార్క్సుమీద అనుమానంకలిగింది. అతను మార్క్సును పోలీసువాళ్ళకు పిప్పించాడు. అనేక ప్రయత్నాలు చేసినతరువాత మార్క్సు వదలించుకోగలిగాడు. లండనులో అతిబీదతనంలో ఉండి కూలీల సభలో ఉపస్థాపించడానికి యెప్పుడు ఒకచమ్మిడినూడ తీసికొనలేదు. ఆయన బీదలనైన నే తన ధర్మంగా తలచాడు. జర్మనీమంత్రి విస్కార్నె మార్క్సును తనపక్షంలోనికి యేవిధంగానైనా రప్పించాలని తలుస్తూండేవాడు. మార్క్సుకు యీ చర్య అనే మిత్రుడు ఉండేవాడు. అతను మొదట కూలీల పక్ష

సాతి. తరువాత సర్కారుచూపించిన ఆశలకు లొంగి పోయాడు. బూచరు చూర్చుకు ఒక పాతి ప్రభుత్వ పత్రాని ఒక వ్యాపకమువ్రాసి ధనముపొందమని, గలహా వ్రాశాడు. ఇది జర్మనీయంత్ర విశ్వాద్యుని బూచరుల కుట్ర. కొని చూర్చు తన సిద్ధాంతాలనుంచి కొం చెయ్యమని పారశేడు. ఆయన ఆకలిచే చావడానికి సిద్ధంగావున్నాడు. కొం పూరింపజేయించి విడిపోవడానికి యిష్టపడలేదు. కూరింపితంకోసము 1864 లో కార్లచూర్చు "ఇంటర్ నేషనల్ కర్మింగ్ మెన్స్ అసోసియేషను" ఆ సేషన్లో ఒక సంస్థను స్థాపించాడు. 1881 సంవత్సరములో చూర్చు సహచారి జేసీ చనిపోయింది. భార్యవిత్రాగము వల్ల దుఃఖితుడైన చూర్చు పడకకుప్పీరిన పండు

కొని యాప్రపంచాన్ని పడి 1888 సంవత్సరములో ఎరలోకయ్యరి చేశాడు. మోసేట్ సహజీవుల ములో "చూర్చు" ఆయన భార్య "జేసీ" చిర శాంతియుతులయ్యారు. తమజీవితమంతా యీ విరాత్తులు గెండును పూరింపాడమునో యుద్ధముచేస్తూ వుండినవి. ఈ ప్రపంచములో పామ్యువాదమునే చేయవలసినవరకు ప్రముఖ అతిశ్రద్ధతో, ప్రేమతో, కార్లచూర్చు జేసీచేర్ల తలుస్తూనే వుంటారు.

ఆట్టి ధన్యుల జీవితాలు అతిపవిత్రాలు. చిర స్మరణీయాలు. ఇటువంటి పురుష జీవితాలు చదివి పాశకులు వాచనాదిరిగా ఆత్మలు దేశానికర్పించి ధన్యులుకొవాలి. ఆప్సడే దేశం ధన్యులవుతుంది. తాము ధన్యులవుతారు.

భారతదేశ సంస్థల ప్రోత్సహించుడు

సల్పరీమియములు

ప్రత్యేక సౌకర్యములు

ఆధునిక పద్ధతులు.

1. 'ఎ' మొదలు 'జి' వరకు గల స్థితి, 2. విద్య విద్యార్థివాసుల స్థితి, 3. సమిష్టి జీవితభీమా, 4. ప్రీతిభీమా, 5. యావత్ జీవితపు ఫించము ఏర్పాటు, 6. భార్యధర్మల లాయంటు డైరీస్థితి ప్రత్యేక సౌకర్యము.

అదియు నిదియు అననీల ? వీరువారననీల ? ఎల్ల రకము అందుబాటులోనున్న జీవిత భీమాపాలనీని పొంది మీపోష్యవర్గమును పోషింపుడు.

కంపెనీ ఆర్థిక స్థితి
గాంచనగును.

గవర్న మెంటు

సెక్యూరిటీ రు 2 లక్షలు.

జీవితములనిధి రు 6 ,,

తెల్లించిన క్లెయి

ములు రు 14 ,,

1933-34 లో చేసిన

వ్యాపారము రు 35 ,,

ధారాశ్రయైన కమీషన్, నేతనములపై పలుకుబడి గల ఏజెంట్లు కావలెను. ఇట్టి విశేష సౌకర్యములు కలవు కాన నేడే వివరములకు సూపరింటెండెంటు

ది వీనస్ అస్యూరెన్సు కంపెనీ, (ఫిలి)

The Venus Assurance Company Ltd., Delhi.

బ్రాంచి ఆఫీస్ : 22, సెకండు లైను బీచ్, మదరాసు.

లేక మీకు సమీపమునగల ఏ బ్రాంచి ఆఫీసుకై న

వ్రాసి తెలిసికొనుడు.

కోవదారి మొగుడు

రచయిత:

శేకుమళ్ళ కామేశ్వరరావు, బి.ఎ., బి.ఇడి.

[ఇందువచ్చు పాత్రలు : శంకరశాస్త్రి, స్కూళ్ళ డిప్టీ ఇన్‌స్పెక్టరు—చిట్టెమ్మ అతని భార్య - ఆకమ్మ అతని తల్లి - గోపాలరావు అతని సవతిఅన్నకొడుకు - జగన్నాథము అతని మేనమామ :]

౧

[శంకరశాస్త్రి, ఒక పెద్దమనిషి, గోపాలరావు భోజనముచేస్తూవుంటారు—చిట్టెమ్మ చారు వెండిగిన్నెలోపోసి శంకరశాస్త్రి విగ్గరిదగ్గర పెట్టును—శంకరశాస్త్రి చారు రుచిచూచును.]

శంకరశాస్త్రి—ఉప్పు ఇంట్లోలేదా యేమిటి? అయిపోలే తెమ్మని యేదనరామా? ఇంతమంది బంట్రోతులు తగలదుమావుంటే, అమాత్రం చెప్పి తెప్పించలేక పోయావేం.

చిట్టెమ్మ—(తెమ్మదిగా) ఇంట్లో ఉప్పులేకేం బుట్టెడు ఉప్పుంది.

శంక—అయితే - ఉప్పుండే యిలా తగలేకావు చారు. నీఅమ్మకడుపు మాడ. (వెండిగిన్నె తన్నును.)

పెద్దమనిషి—అంత కోప్పడకండి. పొరపాటు.

శంక—పొరపాటేమిటి దాని పిండం.

గోపాలరావు—నాకు చారుపొయ్యి, (చిట్టెమ్మ చారు కడ్డించును, గోపాలరావు రుచిచూచును.)

చిట్టె—ఎలాగుంది?

గోపా—(ఊరుకుండును)

శంక—ఎలాగుంది. నీకార్థంలాగుంది, నీపిండాకుడులాగుంది. (కొట్టడాని! లేకపోతూవుంటే పెద్దమనిషి పట్టుకుని ఆపును.)

పెద్ద—కోప్పడకండి, కోప్పడకండి. ఏదో పొరపాటు.

శంక—పొరపాటా నీన్ని తగలెయ్యడం. (కంఠంబునీళ్ళు చిట్టెమ్మపొడ వంచును.)

పెద్ద—ఎంతవని!

గోపా—(తనలో) చారు కేంలాటాచ్చింది. ఈయన మొహం. నామట్టుకు కాగా వేవుంది.

శంక—(పెద్దమనిషితో) ఒక్కచారు మాటే చెప్పాననుకున్నా లేమిటి? కూర ఎలా తగలేసిందో చూడండి? ఇప్పటికి లక్షాక్షాత్రైపారు చెప్పాను తిన్నగా వంటచేసి తగలజే అని. ఇంకా ఎన్ని సార్లు చెప్పింది? చెప్పి చెప్పి నోరు వడిపోతూంది..... ఇప్పుడుకొడు నీవని.

పెద్ద—(తనలో) కూర కేం లోటాచ్చింది! నామట్టుకు కాగా వేవుండే!

శంక—ఇంత మట్టిగ తగలెయ్యి. ఈ చెదవచారు ఆయనకుమాడా పోనీ ఏదవారేమిటి? మరెప్పుడూ మదింటికి రాదాత్రావ్వుడు.

పెద్ద—ఎంతమాటన్నాకు! (చిట్టెమ్మ మట్టిగ వడ్డించును.)

శంక—అవతల చెంబుతో నీకేడినీవా లేదా?

చిట్టె—(తెమ్మదిగా) పెట్టాను.

శంక—ఏడికావు. గట్టిగా యేదనరామా? గొంతు గంతా ఏ యెట్లో కలిసిపోయింది? ఏడిసిన జాగతనం. (శంకరశాస్త్రి, పెద్దమనిషి లేచి వెళుతున్నారు.)

చిట్టె—(గోపాలరావుతో) అక్కజే పెట్టాను, తాంబూలం, ఇచ్చెయ్యమ్మ.

గోపా—ఉఁ. (లేచి వెళ్లును.)

2

[శంకరశాస్త్రి ఎంగిలివిస్తట్లో చిట్టెమ్మ వడ్డించుకుని భోంచేస్తూవుండును—ఆడమ్మ పిండితింటూవుండును—శంకరశాస్త్రి వచ్చును.]

శంక—నేను నీకు రిన్నగా వంటచెయ్యమని చెప్పా నా లేదా? ఆ పెద్దమనిషివస్తాడని చెప్పావా? ఏం?... చెప్తా?... చెప్పవేం?

చిట్టె—ఉఁ.

శంక—మాటలో తగలడలేదా?

ఆడమ్మ—మళ్లా ఏమొచ్చిందిరా?

శంక—నీకేం తెలుసే ముసలి పెద్దవగోల..... నిన్ను బాగా వంటచెయ్యమన్నావా, లేదా? ఇంకా ఎప్పుడు బుద్ధోడుంది నీకు? ముందుజన్మకేనా బుద్ధోడుందా? చెప్తా? చెప్పవేం? (బుర్రవీడ చెత్తును. చిట్టెమ్మ ఒక్క అరుపుఅరిచి కింద పడిపోవును. శంకరశాస్త్రి వెళ్ళిపోవును. గోపా లరావు వచ్చును. కేకలేసుగుంటూ ఆడమ్మ పిండి వగ్గరనుంచి లేచివచ్చును.)

ఆడె—అయ్యా! అయ్యా! అయ్యా! చంపేవాడమ్మా! ఇంకేం చేతువచ్చు! మాణిక్యంలాంటి పిల్లని పెద్దవముండాకొడు తెలాగ కొట్టేస్తాడమ్మా! నీడమ్మ కడుపుకొల.

గోపా—(చిట్టెమ్మ మొహంమీద నీళ్లుచల్లి ఆడమ్మతో) మరేం ఫర్వాలేదులండి. ప్రాణంపోలేదు. మూర్ఛపోయింది. అంతే.

ఆడె—బలికింది! నాయనా! బలికింది! (ఏడ్చును) నీడమ్మకడుపుకొలా! కటికి పెద్దక! నాకు వొంట్లో ఓపికలేదు. డెల్టె యెళ్ళొచ్చాయి. రేస్తే కూతోలేను, కూయంటే లేవలేను. ఏదో విసుక్కొక, గొబ్బొక్క, రోజూపాయలంత్రం ఇన్ని నీళ్ళోమడుని నాకింత పిండిచేసి పెడుతుంది. కన్ను కూతురేనా ఇలా చాకిరి చెయ్యదు. ఈకొలపు

కోవక్కలాంటికొడు నాయనా! బమ్మ బుద్ధి మంతురాలమ్మా!..... ఆమ్మా! లేచావూ. నా వెంటనీ! (చిట్టెమ్మను కాగలించుకుని ఏడ్చును.)

గోపా—అలాగు కొంచెంశేపు కూర్చోనియ్యండి. ఏమీ గొడవ చెయ్యకండి! మళ్లా ప్రాణాలు తిరిగొచ్చాయి..... పిన్ని!..... పిన్ని!

చిట్టె—ఉఁ.

3

[శంకరశాస్త్రి కుర్చీమీద కూర్చుండును—చిట్టెమ్మ నిలుచుండును.]

శంక—మీ ఆమ్మవగ్గరనుంచి నిన్ను ఉత్తరంవచ్చింది.

చిట్టె—ఎప్పుడన్నాదు?

శంక—'నిన్న' అని చెప్తే చెవులు లేవేమిటి?

చిట్టె—అయితే నాకిచ్చారకారేం?

శంక—నీకొచ్చిన ఉత్తరాలన్నీ నీకే ఇయ్యాలికమోను! మహా నాయకురాలిని బయలుదేరావు!

చిట్టె—ఉత్తరంలో ఏమంతో అదేనా చెప్పండి పోనీ. ఇంకా యాత్రలు చేస్తూందో, చేసాచ్చిందో?

శంక—ఈవూళ్ళోదిగే తుని వెళుతుంది.

చిట్టె—అయితే ఎప్పుడొస్తుంది?

శంక—ఇవారేట.

చిట్టె—చెప్పారకారేం!

శంక—అడలు చెప్పవచ్చిందేమిటంటే, మీ ఆమ్మతో నువ్వునూడా ప్రయాణమవాలి. నీకు మళ్లా బాగా బుద్ధోచ్చేవరకూ తీసుకురాను. అంతవరకూ నీవుట్టింట్లోనే వుండేస్తా.

చిట్టె—(భయపడి) నాకు బాగా బుద్ధోచ్చిందిలండి.

శంక—ఇంక నువ్వెన్నేడినీనావరే, వచ్చినావరే, నీవుట్టింట్లో పడి ఏడవవలసిందే.

చిట్టె—(లేవలో) పంపవద్దని ఏడ్చినా లాభంలేదు. (కళ్ళొత్తుకుంటూ) వమ్మ పంపించేస్తే మీకు వంటచేసి పెట్టేవాళ్ళెవరమ్మా? నేనీకు భోజనముంటుందా? వంట చెయ్యడానికేనా వమ్మండనియ్యండి.

శంక—(కోపంతో) నిన్ను వెళ్ళుచున్నప్పుడు నువ్వు వెళ్ళి తీరవలసిందే. నేను వెప్పించేమాట. అలా జరిగి తీరాలి.

చిట్టె—అలాగే వెళ్ళా. మరి మీరింతో?

శంక—నువ్వుచేసి తగలదీలే నేనాని మాకు పిండా కుడు పుట్టవనుకుంటున్నావు కనుకను. వెధవనిర్వకం, వెధవగొడవ. హాయిగా కొన్నాళ్ళపాటునా కుటుంబం పడివుంటాను!

చిట్టె—పిల్లల్ని నాతో తీసికెళ్తా.

శంక—పనికిరాదు. వద్దు. నిద్రగిరుంటే ఆ వెధవల కేమి పౌఖ్యం, ఇటువంటి వెధవకిల్లి మమ్మల్ని కన్నులో అని ఏడవడమేకాని. ఛా, యింక. మాటలు సిద్ధంచేసుకో.

చి—ఇవన్నీ మాచాళ్ళదగ్గర కేరేస్తున్నావనుకుంటున్నా లేమిటి?

శంక—కేరేస్తున్నావో ఏమేడుస్తున్నావో! ప్రయాణానికి సిద్ధమవు. పాడుపీడ...

చి—ఈ వెధవపీడ లేకుండా ఆదేవుడేనా వదిలేస్తాడు కాడమ్మ.

శంక—నేను వదిలేస్తానులే. నోరుమూసుకో. ఛా, ఆవకలికి, ఛా.

౪

[తొనిగో చిట్టెమ్మపుట్టిల్లు—చిట్టెమ్మ, గోపాలరావు ప్రవేశిస్తారు.]

చి—ఏమాయి గోపాలం! ఇదేమిటి ఇలాగు వచ్చేలావు?

గో—నీకు తెలియదేమిటి మా బాబుగుణం. నువ్వు వున్నా ఒక్కక్షణమిండులేదు, నువ్వు లేకపోయినా ఒక్కక్షణమిండులేదు.

చి—పిల్లలంతా క్షేమంగా వున్నారా? చిన్నవాడేదవడం లేదుకదా.

గో—నరి! ఏడుపేమిటి బాబులెట్టేరున్నాడు. వాణ్ణి పట్టుకోడం ఎవరితరం కాకుండావుంది. 'అమ్మాయి! అమ్మాయి!' అని ఒకటే రాగాలు.

చి—(గోపాలరావుకు కనుపడకుండా కళ్ళొత్తుకుని)

వెద్దవాడు బలాపాగా వున్నాడా?

గో—అయి, వాడే ఇంట్లో పనులన్నీ చూడడం. నేను హోటలునుంచి ఫోజవం తీసుకురావడం, వాడు నిల్లలికి తిండి పెట్టడం. కుర్రవాడికేం చెబుతుంది పాపం! ఏదో తంటాలు వదుతున్నాడు. పోనీ అంటే అందులో నాకు లాంకేవా డొక్కదూలేడు. అంతా నాన్నతంలే వెధవలు.

చి—హోటలు తిండి వడదు బాబూ చిన్నపిల్లలికి. మన ప్రయాణమో? సాయంత్రం బండికి వెళ్తాం.

గో—బేసిగాని. నేనొకమాట చెప్తాను. కొందర పడకుడను లేనీ కూడా.

చి—ఏమిటో చెప్పు?

గో—మరి రెండురోజు లిక్కడే వుండిపో. ఆప్పుడు మాబాబమ్మకి బాగా రోగం వుదురుకుంది.

చి—మొగాళ్ళతో మనకి పంత్మేమిటి వాయనా? ఒకొక్కరిని ఒకొక్కమార్తయగా వుంటారని వ్రాసుకోబాలిగాని—

గో—అలాగుకూర్చు. ఆయనికి కొంచెం బుద్ధిస్తుంది. అదీ నేనెప్పుడూ.

చి—నాకూవస్తుంది!

గో—మరయితే వెళ్ళడమే అంటావు.

చి—అయి, సాయంత్రం బండికి పోతాం. పిల్లలు పాపం బెంగ పెట్టుకుంటారు.

గో—అయితే గది అలాగే పోతాం.

౫

[జబ్బుచేత చిట్టెమ్మ మంచంమీద పడుకున్నది ఉండును, జగన్నాథం, గోపాలరావు దగ్గర ఉంటారు.]

జగ—అమ్మయ్యా!

గో—లేవించకండి, నిద్ర పట్టిందేమో.

చి—లేదమ్మ! నిద్రలేదు, పేలుకునేదిన్నా.

జగ—అమ్మయ్యా!

చి—ఉం.

జ—నిన్నటికన్న ఒంటలో రేలిగ్గా అనిపిస్తోందా?

చి—ఉం. పిగమోస్తూగా ఉంది.

గో—రేలిగ్గా ఉంటుందన్నాడు వైద్యుడు.

జ—వుం వుం. అయితే ఇంక రెస్ట్రాండ్‌లన్నమాటే.

చి—గోపాలం! బాబూ; పిల్లలు భోంచేకాగో రెస్ట్రాండ్‌లో అమ్మా!

గో—అవ్వగారు! తంటాలు పడుతుంది. ఈపాటికి భోంచేసే వుంటారు.

చి—తంటమనిషిని కోప్పడవద్దని చెప్పిందా! పిల్లలు తెలియని వాళ్లు.

గో—తంటమనిషి కోప్పడేమిటి దాని తలకాయ!

చి—అబ్బాయీ!

గో—వుం.

చి—మాతమ్మగ్గి అమ్మని రమ్మని ఓ బిల్లిగ్రావులేసి పెడుదా.

గో—ఈమాత్రానికే.

చి—అలాక్కోడు. రమ్మను. పిల్లలిసేవా సంతరిస్తారు.

గో—అయితే వస్తా.

చి—వెళ్ళిచ్చిరా, బాబూ! మొదట.

గో—వుం. వెళ్తున్నా.

౬

[చిట్టెమ్మ బైఫాయిండ్ బ్యరమువలన చనిపోవును. శంకరశాస్త్రి, జగన్నాథం కూచుంటారు.]

శంక—నన్నిలాగ అర్థ మధ్యంగా దగాచేసి వెళ్ళిపోతుందనుకోలేదోయి!

జగ—ఏదో దానిబుగం తీరిపోయింది, వెళ్ళిపోయింది. అది అన్యధ్యవంతురాణి.

శంక—కడుపులో ఇంత చిచ్చు పెట్టిపోతుందని కలలోనేవా అనుకోలేదు.

జగ—అంతా హతాత్తు అనుకోదానికి మానదానికి, పక్షం రోజులేవా వట్టలేదు.

శంక—ఇంకా ఎంతోకాలముంటుంది. పిల్లలు పెద్ద వాళ్ళవుతారు. వాళ్ళకథలూ కార్యాలూ తనే చెయ్యిస్తుంది. నే నున్నా లేకపోయినా తనేవా ముఖపడుతుందనుకున్నావోయ్! (ఏడ్చును)

జగ—అంతటి నోములు నోయిపోలే, దానికేం ముఖంగానే వెళ్ళిపోయింది.

శంక—ఇంతట్లో వెళ్ళిపోతుందని తెలియలేదోయి వాడు!

జగ—మరణం చెప్పినప్పుడే ఏమిటి? అంతా మాయ. అమాత్రధారు డెప్పటి కేంచేస్తాడో ఎవ్వరినీ చెప్పలేము.

[‘కోపదారిమొగుడు’ అను పేరుతో మాలినముగా ప్రచురింపబడిన అయిదంకాల సాంఘికనాటకమునుండి ఎత్తబడిన ఘట్టాలు:]

ప్రవాసి

రచయిత :

అత్తిలి సూర్యనారాయణమూర్తి

నా మన మెరయుచున్నది; నళిన తరళ
నయన మోరగ నువచి, మృణాళబహు
లల్లనమెడ బెనచి, రాగలహరి చేర్చి
చేలు సఖ యీవసంతరాతిరినిలేక.

పచ్చచీగట్టి, వాడని వలపుమొగ్గ
లురసి యెలికించు దరహానపరిమళాన
నమ్ము యానించి, ప్రియకాట్టి యుమ్ముయుమ్ము
తేటిబల్కుల మాలతీదేవి పొగులు.

హృదయమునపొంగి కలచు నా పాదను, తనగ
భీరహృది నాని జెప్పి బంపితిని నీకు;
వనధి చెలి జనినాడు నీవంక, అడ్డ
భోరుమున్నాడు, నిన్నని హోరుమునడ!

ఈవు దోసిల్ల విరజిమ్మినావు, నావ
కదలుతటి, నీవియోగదుఃఖాశ్రురాజి;
ప్రేమసూత్రాల వల బన్ని వేచినాను,
వట్టినిర్దీపముత్యాల బట్టవడియె.

చక్కదిద్దిన తలకట్టునొక్కులపయి
వెలిగులాబీలు మల్లె జాజలసరములు
ప్రిదిలె, మలయానిలాహతి చెదరె, కెరట
ఫేనములుగాగ నద్దేరి బ్రేమజుట్టు.

నీదుయనురాగరసవెల్లి, నేత్రసరను
లంచులకొనెనావ నుదికి తా నించుమించు
సగముపై భూమి మించె; యీ సగము నేను
నీవునిలచిన స్థలులెచూ నిలచియుంట.

మాట! వ్రుండుండు, విధివిరామమ్ములేక
నెగయజమ్మకు జలకీడ లింక జాలు;
నీవు నావంక నేర్పుమై నెట్టుజలము,
తరగనిదయమ్మునావచ్చి తరుము నన్ను.

వాడునిట్టూర్పుగాలులే నాడు మాన
వృంతనెత్తావు లై శ్రమనంతవాపె;
బోటి! యీప్రవాసోద్భూతమేటివేద
నాయుతాల్వేడిగాడ్చు లీనాడు గలచు.

కావలసినవాడుగదనె గాలిడింభ
కుండు, రివ్వసపరుగెత్తుచుండు, నేది
జెప్పిబంపిననీవు నాచెవిని వేయు
మగిడి నామాట నీకుజెప్పంగ తరలు.

ప్రాణకాంతా! యచెడిబల్కె పల్లరువిన
బడెడి, హృదయాంతరాళాన ప్రాణ-కాంత
దీర్ఘ మమలమ్మునై యతితియ్యవగుచు
యగువుయగువున రక్తాన గొంగుగుంచుట.

తిరిగి జనుడెంచుదాక యాతీరమందె
నిలుచునన్నావు, జెప్పకో నుగువు చేల,
బయటివారలు విసకుండ, ప్రణయకథల;
నీకు పెరవాడుగాడు రత్నాకరుండు.

పగలు నీచూపుటెండి తీవ్రప్రకాశ
మగుట, గమ్యునీవేగి, నిర్మలసుధాంశు
దృక్ప్రసారప్రవాదవిహితకావ
మానినై, తెప్పలల్లార్పమాని జాతు.

పిల్లలు పుట్టడానికి మగవానివీర్యం అవసరమా?

రచయిత :

జి. వెంకటరావు, ఏ. ఏ.

స్త్రీపురుషుల కలయికలేండే పిల్లలు పుట్టడం సాధ్యమే అని ఇదివరకు విన్నాం. ఈ పద్ధతిలో పురుషుని వీర్యాన్ని సంతాననాశము గుండా స్త్రీగర్భాశయములోకి ఎక్కించడం వల్ల స్త్రీగర్భాన్ని ధరిస్తుంది. ఇచ్చట గర్భధారణకు పురుషసంపర్కం అవసరం లేకుండా పోయింది కాని పురుషుని వీర్యంతో అవసరం లేకుండాపోలేదు. ఈ పద్ధతి చాలామందికి విజ్ఞానరంగాలన్నా కామశాస్త్ర వైద్యశాస్త్ర సంబంధమైన విజ్ఞానం కలవారికి అంత విజ్ఞానరంగాలైనా, ఆర్థవశోపములు ఏమిన్నీ లేని స్త్రీకి ఋతుకాలమున మగవానివీర్యమును పిచికారీచేసినా గర్భధారణ జరుగుతుందని ఆగ్రంథాల్లో స్పష్టంగా వ్రాయబడివుంది. కాబట్టి సైవిషయం అంతవీరలయింది కాదు.

ఇంతకీ ఇప్పుడు కొంతవీరల సవిషయం ఏమిటంటే పురుషునిసంగమంతోనే కాకుండా వీర్యంతోకూడా అవసరంలేకుండానే స్త్రీగర్భాంధరించేవిధానం కనుగొనబడడం. ఈ విధానంలో స్త్రీలో కొన్నిగోళాల్ని స్రవింపజేయడంవల్ల స్త్రీలకు గర్భోత్పత్తి అవుతుంది. ఈసంగతిని పరిశోధించి తేల్చిన మహాశయ్యుడు అమెరికాలోని హార్వర్డు యూనివర్సిటీకి చెందిన లైలాజికల్ యన్ స్టిట్యూట్లో ప్రాఫెసరుగావున్న డాక్టరు గ్రిగోరి పిప్పెరిగారు. అడనీమకుం చేశ్వమీద ఆయన పరిశోధనలు చేశారు. మగనీమకుం చేటి సంపర్కంకాని, దానివీర్యాన్ని ఉపయోగించడం కాని లేకుండానే అడనీమకుం చేటికి గర్భో

త్పత్తి కలిగించారు. ఇతర శాస్త్రవేత్తలు ఈ పరిశోధనాఫలితాల్ని అందుకొని తామున్నూ పరీక్షలుసాగించి స్త్రీలకుకూడా ఇల్లానే సంతానం కలిగించవచ్చునని తేల్చారు.

ఇంత పరిశోధనా సాగించి తలలు బద్దలు కొట్టుకొని ఈశాస్త్రవేత్తలు తేల్చిన సారాంశం ఏమిటంటే గర్భోత్పత్తికి కావలసిన పరికరాలన్నీ స్త్రీప్రకృతిలోనే ఇమిడిఉన్నాయని. ఇది ఎంతో మూలనవిషయంగా మన దేశంలో వార్తాపత్రికలన్నీ పేర్కొన్నాయి. మనవారు కొందరు పాశ్చాత్యుల ఈపరిశోధనాఫలితమను భద్రాజాలవలె పొగడ్డనికూడా ప్రారంభించారు. గర్భోత్పత్తికి కావలసిన పరికరాలన్నీ స్త్రీప్రకృతిలోనే ఇమిడిఉన్నాయి అనడంలో ఈపాశ్చాత్యపరిశోధకులు కొత్తగా కనుగొన్నది ఏమిన్నీలేదు. రెండువేల సంవత్సరాలకి పూర్వమే మనవైద్యశాస్త్రవేత్తలు ఈవిషయాన్ని కనుగొని ఆగ్రంథాల్లో వ్రాసిపెట్టి ఉంచారు. హిందూదేశపు శస్త్రవైద్యుల్లో శిఖామణి అనలగ్గ ముత్రుతాచారులవారు తామురచించిన ఆయుర్వేద తంత్రంలో శారీరస్థానంలో * పురుషసం

* సంస్కృతమున రచియింపబడిన ముత్రుతాని వైద్యగ్రంథములోని శారీరస్థానము తెనుగు తాత్పర్యముతో ముద్రితమైయున్నది. శరీరతత్వజ్ఞానము మతీయు పెక్కు మర్మములు ఎఱుంగగోరువారు ఎత్తరు చనువదగిన ఉత్తమగ్రంథము. దెమ్మి సైజున 225 పుటలు. వెల 2-8-0. బొరుకురోటు : పిడుగు కెంకటకృష్ణారావుపంతులు, 2/40 పెద్దనాయునిబడి, మద్రాసు.

పరమపూరిత పురుషవీర్యముకాని అవసరం లేకుండా స్త్రీ గర్భం ధరింపవచ్చునని వ్రాసి ఉన్నారు. సుశ్రుతశారీరం - ద్వితీయాధ్యాయం - పుట 39-చూడుడు:

“శ్లో॥ యదానార్యాపుత్రేయాతాం వృషశ్శతైకభ
ఇవ । మచ్చైశ్శక్ర మన్యోవ్య మవస్థి
స్త్రకాయతే ॥

తా॥ ఆతికామపీడితులగు నిరుత్తురు స్త్రీలు సుర
తాశేక్షకలవారై దృఢమై పరస్పరయోనిగుంబం
ధమువలన వీర్యమును స్రవించుచుండేసినయెడల వారలకు
అనివీహనమాంబుండము జనించును.”

ఇదే విషయాన్ని పదిహేవో శతాబ్దివాడైన
భావమిశ్రుడు అను వైద్యశాస్త్రవేత్త తాను
రచించిన భావప్రకాశమునే గ్రంథంలో
విస్తరించి చెప్పివున్నాడు. చిత్రించండి :

“ఇద్దరు వాశ్కృతలగు స్త్రీలు అతికష్టముచే
మైధునమునకు తలపడినయెడల అన్యోవ్యము శుక్ర
మును విడిచిపెట్టెనువారై గర్భవతులు అగుదురు.
పిదప వారికి స్వల్పములు కోమలములువగు ఎముకలు
గల శిశువుపుట్టును. ఇచ్చట శుక్రమును విడుచుట య
వగా ప్యాథావికముగ కామోద్రేకము కలిగినప్పుడు
స్త్రీలకు అంతిమధాతువగు శుక్రముగూడ ప్రవ
ర్తించును. ఇట్టిశుక్రము స్త్రీవ్యయసంఘర్షణచే
ప్రచలితమై తక్కిరూపస్థముగు ఆర్ద్రవముతో గలిసి
గర్భముగలుగునని తెలియవలయును.”

పురుషసంపర్కాన్ని ఎఱిక్కుండానూ,
పురుషునివీర్యాన్ని దగ్గిరకు రానియకుండానూ
ఇద్దరుస్త్రీలు అన్యోవ్యసహాయంవల్ల గర్భం
ధరించవచ్చునని ఈ వైద్యశాస్త్రకారు లిద్ద
రూ ఘంటాపథంగా చెపుతున్నారు. అయితే
ఈ సందర్భంలో పుట్టేపిల్లల్నిగూర్చి వ్రాయ
బడ్డ పైవాక్యాలవల్ల ఒకసందేహంకలగడా
నికి అవకాశంవుంది. ఇట్లాపుట్టేవారు అస్థి
విహీనమాంసపిండాలుగా వుంటారని సు
శ్రుతుడు, స్వల్పములు కోమలములు అయిన

ఎముకలుగల శిశువులై ఉంటారని భావ
మిశ్రుడు వ్రాసినదాన్నిబట్టి స్త్రీకి స్త్రీసంప
ర్కంవల్ల పూర్తి మనుష్యాకారంగల బిడ్డ
పుట్టనేపుట్టదా అనే సందేహం కలుగుతుంది.

కాని ఈ సందేహానికి ఎంతమాత్రము
న్నూ అవకాశంలేకుండా భావమిశ్రుడు స్త్రీ
వల్ల స్త్రీకి పూర్తి మనుష్యాకారంగల బిడ్డ
పుట్టగలదని చెప్పిఉన్నాడు. చిత్రించండి:

“ఋశుకాలములయందు స్త్రీతో పురుషునితల
మరియుక స్త్రీ మైధునముచేయ నుద్యమించి స్వయంబి
భుర్షణము చేయుచో అవలంబమెక పురుషచెట్టులు
కలిగిన కన్య పుట్టును.”

పురుషసంగమంతాని పురుషవీర్యస్పర్శ
కాని లేకుండానే ఇచ్చట ఇద్దరు వృషస్యంతి
లైన స్త్రీలు పరస్పరయోనిసంఘర్షణచే
గర్భవతులవుతున్నారు. ఇచ్చట రెండోస్త్రీ
అవసరం కనిపిస్తావుంది. ఈ రెండోస్త్రీ అవ
సరంకూడా లేకుండా ఒకే వకస్త్రీ గర్భం
ధరించే విధానంకూడావుందని మన ప్రాచీనా
యుర్వేదవైద్యశాస్త్రవేత్తలు కనుగొని
వున్నారు. సుశ్రుతాచార్యులవారు ఈ విష
యమై తమ శారీరస్థానము ద్వితీయాధ్యాయంలో
చెప్పినవాక్యాలు చిత్రించండి :

“శ్లో॥ ఋశుస్నాతాకుయావారీ స్వశ్చే మైధున
మావహీత్ । ఆర్ద్రవాయుకాదాయ మత్
గర్భం కరోతిహి । మాసిమాసి వివర్ధేత్ గల్భ
శ్యా గర్భంక్షణమ్ । కలలం జాయతే తిషాగ్
వర్జితం పైశ్చిత్త్యజై ॥

తా॥ ఋశుస్నానపిదము మొదలగు సంరేందు
పిదములలో చేయించైన మైధునము చేయబడినటుల
స్వల్పమును గాంచెడి స్త్రీయొక్క యార్ద్రవమును
వారము గ్రహించి మడియందు గర్భాకారముగ
జేయును. పిదప స్త్రీకి ప్రతియాసమువందును క్రమ
ముగ గర్భంక్షణములు కృత్తియై శిశువులు, కోమ

మలు, కళములు, నీరలు, స్నాయువులు, భ్రమములు
అను విశ్వకలంధరుని హిమమైన మాంసపిండము
జనించును. కానినే కలల మనియెదరు."

ఈకలలోత్పత్తి ఒకవిధముగు రోగమేకాని
గర్భోత్పత్తికి కావలసిన పరికరాలన్నీ స్త్రీ
ప్రకృతిలోనే ఇమిడివున్నాయి అనే సిద్ధాంతా
నికి బలం కలిగించే విషయంకాదని కొందరు
వాదించవచ్చు. కాని అట్లావాదించేవారు కల
లోత్పత్తికూడా ఒకవిధమైన గర్భోత్పత్తియే
అని తెలుసుకోవలసివుంది. ఇట్లు స్వప్నములో
గర్భముధరించిన స్త్రీకిన్ని మామూలుగా
గర్భంధరించిన స్త్రీవిలేనే చనుమొనలు
నలుపెక్కడం, నూగారు పాడనూపడం,
నేవిల్లుకలగడం మొదలై నవి ఉంటాయి. కొం
చెము ప్రసవవేదనకూడా కలిగితేనేగాని పిం
డం బయటికిరాదు. కాబట్టి ఈకలలోత్పత్తి
న్నీ, ఇద్దరుస్త్రీలు పరస్పరయోనిసంఘర్షణచే
గర్భంధరించడమున్నూ గర్భోత్పత్తికి కావల
సిన పరికరాలన్నీ స్త్రీప్రకృతిలోనే ఇమిడి
ఉన్నాయి అనిన్ని, పిల్లలు పుట్టడానికి మగ
వానివీర్యం అవసరంలేదనిన్ని అనడానికి తిరుగు
లేని తార్కాణాలు.

ఏతావతా చివర చెప్పేది ఏమిటంటే :
ఇప్పుడు ఈపాశ్చాత్యపరిశోధకులు ఏవో కొ
త్తగా కనుగొని సిద్ధాంతంచేశామనే విషయం
మన శాస్త్రవేత్తలు కొన్ని వేల సంవత్సరా
లకి పూర్వమే కనుగొని సిద్ధాంతంచేశారని,
పాతిబిడ్డంచేత మనం ఇప్పుడావిషయాల్ని
మరిచిపోయాం. అవిషయాల్ని మనం మరిచి
పోవడంచేత పాతినే ఇంగ్లీషుపంతో ప్రద
ర్శిస్తే మనకెంతో విడ్డూరంగావుంది. ఆలా
ప్రదర్శిస్తున్న పాశ్చాత్య పరిశోధకుల్ని
ప్రస్తుతించడంలో మనకు మామూలు నాలు
కలు చాలకుండా వున్నాయి.

అంధ్రమామి
3౨-౪ 'పేకలో'ని 'చంద్రహాళి చిరమనోరథం'
కథకు తరువాయి.

టాను. ఆనాగాధప్రేమ విఫలమై పోవటానికి
వీలేదు. ఇప్పుడున్న యీశ్వర్యం యీశ్వర్యం
త్ర్యంమన కాకోజల్లోనే వుంటున్నదైతేచి
పోయి పెళ్ళిచేసుకు సుఖంగా వుండేవాళ్లం,
పికిన్ని కష్టాలూ రాకపోయేవి. నిన్నవరో
యిచ్చి మీవాళ్లు పెళ్ళిచెయ్యమన్నారన్నవార్త
విని నేనాకోజన యెంతభేదపడ్డాననుకున్నావో!
'అవును, అందుకనే ఆయన చచ్చిపోయాడు,
నీయేడువేళొట్టిందికాబోలు. నాకు వైధ
వ్యం చుట్టుకుంది. దేవుడా అని ఆవైధవ్య నివార
ణకోసం మళ్ళీ నీదగ్గరకే రావాలిసాచ్చింది.'

'అయితే యిప్పుడు నిన్నికోయ్యవకుడు
ప్రేమించి విరహవేదన వలన దుఃఖం అనుభ
విస్తూంటే, మళ్ళీ నీకు వైధవ్యం చుట్టుకోదు
గదా!'

'అమ్మో' అని మనోహరం రెండుచేతు
లను చంద్రహాళిమెడపై వేసి వంచి తనవట్టో
ని కదుముకుంటుంది: 'నాహాళికే ఆపాయం!
అమ్మో నేపతికుండగా రానిస్తానా.'

'నాచిరమనోరథం నేడుగదా తీరింది'
అన్నాడు చంద్రహాళి.

'అవును నీచిరమనోహరయ యెప్పుడు తీరు
తుందో, అప్పుడే నీచిరమనోరథంకూడా తీరు
తుందనినేవనుకునేవున్నాను.' అందిమనోహరం.

ఇద్దరూ శిష్యులై నుండి లేచారు. తమ
బాహువులతో ఒండొరుల నడుములచుట్టి
బిగించి రెండడుగులు ముందుకువేశారు. కెప్పు
మని పసికుర్రుయేడ్చు. తీగపాడచాలునుండి
వచ్చి వ్యక్తి వారికడ్డంగా నుంచున్నాడు. బుజ
ముపై పిల్లవాడు! ఎవరావ్యక్తి శివయ్యగారే!

మనోహరం, చంద్రహాళి నివ్వెరపడి 'తెల్ల'
బోయారు.

చంద్రమౌళి చిరమనారథం

రచయిత :

రెండుచింతల వరసింహశాస్త్రి

౧

౨

చంద్రమౌళి మనోహరాన్ని మొట్టమొదటిసారి చూడటం, పరాశరుడుగారి కొడుకు పెళ్ళిలో మంగళహారతిపల్లెంపుచ్చుకుని పాట పాడుతూ ఉన్నాడు. వెలిగించిన కర్పూరపు వెలుగులో తల్లిళ్లాడే ఆమె ముఖమును, భోషాణం పక్కను చీకట్లో కూర్చున్న చంద్రమౌళిచూసి ఉన్నారని నిట్టూర్పు విడిచాడు. చక్కగా దువ్వకున్న శిరః కేశములను వేళ్లుజొనిపి చిందరవందరచేసి ముఖమిచ్చాడ పడేటట్టు చేసికొన్నాడు. ఆ అపూర్వసంఘటనం అతని మనస్సులో ఐతిహాసిక సాదృశ్యాలను తిట్టుమని మెరపించి మరపించినది. సఖశిఖపర్యంతం అతనిలో చలనం కలిగింది. అదివరకల్లా పేరు కున్నమాండ్యం మంచుగడ్డ కడుగునట్లు కరిగిపోతోంది. కాని కూర్చున్నచోటనుంచి కదలలేదు. ఆమెగాత్రమునుండి వెడలు పాట వెల్లువలు అతన్ని ఉన్నట్టుని చేపేశాయి. ఇతర కోలాహలమేమీ అతనికి తెలియడంలేదు. పాటపాడి మనోహరం ఇవతలికివచ్చింది. ఆమె పైటచెరగు చంద్రమౌళికి తాకితీరింది. ఆ పరిమళవాయువీచి అతనిలో మన్మథాగ్నిని రగులజేసింది.

ఇక అక్కడ కూర్చోలేకపోయాడు. తన మలినదృష్టులతో మనోహరాన్ని చూడకూడదనుకున్నాడు. పెళ్ళిపందిరిదాటి విధి వెలుగులోకి వచ్చాడు.

వేసంకాలపుసెలవ అయిపోయిందర్వాత చంద్రమౌళి స్కూలుపై నలు క్లాసులో చేరాడు. ఆశ్చర్యం, మనోహరం తనకు సహాధ్యాయిని—అక్లాసే, అడివిజనే! ఆమెకింకా పదిహేనేళ్ళయినా నిండా యో లేవో! కాని ఇంకా పెళ్ళికాలేదు. వాళ్ళ తాతయ్యగారెంత గాలించినా తగినసంబంధమే దొరకలేదు. ఆయన వన్నీ గొంతెమ్మకోరికలు, తనమనుసు రాలికి కాబోయేవరుడు భాగ్యవంతుడు కావాలి, రూపవంతుడు కావాలి, విద్యావంతుడు కావాలి. అన్ని సల్లక్షణాలూ పుండాలంటాడు. అటువంటివాడు మళ్ళీ తమశాఖలోనే దొరకాలంటాడు. ఎక్కడో అసంభవం మనిషి. తిరగ్గాతిరగ్గా పల్నాటి తామూకాలో నొక సంబంధం దొరికింది. ముఖ్యమైన గోపం నొకటితప్ప తక్కినవన్నీ బాగానేవున్నాయి. రూపం లోపం. అయితే మటు కేంబ్రిడ్జ్, లి.ఎల్. ప్యాసయ్యాడు. ప్రాక్టీసు చేస్తున్నాడు. పితార్థితిం కావలసినంత ఆస్తివుంది. దానిమీద సంవత్సరాదాయం దాదాపు అయిదువేలు. ఇంకోఉపలోపం. అతనికి కాబోయేది రెండో పెళ్ళి. నిస్సంతుగా గతించిన మొదటి భార్య తాలూకు రెండువేల కిమ్మలగుల నగలున్నాయి. అన్నలూ తమ్ముల్నూ ఏవట్లా లేరు. ఇద్దరు విధవతో టుట్టువు లున్నారు. వారిద్దరి పేర బ్యాంకులో చెరొక నాలుగువేలూ ఉ

న్నాయి. పెళ్ళికొడుక్కి ముప్పై యేళ్లుంటాయి. తల్లిదండ్రీ వృద్ధులు.

తనమనమరాలి కీసంబంధం చేస్తామట యేనా బతికి బావుంటే యీ ఆస్తికంతా కాబోయే వారను డెవరు? మనోహరంకొడుకు. శివయ్యగారు — మనోహరంతాతయ్య — ఈసంబంధంవిని ఉప్పొంగిపోయాడు. నిపుణులైన మధ్యవర్తులద్వారా సంబంధం కుదుర్చుకుని తన అల్లుడుక్కుడా తెలియకుండానే తాంబూలాలిచ్చి వుచ్చుకున్నాడు. ముహూర్తంకూడా స్థిరపరిచారు. ఇక పదిహేనురోజులికి మనోహరం ఇంకొకళ్ళపిల్లయిపోతుంది.

ఈశుభవార్త మనోహరంచెవుల బడ్డది. ఆమె కేదో వింతసంతోషం కలుగజేసింది. పెళ్ళిచేరు చెప్పేటప్పటికి సిగ్గుచిప్చింది. అదివరకల్లా తాల్గువివాహాలనుగురించి స్త్రీపునర్వివాహాలను గురించి వాళ్ళ తాతయ్యగారిలో నిర్భయంగా మాట్లాడే మనోహరానికి ఇప్పుడు 'పురుషుడు' అంటేనేసిగ్గు. క్లాసులో వున్నంతసేపూ, నవ్యసాహిత్యగోష్టిలో వున్నంతసేపూ, తన సహాధ్యాయులను చూస్తున్నంతసేపూ ఆమెహృదయంలో కలిగే పొంగులు వేరు. ఇంటికిరాగానే వాళ్ళమ్ముమ్ముచెప్పే మాటలూ, వాళ్ళ తాతయ్యచేసే ఉద్వేగనలూ విన్నంతసేపూ ఆమెహృదయంలో కలిగే క్రుంగుపాటువేరు. మొదటిది ఆమెకు అద్వితీయానందాన్ని కలుగజేస్తోంది. రెండోది దుస్సాధ్యమైన ఒక లక్ష్యవిూదికి ఆమె దృష్టిని మరలుస్తోంది. నవనాగరికతాముఖద్వారమును చొరనున్న తరుణమున దీపములార్చి త్రోవతప్పింప చూచుచున్నారు. మహాంధకారమున బడద్రోయనున్నారు. ఎవరు! ఆమె కావులైనవారే, ఆమె పురోభివృద్ధి నాకాంక్షించువారే. సంఘపు కట్టుబాట్లకు బద్ధులైన

తమకుతాము హానితెచ్చుకొనువారే.

3

చంద్రమాళికి ఆరోజున వచ్చినలేఖ, అది శుభలేఖ. మనోహరం పెళ్ళికి పిలుపు. దాన్ని చూసి చంద్రమాళి మోదభేదమిలితముగ్ధ బాష్పాంబుల గార్చి ఆరోజున జల్లా 'మనోహరం! మనోహరం!' అని పలవరించాడు.

రెండో పెళ్ళి కాబట్టి ఒకరోజుతోనే కాని చేర్దాం అన్నారు మగపెళ్ళివారు. ఊ, మరి మంచిదన్నారు శివయ్యగారు. మేళతాళాలతో పెళ్ళి మహావైభవంగా జరిగిపోతోంది. మిస్ మనోహరం మిసెస్ వెంకట్రామయ్య అయింది.

ఆహ్వానింపబడిన నలుగురు సహాధ్యాయులూ విందుకు వెళుతూ చంద్రమాళిని పిల్చారు. 'రానండి, రాలేను, తలనొప్పిగావుంది కొంచెం' అన్నాడు. ఎక్కడో సినిమా లాగా వున్నాడరా అని నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయారు మిత్రులు ఫలహారాలకి వాటికి.

రాత్రి పూరేగింపు. పూలపల్లకి. మనోహరం, మనోహరం పక్కను వరుడు పల్నాటి వెంకట్రామయ్య, బి.ఎ., బి.ఎల్. వీధిలోసాగి వస్తూంది పెళ్ళివారిపార్టీ. జాబామీద ఈజే ఛేయిగ్లో నడుమరవాల్సిన చంద్రమాళి చూశాడు. మెట్లుదిగి కిందికివచ్చాడు. వాళ్ళ గుమ్మాని కెదురుగానే ఆసాగు పల్లకి. అరుగుమీద మంచిపాజుషన్ చూసుకు నుంచున్నాడు. తనవం కొకసారైనా, చూస్తుండేమో మనోహరం అని తహతహలాడాడు. మనోహరందృష్టులు చంద్రమాళికోసం వెలికేవుంటాయి. కాని ఆ 'సిగ్గుదొంతరలతెరల'లో నుండి కనుక్కొడం కష్టం. తనమాటే మర్చిపోయిందనుకున్నాడు చంద్రమాళి. పెళ్ళివారు ముందుకు నడిచారు. పల్లకిసాగింది,

గ్యానులైట్ల వెలుగులూ ముందుకు ప్రాకిపోయినాయి. చంద్రహాళికి మిగిలినదల్లాచీకటి, కాదుచీకటి. లోప లోకశూన్యం, వెలుప లోక శూన్యం.

౪

పెద్ది నాకావిడి మూలంగా మనోహరం క్లాసుపాఠశాలలో చాలా వెనకబడిపోయింది. గ్రూపు మరీ అగాధంకింద వుంది. ఒకచెంప సెలెక్షన్లు వస్తున్నాయి. ట్యూవను చెప్పించుకుంటేనేగాని ఆర్టికల్ జ్యామెట్రీలు బుర్రకెక్కిటట్టుగాలేవు. కాని లెక్కలమేష్టరు వట్టి పెంకిమనిషి, పరీక్షలముందు ట్యూవ నెందుకు చెప్పించుకుంటాలో ఆయనకు తెలుసు, కాబట్టి అల్లాంటిమేమీ ఆయన పొప్పకోడు. ఇక మనోహరానికి మాధ్వాంతరమేమిటి! వెంటనే ఆమెదృష్టికి చంద్రహాళి గోచరించాడు. ఈసమయంలో అతని సహాయ ముపేక్షిస్తే బాగానేవుంటుందనుకుంది. కాని అతడు తనయెడ సుముఖుడుగావున్నట్టులేదే! తనపక్కకి రావలసినదిగా శుభలేఖ పంపినా వచ్చినబాడే కనబడలే! అటువంటివాడు తను కథురు పంపిస్తే ఇప్పుడుమంటకు నస్తాడా! ప్రియులహృదయములు పరస్పరవిశ్వాసములను సంఘోషించునుగదా!

చంద్రహాళి చెల్లెలు వాల్చింటి కాడుకోటానికి రాగా ఆపిల్లచేతి కోచీటి రాసిచ్చి 'పరిగెత్తికెళ్ళి దీన్ని మీ అన్నయ్యకియ్యి' అని చెప్పి పంపింది ఆమె.

అదివెళ్ళి 'అన్నయ్యాయ్! ఇగ్లో చీటీ. మరే మరే మనోరం, వాళ్ళమనోరం ఇమ్మంది!' అని చంద్రహాళి కిచ్చింది. చంద్రహాళి చూసి చదువుకున్నాడు. — "మధ్యాహ్నం మూడు గంటలకు నువ్వు మాయింటి కొకసారి రావాలి. లేప్పుకుండా రావాలి.

మనోహరం" — అని వుంది.

చంద్రహాళి ఆశ్చర్యచకితుడయ్యాడు. మనోహరం తనకిట్లా కథురు పంపిస్తుందని కలలోకూడా అతనెన్నడూ అనుకోలేదు. కాని అంతలో అతనికి భయమేసింది. వివాహిత యగు నాకబాలలో పల్లె పట్నమూ కాని ఆవూళ్ళో పట్టపగలు ఇంటర్వ్యూ! పెద్దవాల్లు విన్నా చూసినా వీళ్ళప్రాణాలుంటాయా! అందుగో వాల్చింటిదగ్గరా కల్సుకోడం! ఏమి టీడైర్యం! ఏమి టీసాహసం!

చీటీ ఇంకోసారి చదువుకున్నాడు. అతని కేమీ లోచలేదు. 'ఈ అవకాశాన్ని పోగొట్టుకుంటే నువ్వొక్కమూఢప్రశ్ననుమా, మందమతివినుమా' అని అతని అంతరాత్మ మాత్రం ఉద్వోషించి చెబుతోంది. 'సరే కానీ ఇంకా రెండుగంటల కాలముందిగదా; మూడింటిక్కడా రమ్మంది' అని లోపలఅనుకుని పోయి పడుకున్నాడు. పడుకుని ఆలోచన మొదలుపెట్టాడు. 'సరే, వెడతాం, వెళ్ళి ఏం మాట్లాడుతాం! అసలు పనేమిటో! అసభ్యంగా ప్రవర్తిస్తామేమో!' అతనిహృదయం రెపరెపా కొట్టుకుంది కూడాను. స్త్రీపరిచయం అతనికి తక్కువకూడాను. స్త్రీస్వభావం అతనికి అపూర్వవిదితం కూడాను.

మూడుగంటలకు బయల్దేరి వాల్చింటికిని వెళ్లాడు. వీధివైపు కిటికీదగ్గర లోపలప్రక్కను నుంచుని మనోహరం తలదువ్వుకుంటోంది. గోడప్రక్కనుంచి నడచివస్తున్న చంద్రహాళినిచూసి పిల్చి 'ఇదిగోచూడు, నీదగ్గర డిడక్టున్సుకి కీపుందిగాదూ, అదొకసారి పంపిద్దా!' అంది.

'ఆ, అల్లాగే, ఇందుకేనా రమ్మంది!' అన్నాడు చంద్రహాళి.

'ఊ, ఇందుకే' అంది కోట్లగా మనోహరం. చంద్రహాళి నిలువునా సీరయిపోయిగిరుక్కున వెనక్కితిరిగి పెళ్ళిపోయాడు.

కొండంతనుకుంటే గోరంతయిందిట !

౫

ఈ ఆశాభంగం చంద్రమాళిని నిరాశా సముద్రంలో అట్టుకుక్కి ముంచింది. కాని అతని దృష్టిలో మనోహరంవిలువ అంతకంత కెక్కువవుతోంది. ఆమెయందలి ప్రేమ, కాంక్ష నానాటికి గాఢతరము లవుతున్నాయి. ఎంతసేపూ మనోహరంరూపమే కళ్ళకు కనబడుతోంది. ఈ అలభ్యవస్తువాంధ్ర అతన్ని అంతకంతకు డీనుణ్ణి చేస్తోంది. ఏవేళప్పుడు చూసినా దిగాలుమని చూస్తూ ఎదో ఆలోచిస్తూవుంటాడు. ప్రతి పరీక్షలోనూ ఘట్టు మూర్ఖులునచ్చే చంద్రమాళికి సెలెక్షన్సు లో ఒకమూదిరిగా వచ్చాయి. మనోహరం తోటి సహవాసదోషం అని మిత్రులు చాలు చాలు అనుకున్నారు. కాని పాపం అల్లాంటి సహవాసమేలేదు. అదేవుంటే మనోహరం తోపాటు పరీక్షతప్పటానికూడా అతడు సంసిద్ధుడుగానే వున్నాడు.

పరీక్షకు పంపబడినవారి లిస్టు స్కూలు వరాండాలో కట్టారు. అందులో మనోహరం పేరు లేదు. ఎంత లేడిప్రూడెంటయినా మార్కులు మరీ అధ్వాన్నంగా డిజిట్సులోవస్తే వాళ్ళుమటుకేంచేస్తారు. ఈ డిజిట్సున్ మనోహరం తాతయ్యగారికి చాలా సంతోషం కలుగజేసింది. పెళ్ళయింది, దానితో చదువు అయిందనుకున్నారు, ఊరుకున్నారు. కాని మనోహరం కాలం వృథావుచ్చటం లేదు. హార్మనీమీద సంగీతంపాడుతోంది. క్రొత్తక్రొత్త హిందూస్తానీపాటలూ మట్లూ పాడటంకూడా నేర్చుకుంది. ఆవిధినేవెళ్లు చంద్రమాళి కప్పుడప్పు డీమ్యుదుమధురగానం వినవస్తూవుంటుంది. అనాడతనికి చదువువట్టింది. ఆ ఆవేశరాగాలూపనలో లీనమై అతడు ఏ

మో తియ్యతియ్యని తలపులు తలుస్తూ నిద్రపోతాడు. కలవరిస్తాడు. పలవరిస్తాడు. ఈ విధంగా అతనిహృదయం అంతకంతకు సున్నితమై ఏమాత్రపు కష్టాన్ని సహించలేక పోయేవాడు.

మనోహరం చదువు చాలించింతర్వాత చంద్రమాళి కామెడర్సనమే కరువైపోయింది. వాళ్ళింటికి వెళ్ళనికా తగిన ధైర్యంలేదు. ఎక్కడన్నా కనబడ్డా పలకరించడాని కభిమానం. ఏంచేస్తాడు? ఎల్లా నిర్వహిస్తా డీప్రూయూత్ర ?

అవ్వాలి అది మార్చి రెండోతారీఖు. ప్రెపరేషన్ హాల్డేజ్ ఇచ్చారు. ఒకసారి స్వగ్రామానికి వెళ్ళొద్దామని బయల్దేరాడు చంద్రమాళి. చేత సూట్ కేసువుచ్చుకుని రైలు స్టేషనుకు వచ్చాడు. అదివరకే రైలాచ్చి ఆగి వెళ్ళానికి సిద్ధంగావుంది. అదరాచిదరా టిక్కెట్టుకొని ప్లాట్ ఫారంమీద ఈచివర్నుంచి ఆచివరకోసారి వెళ్ళిమళ్ళీ వెనక్కి రావడంలో అతనికళ్ళ బడ్డది మనోహరం. ఇంటరు క్లాసు కంపార్టుమెంటులో కూర్చుండి 'హిందూ' చూస్తూండగాను. ఆపెట్రైలో ఏడెంజేళ్ళ కుర్రాడు—మనోహరం తమ్ముమలావుంది—ఒకడుతప్ప ఇంకెవరూలేదు. 'దైవ సంఘటనం. డిసీజ్ దీ బెప్రాపర్చూనిటీ' అని లోపలనుకుని, ధైర్యం తెచ్చుకుని 'మనోహరం!' అన్నాడు ఇంగ్లీషుఘోషితో.

'ఓ, అర్యుకమింగిన్ దిస్ ట్రైన్' అంది మనోహరం చిన్న చిరునవ్వుతో.

'యెస్ అయామ్. హావ్ ఫార్ డుయూగో?' అని తిరిగి ప్రశ్నించాడు చంద్రమాళి.

'టు మశుల' అంది మనోహరం.

రైలు కదిలింది.

'గెటిన్ గెటిన్' అంది మనోహరం.

చంద్రమాళి చటుక్కున పెట్టో ఎక్కాడు.

౬

రెండుస్తేమన్ను దాటిదాకా మనోహరం తమ్ముడు ఇటూఅటూ గంతులువేస్తూ ఈ కిటికీలోంచి తొంగిచూడ ఆ కిటికీలోంచి తొంగిచూడ. కాని తర్వాత మంచినిద్దరొచ్చింది, బల్లమీద పడుకున్నాడు.

మనోహరం చేతిలోని 'హిందూ' ఒక పీటు అడిగివుచ్చుకుని చంద్రమాళి చూడటం ప్రారంభించాడు. దాన్నిటులిప్పా అటులిప్పా. ఆఖరుకి హెడ్డింగులమీదకూడ అతనిదృష్టి నిలవలేదు. ఊడిఊడి మనోహరాన్ని ఒక ప్రశ్న వేస్తూవస్తాడు. ఆమె ముక్కకుముక్క సమాధానంచెప్పి ఊరుకుండేది. వారి సంభాషణ ఎక్కడికక్కడ తెగిపోతూవచ్చింది. మనోహరంయొక్క యాకోట్టునెన్ చంద్రమాళికి చాలాబాధ కలుగజేసింది. ఈమార్పామెలో పెళ్ళయింతరవాతనే వచ్చిందని లోపలనుకున్నాడు. కానీ యేమైనాసరే తన చిరమనోవ్యాధి అనాటితో తీరిపోవాలనుకున్నాడు. అటోఇటో తేలిపోవాలనుకున్నాడు. "విన్నావ్ మనోహరం, సుగోచనకి మున్నె యారేట్లట. పివాన్లు టు మ్యారీ నాట్ర" అన్నా డఫ్టెడ్గాను.

"ఉః" అంది మనోహరం యాబ్బెంటు మెండెడ్గాను.

ఈసంభాషణ కామెప్పొడయం చాలా తహతహ పడుతున్నా ఆమెనునన్ను కొంచెం తోటిస్తూనేవుంది. సాంప్రదాయపు మూఢ ప్రవృత్తిగోబడి, పెండ్లిముచ్చటలక్రింద మోటుదేరి నిర్గతప్రణయమైన ఆమె మనస్సుకి పరయువజనునితో, ఎంత పరిచితుడైనను, మాట్లాడుట కొంచెం కంటకంగానే వుంది. మనస్సు, స్వాదయం, శీలం నిర్మలంగా వుంచు

కుంటేసరి మాట్లాడినంత మాత్రంతో మరేం తప్పలేదు. అని తనలోతనకు సమాధానం. సంభాషణలోకి దిగిన తరువాత వెంటవెంటనే కలుగు నావేశములను ప్రతిఘటించుట మాను పముననకునా? భగవత్ప్రేరితములైన యీ అవేశములను నిరోధించుట దుస్సాధ్యము కాదా! పాపముకాదా! అమానుషముకాదా! అని మరొక అంతర్వృధ. ఏమైనాసరే నీతికి స్థికవ్ అయిఉండాలని నిశ్చయించుకుంది. చంద్రమాళి సౌజన్యమునెడ నామెకు తగని నమ్మకం. తనమానానికిభంగంరాదని ఆమెకు తగనిదైర్యం. కాని మన్మథరాజ్యంలో నీతి నియమాలూ వివేకవిచక్షణలూ వుంటాయా? ఉండడట్లా ఒకటే—స్త్రీపురుష పరస్పరవాంఛ!

ఇంకోరెండు స్తేమన్నుదాటాయి. చంద్రమాళి దిగవలసిన స్తేమనుకూడా దాటింది రైలు. మర్చిపోయావో లేకపోతే మనోహరంతోకూడా బండరే వెళ్ళిదల్చుకున్నావో! న్యూవ్ పేపరుషీట్లు ఇచ్చి పుచ్చుకోటంలో పరస్పరకరస్పర్శజరిగింది. మనోహరం, శీలం భద్రపరచుకోటంకోసం తనవాలు చూపులనండే కుంచించుకుందిగాని, అప్రయత్నంగా కలిగిన గగుర్పాటు కేంచేస్తుంది! దేహమున పొడము ముచ్చెముట కేంచేస్తుంది! కంఠంలో తనకు కలుగు వలపుకోరికను మొదలంటా త్రుంచివేస్తాండే! అది శిశుపాత్యతో సమాపంకాదా! జవాత్మను పీడించుటకాదా! మనఃకార్మక్యంకాదా!

చంద్రమాళి కేమీతోచలేదు. ఏం మాట్లాటానికి కంటించిపోతున్నాడు. ఇంత విముఖంగా ఇంతగుండె నిబ్బరంతోవున్న జవ్వనిని తనదిగికొగిటజేర్చుట కేది వెరవు! ఇట్టియ

మూల్యాకాశము పోతే మళ్ళీ ఎప్పుడైనా వస్తుందా! తనమనోహంభ ఇప్పుడు బహిర్గతం చెయ్యలేకపోతే, ఇప్పుడు సఫలీకృతం కాకపోతే తనకు జన్మజన్మాలకై నా ప్రణయ సిద్ధి అనేది వుంటుందా!

మనోహరంతమ్ముడు, నిద్దరపోతూనే వున్నాడు, ఆమె, పత్రిక చదవట మయిపోయి మణిచి చేతపుచ్చుకుంది. తీవ్రమతియైవుంది. ఎక్కడా తొణుకూ బెణుకూ లేకుండా కూర్చుంది, ఆమెకెదురుగానే చంద్రమాలి కూర్చున్నాడు, మనోహరం చీరకుచ్చెళ్లు అతని పాదాలమీద నడయాడుతున్నాయి. ఇంగ్లీషూ తెలుగూ మిశ్రమంగా వాళ్లు మాట్లాడుతున్న మాటలు చాలా వింతగావున్నాయి.

చంద్రమాలి తెగించి మనోహరం వక్షముపై చేయాన్ని, “నిన్ను నేను ప్రేమిస్తున్నాను” అని దీవంగా అన్నాడు విప్పరిస మోముతో.

ఒక అరనిమిషం అతనివంక రెప్పవాల్చుకుండూచూసి అప్పడతని చేయి తొలగించి పట్టుకుని, “మాలీ! కూడదీది, నేను పరకాంతమకానా!” అని జాలితో అంది మనోహరం.

“కాపు నీవు పరకాంతపుకాపు. నీహృదయం నీది, దానిని నీయిష్ట మొచ్చివవారి కర్పింపగలవు. నీకు స్వతంత్రతేచ్చగలదు.” అని నొక్కినొక్కి పలికాడు చంద్రమాలి.

“నాకు పెళ్ళికాకుండావుంటే పోనీ అల్లాగే అనుకునేదాన్ని. ఇప్పుడు నన్నొకయువకుని కిచ్చివేసినెత్తరాత తడధీనంలో వున్నదాని నన్నమాటే. అతని కిష్టముకాని పనిని, నిన్ను ప్రేమించుట నీతోరమించుట అనేదాన్ని, చాలునగదా అని నేనుచేస్తానా! చేస్తే అది భర్తృద్రోహంకాదా! అందుకు నాలంశరా

త్వ అంగీకరించదు. ఈ నాయుండియభాల్యమును ప్రతిఘటించుట నావిధి. భర్తయెదుట ఒకమాదిరిగా నటించి చాలునొకమాదిరిగా నేను ప్రవర్తించలేను. నీభావములు విశాలములైన నాగాక! అట్టి యశాదార్యము నాకింకా అలవడలేదు, నేను నీప్రేమకు పాత్రురాలను కాను. నన్నుమర్చిపో” అంది మనోహరం.

ఈ కాశన్యం ఈ శ్రీరంగసితులు చంద్రమాలికి వొళ్లుమండజేసినాయి. “నా కడంతా తెలియదు. నువ్విప్పుడు నాచిరమనోరథం సఫలం చెయ్యవలెను. నీయశావసమాధుర్యాన్ని నేనెన్నాళ్ళనుంచో ఆశిస్తున్నాను. నన్నీ పెట్టిలో నువ్వెక్కమన్నప్పడే నాకోర్కి ఈ రోజువ తప్పక సిద్ధిస్తుందనుకున్నాను. మా పూరుస్తేపనులో దిగకుండా నీతోపాటాచ్చేస్తున్నాను. ఈసారొచ్చేది బందరుస్తేపనే మాదాను; ఏంచెప్పావు నాకు! నన్నిక వేధించకు. ఈసారికూడా నన్ను తిరస్కరించావంటే నేనిక బలకను. ఈరైల్లోంచి వురికి ఇదిగో ఆవచ్చే రాతితూముమీద పడి తలపగిలి చచ్చిపోతాను.” అన్నాడు చంద్రమాలి.

“అయ్యో పిచ్చివాడా! తొందరపడితే కోరికలు సిద్ధిస్తాయా! దేనికైనా తగినకాలం రావాలిగదా! ఇంకారెండేళ్ళిపోతే నీభార్య వస్తుందనుకుంటారే! అప్పుడు మావంటి వాళ్ల వంక చూడవలసిన అవసరమేవుండదు నీకు” అని ‘తమ్ముడా! తమ్ముడా! లే లే బందరొచ్చాం’ అని పడుకున్న కుర్రాణ్ణి లేపబోతోంది.

చంద్రమాలి ఇక సౌజన్యం పనికిరాదనుకున్నాడు, శుష్క సంభాషణతో కాలమంతా పాడుచేసికొన్నందుకు తన్నుదాను లోపలతిట్టుకుని, లేచి నిలబడ్డ మనోహరాన్ని తనహస్త వల్లరులతో పెనవేసి దగ్గరకు లాక్కుని గట్టి

గా ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. మనోహరం డి, ఆ అంటూనే విడిపించుకొనుటకు పెనుగులాడుచున్నదానివలె తనయరము నెదుర్కొన్నచు వెనక్కులాగికోనుచు, సాగుచు, చుంబితాధరయై చురచుర చూచుచు ప్రియునికేల వెనుకకు నెట్టివేసెను. ఆనెట్టుకు వెళ్లి వెళ్లి చంద్రమాళి అటువైపు తలుపుదగ్గర కూలబడ్డాడు. మొగచేతికి దెబ్బతగిలి నరం జన్మమనిలాగింది ఆ చప్పుడికి మనోహరం తమ్ముడులేచి రంగస్థలం పరికించి చూశాడు. అప్పివాని నిమ్మల్యపాంతరంగమున వింతవింత భావాలు మొదటిసారి అప్పుడే అంకురించినాయి. మనోహరం, తమ్ముణ్ణి దిగమని, తానూదిగి యిద్దరూ చకచకా నడచి వెళ్లిపోయారు.

చంద్రమాళి ఆమెవెళ్లి న జాడంబటే చూస్తూ రైల్వోనే అయిదునిమిషాలు కూర్చున్నాడు. తర్వాత నమ్మదిగా దిగి ఎక్కడికో వెళ్లిపోయాడు.

2

మనోహరం ఇప్పుడత్రారింటో కాపరం చేస్తోంది. ఆమెజీవితం ఒకేమాదిరిగా నడుస్తోంది. తెల్లారా పొద్దుకా యెడ తేగకుండా యీ కాపరం రెండేళ్లు చేసింది. రెండేళ్ల క్రితం ఆమెను చూసి మళ్ళీ ఇప్పుడు చూసేవాళ్లకి ఆమెలో గలిగిన విపరీతపు మార్పు సులభంగా కనపడుతుంది. ఆమెకుగాని ఆమె ననునర్తించియున్నవారికి గాని అది తెలియదు.

భర్త పెద్దచదువు చదివాడన్నమాటే గాని నవ్యత అనేది ఏకోశాన్ని కనబట్టలేదు. పిల్లమీద ఎలిక ఎలికమీద పిల్లి ఎక్కిస్తూ ఎదటివాళ్లను తికమకలు పెట్టే లక్షణాలు ఆయనో చాలావున్నాయి. లోకంలో నెగ్గటానిక్కావలసిన పిరిలాట ముంది గాని, లోకాతీతమయిన అనందాన్ని పొందు

టకు తగిన విశాలహృదయం, ఉన్నతాశయములు ఎక్కడాలేవు, ఇక విధవాదవిడ్డల ఇన్స్టుయెన్సు మరీ అడ్డాన్నంగావుంది. వాళ్ళ అరుపులు వాళ్ళ సూముఘాములు మనోహరానికి అసహ్యంగావున్నాయి. కాని ఏంచేస్తుంది? వాళ్ల యెదుట తనభర్తే నోరెత్తలేడు. తనచేత వాళ్లేమీ పనిచేయించరు, అలయనివ్వరు, సాలయనివ్వరు; కాని తనకోరికలకు నిరోధం కలిగిస్తారు- తనభర్తకు తనకు అన్యోన్యం పొసగనివ్వరు- అగులు మొగుడు చెప్పినమాట వినేవాడైతే వీళ్లందరిగోలా యెందుకు? హార్మనీమీద సంగీతం నాడేటప్పుడు తప్ప యేఘడియల్లోనూ ఆమె కాయంతో సంతోషం కలుగకుండావుంది- ఒక్కొక్కరోజున తనవిద్యార్థినిజీవితము తలపునకు వచ్చినపుడుమాత్రం మామెముఖము తేటబారుతుంది. వీధంబటే వెళ్లు కాలేజీవిద్యార్థులను చూసినప్పుడు మామహృదయంలో ఎవో చిరపరిచిరమైన ఆవేశం కలుగుతుంది- అట్టిక్షణాల్లో ఆమె అప్పటి తనదుస్థితిని గ్రహింపగలుగుతుంది- గ్రహించి ఏంచేయగలను? ఆ అనిష్టపుకాపరాన్ని అల్లాగే నహించి, అలవాలుచేసికొని కాలంవెళ్ళబుచ్చుతోంది. అప్పటికి వాళ్ల తాతయ్యగారు నాలుగైదు నెలలకోసారి పుట్టింటికి తీసుకొస్తూనే వుంటారు. వచ్చింతర్వాత మళ్ళీ అత్రారింటికి వెళ్లాలంటే మనోహరాని కెంతో కష్టంగావుండేది. కొత్త కాపరమనటంచేత అల్లాగే వుంటుంది అని వాళ్లమ్మమ్మ తాతయ్య అనుకుంటూ వుండేవారు అంతేకాని అత్రారింటో పరిస్థితులు మనోహరం నృదుహృదయాని కేవిధంగానో త్రిడి కలుగజేస్తోందీ వాళ్ల కేం తెలుస్తుంది?

మనోహరం ఇప్పుడు ఆరోనెల గర్భిణి. వాళ్ల తాతయ్యగారు పురిటికి తీసుకువచ్చారు.

రోజులు ముఖంగానే గడిచిపోతున్నాయి. కాని నిర్వాహకంగా వుంటుంటే ఏమీతోచటం లేదు. వెనకటి స్నేహితురాలండ్రవల్ల కావరాలకి వాళ్లు వెళ్తుంటే ఆమె కావరాలలో అంతా కొత్తవాళ్లు యిపోయారు. ఎరుగున్న వాళ్లే కనబట్టుంటేదు. మైసూర్లో పల్లెలు కొడుతున్న మునుపటి తనసహాధ్యాయులు తమయింటిముందు పచ్చార్లు చేస్తూండటం చూస్తే మనోహరానికి సరదావేసేది. వెనకటిరోజులు జ్ఞాపకమొచ్చేవి. ఇల్లారెణ్ణెల్లు గడిచాయి. లోమ్మికోనేల వచ్చింది. వచ్చిన రెండోరోజో మూడోరోజో ఆత్మారీతివద్ద నుంచి పుత్తరంవచ్చింది. తనభర్త వెంకట్రామయ్యకు టైఫాయిడ్ జ్వరం వచ్చిందని ఇంటివరకు పది కటిక లంకదాలనీ, వాక్తరు మరేం ఛర్యాలేదు నిమ్మలిస్తుంది అని చెబుతున్నాడని రాశారు. మనోహరాని కీవార్త చాలా కంగారు భయం కలుగజేసింది. ఇల్లాంటి పిడుగులాంటి వార్తలామె యెన్నడూ విినలేదు. కాని జీవితం యెల్లప్పుడూ ఒక మాదిరిగా సాగివస్తుందా! అనుభవాలు అనేక రకాలుగా వస్తూంటాయి. వాటి నెదుర్కొని కరుకుడేరి నెగ్గుకురాగలవాడే ఈ ప్రపంచకంలో చచ్చేవాకా గట్టిగా నిలుస్తాడు. వాటికిలాంగి క్రుంగిపోయేవాడు మధ్యలోనే నశిస్తాడు. ఈలోకంలో నెగ్గాలంటే న్యాయాన్యాయాలతో పనిలేకుండా వుండాలి. ఇది వ్యక్తి నిగురించేకాదు. న్యాయాన్ని పరిపాలింపవలసిన ఒక ప్రభుత్వం కాను ఏర్పరచిన కాననాలను తానే ఒకప్పుడు అతిక్రమిస్తుంది. అడ్డగోలుగా పశుబలం ప్రయోగిస్తుంది. అల్లాకాకుండా ముక్కుకు నూటిగా పోయిందా ఆప్రభుత్వం పడుకోవలసిందే.

కాబట్టి న్యాయమే కావాలనేవాడు ఏనది

తీరాన్నో ఏ అరణ్యప్రాంతాల్లో ఒకాఅత్రమం ఏర్పరచుకుని ఉన్నదాంతో సంత్సృష్టి పడి తన ఉపాసన సాగించుకోవలసిందే. కొన్నాళ్లుపోయింతర్వాత ఆయన గొప్పతనాన్ని లోకం గ్రహించి తన్ను ఆహ్వానిస్తే ఆ గౌరవంపొందటానికి వెళ్ళవలసినవాడేగాని అల్లా కాకుండా తనంతటతాను లోకంలోకి వచ్చాడా అనిగద్రొక్కి పారేస్తారు. లోకంతోరు ఇల్లావుంటుంది. ఈతీరుకే 'తాత్వం' అనిపేరు పెట్టారు మనవాళ్లు. ఈతాత్వంలో మూడు పాళ్లు 'అన్యాయం,' అనాలిగోపాలు ఈ అన్యాయాన్ని న్యాయంగా కనబడచేసే 'తాత్వం'.

ఇక పాపపుణ్యాలసంగతి యనులోకం నుం గతీ పుస్తకాల్లో రాసి వుండటమేగాని చూసి వచ్చినవాడెవనూ లేదుగదా! తన ప్రాణం పోయింతర్వాత ఏంజరిగేదీ జీవికి బ్రతికుండగా తెలియదుగదా! తెలియనిదాన్నిగురించి దుస్సంతుకని లోకమని వేదాలంత!

ఉత్తరం అందిననాటి సోయింత్రపురైలుకి శివయ్యగారు బయల్దేరి మనోహరం అత్తారింటికి వెళ్లారు- వెల్లివెంటనే తనభర్త తెలావున్నదీ ఉత్తరం రాయమని మనోహరం వాళ్ళమ్ముమ్ముచేత మరీమరీ చెప్పించింది- అలాగేనని చెప్పి ఆయన వెళ్లారు- వెల్లి మూడురోజులైంది- నాలుగురోజులైంది- వారం రోజులు గడిచాయి- కాని అక్కడనుంచీ జాబేలేదు- ఇక్కడ వీళ్ళకు కంగారెక్కువైంది- ఇరుగుపొరుగు వాళ్లెంత ధైర్యంచెప్పినా వాళ్ళకు గుండె నిబ్బరం చిక్కలా- ఆమెర్నాడు ఉత్తరంవచ్చినా రాకపోయినాకూడా మనోహరం, ఆమె తల్లిదండ్రీ ముత్తవ్వా బయల్దేరి వెళ్లానికి నిశ్చయించుకున్నారు. ఆరాత్రి ఎవరికీ నిద్దరపట్టలేదు- కునుకుపట్టిన కాసేపూ అన్నీ పీడకలలే!

ఎల్లాయితేదేం తెల్లవారింది. పదిగంటలైంది. పోస్టుబాను మనోహరం తండ్రిచేరాలిగ్రాంటీసుకొచ్చాడు. అదిపుచ్చుకు విప్పుతూంటే మనోహరంతండ్రికి చేతులు వణిశాయి. ఆలెలిగ్రాం శివయ్యగారే యిప్పించారు. వివరంగాలేదు. 'అండయా వెంటనే బయల్దేరి రావలిపింది' అని వుంది. అదివరకే ప్రయాణానికి సన్నద్ధులయి వుంటుంటే ఏమీ జాగుచెయ్యకుండా పదకొండుగంటల బండికి బయల్దేరి సాయింత్రిం నాలుగంటలకు గుంటూరు చేరుకున్నారు.

వాడిన మొహాలతో నవనూసానూ నిండిన మనోహరాన్ని వెంటబెట్టుకుని వాళ్లూ విరూపాలానికికి చేరుకునేటప్పటికి వెంకట్రామయ్యని భూశయనంచేశారు.

౮

భర్త చనిపోయిన పదిహేనురోజులికి మనోహరానికి మగశిశువు పుడయిందాడు. శిశుుదయంతో, మనోహరాన్ని పీల్చి పిప్పి చేయించున్న భర్త్యమరణముఖం కొంత శమించిందికాని, వైధవ్యమంటే భయమెక్కువవుతోంది. ఆత్మగాయా నూమగాయా బలిమూలుతోగా, మనోహరాన్ని చంటిబిడ్డనూ ఆక్కడే వుంచటానికి నిశ్చయించుకున్నాడు శివయ్యగారు. "మాకులడీపకుడు వాడేనండి యిహ. ఇంతమాత్రపు అంకురం భూమిమీద పడేసిపోయాడు మానాయన. బతికి బట్టకట్టి పెద్దవాడైతే వాణ్ణి చూసుకు నన్నా యీ పుత్రశోకం మర్చిపోతాం" అన్నారు మనోహరంఆత్మమామలు.

"అయ్యో, శివయ్యనూమగాయా! ఈ ఆస్తిఅంతా ఎవళ్ళపాలుగానండి. మీ అమ్మాయిని మీరు తీసుకుపోతే మాగలేంకాను. ఇప్పటికే సగంచచ్చివున్నాం, అట్టియినా

నూతోపాటుతో చనుమానంగా వుంటున్న పిల్లగాని, పెళ్ళిసరిగొట్టు పిల్లగనుకనా. మీ మనమడి కేమీ ఫరవాలేదు. వాడిపామా వాడే అనుకుని వెళ్ళండి. కంట్లో పాపల్లే కాపాడతాం." అన్నారు ఆడబిడ్డలు.

మనోహరం ఆత్మాదింటోనే దిగింది. వాళ్లతాతయ్యగారు "కడుపులో యీదుఃఖం అట్టేపెట్టుకోకమ్మా, ఎంతమందికి రాలేదు ఇల్లాంటి కష్టం. వాళ్లంతా సుఖంగా బతికటం లేదా? భగవంతుడు నీకిచ్చిన యీనలకను చూసుకుని కష్టం మర్చిపో. ఊన్నదాంతోనే తృప్తిపడాలి నేనూ మీ అమ్మమ్మా నెల నెలకూ వస్తూనేవుంటాలే. మనోవ్యాధిపెట్టుకోకు" అని మరీమరీ చెప్పి స్వగ్రామానికి వెళ్లారు.

ఇహ మనోహరం జీవితంలో త్రొత్తప్రకరణం ప్రారంభమైంది. గాయపడిన తన బ్రతుక్కి సలహరింత యెక్కువైంది. ఎకో కోల్పోయిన వస్తువుకోసం ఆమెకళ్లు వెతకటం మొదలుపెట్టాయి. ఆడబిడ్డలూ ఆత్మమామలూ తన్ను ఇదివరకకంటే ఎంతో ఆదరంగానే చూస్తున్నారు. పసిబిడ్డను ఇహ సరేసరి, ఈగ వాల్చివ్వరు. తల్లికంటే యెక్కువగా వాళ్లే సమస్తపోషణలూ చేస్తున్నారు. అబిడ్డనెత్తుకోటానికిగాని ఆఖరుకి ముద్దెట్టుకోటానికిగాని మనోహరానికి అవకాశం దొరక్కండావుంది. ఆమెకు ప్రపంచకమంటే యెంత విరక్తి వుట్టిందో అబిడ్డయందుకూడా ప్రేమనేది పోయి అంతకంతకు విరక్తి యేర్పడుతోంది. ఇహ అబిడ్డ వాళ్ళబిడ్డయిపోయినట్టే. ఇల్లా ఆర్నెల్లు గడిచాయి. మనోహరం హృదయమిప్పుడు దేనికోసమో పరితపిస్తోంది. ఆమె కళ్లు దేనికోసమో వెతుకుతున్నాయి. అంతకంతకు పైన్యమేర్పడుతోంది. హృదయం

విశాలమవుతోంది. కష్టసహనంతోపాటు స్వతంత్రతాలోచనకూడా ఆలవమతోంది ఆమెకు. ఎందుకనంటే కష్టసహించలేనివాడు సద్య స్ఫూహాన్నే అపేక్షించి సంఘాదరణకు పాత్రుడు కాగోరి గ్రుడ్డిగా ఆసంఘనియమములనే అనుసరించును. కావున స్వతంత్రతాలోచనకు అవసరముండదు.

మనోహరం ఇప్పుడు లేనకాలాన్నంతా కావ్యపరనానికి వినియోగిస్తోంది. స్కూల్లో చదువుతున్నప్పుడు కొన్నార్లు సాధిక చేసిన కవిత్వాన్ని మళ్ళీ మొదలుపెట్టింది. ఇదివరకల్లా ప్రాచీనకవుల కృతులు మాత్రమే చదివిందిగాని ఆధునికకవిత్వం రుచిచూడలేదు. బస్తీకాపర మవటంచేత దిన వార మాస పత్రిక లందుబాటులోవుంటున్నాయి. వాటిని చూస్తూండటం మూలంగా ఆమెలో నవవికా సోదయమవుతోంది. ఆమె భావాలు పరిపక్వ దశకు వస్తున్నాయి. స్వార్థమనేదిపోయి బేదార్యమేర్పడుతోంది. క్రూరమైన స్వార్థముతోకూడుకున్న హైందవ దాంపత్యధర్మముల నామె యిప్పుడు ఖండిస్తోంది. ప్రేమ అనేది సర్వవ్యాప్తమై ఉండాలంటోంది. ప్రేమను కోరినవార్ల కల్లా యివ్వాలంటోంది. సంఘాన్ని ధిక్కరించాలంటోంది.

ఈ ఉద్రేకావేశాలే ఆమె పద్యాల్లోనూ కనబడుతున్నాయి. వ్రాతలోపున్న ఈధైర్యం మళ్ళీవాక్కులోలేదు. ఆత్మమామల అధీనం లోనుండి తొలగి స్వతంత్రురాలవుకమ్ము అని ఆమె అంతరార్థ మెంతఉద్వేగవంతమైనదో, ఆమె ఒక్కమాటకూడా ఎదిర్చి పలుకలేక పోయేది. విజ్ఞానముచే నామె యిప్పుడొక నిండుమనిషి. ప్రేమలేత్వమిప్పుడు బాగాగురై రిగినది. ప్రపంచకమెంత క్రూరమైనదో ఆమె కిప్పుడు తెలుస్తోంది. వెనుకటి అనుభవా

లిప్పుడు స్మృతికి వస్తున్నాయి. ఆనాడురైల్వే... లేనయధరముపై... చంద్రమాళి... ఉంచిన... ఆచుంబనముద్ర... ఇప్పుడెలావుతోంది. ఒకసారి లేనముఖాన్ని అద్దంలో చూసుకుంది. మూడేళ్ళక్రిందటి లేనముఖాన్ని ఒకసారి తిలుక్కుంది. కన్నీరుగార్పింది. ధైర్యం తెచ్చుకుంది. మళ్ళీ చంద్రమాళి స్మృతికి తగిలాడు. చదువుదామని ఎవోపుస్తకం తెరిచింది. కాని యేపుటతీసిచూసినా ఆమెకళ్ళకు చంద్రమాళి కనబడుతున్నాడు. మర్చిపోవాలని ప్రయత్నించేసింది. మర్చిపోలేకపోయింది. ఈ విధంగా ఇంకోమూడునెల్లు గడిచాయి. ఆమెలో అంతికంతకు దుఃఖం, కోపం పుండేభూతమయి ప్రళయచిహ్నాలు కనబడుతున్నాయి. ఒక్కసారి యీసంసారబంధాలు తెంచుకుపోయేటట్లుగావుంది చూస్తే... ఆసంచిత పంపిన వారిపేరు దానిమీదలేదు; అది చెన్నపురినుంచి వచ్చింది. పోస్టుబాను తీసుకొచ్చి గుమ్మంలోనుంచున్న మనోహరంచేతి కిచ్చిపోయాడు. ఆమె దానిని విప్పిచూసింది. అదొకనూతన మాసపత్రిక. సంపాదకుడు: మ. చంద్రమాళి. అందులో అన్నీకథలూ, పద్యాలూ, నాటికలూ, ఇంకా ఇతరసారస్వతవ్యాసాలూను. మనోహరం అవన్నీశ్రద్ధగా చదివింది. ఆమెలో ఒకనూతనపరివర్తనం కలిగింది. సంపాదకుడు చంద్రమాళి. ఆతనురాసిన “హైందవదాంపత్యం—స్వార్థప్రేమ” అనేవ్యాసం నాలుగు సార్లు చదివింది. ఆమెచృదయం మారుమ్రోగింది. తలవంకించింది. “ఊహించి. మనస్సులో ఎవో నిశ్చయించుకుంది. పత్రికపేరుచిరునామా కాయితంమీద గాసుకుంది. “విశ్వంధర”, సంపాదకుడు : మ. చంద్రమాళి, మైలాపూర్, మద్రాసు. కాయితంమీద బాగర్ల చేసుకుంది. “చంద్రమాళి పత్రికాసంపాదకు

డయాడూ" అని తనలో తను అనుకుంది. ఆ రోజు సాయంత్రమే, అదివర కెన్నాళ్ళకింకో పెట్టోపెట్టి దాదినచీరలు నాలుగూ బయటికి తీసింది. చూడింటిని సూట్ కేసులో నద్దింది. ఒకటి బల్లమీదపెట్టింది. తన రెండువేల రూపాయిల వగలూ గుడ్డసంచీలోపెట్టికట్టి సూట్ కేసులో పెట్టింది. పెట్టికి తాళంవేసింది ఇదంతా తనగదిలోనే ; ఎవర్నూచూడకుండాను. రాత్రి భోంచేసి మామూలుప్రకారం పోయిపడుకుంది. ఒంటిగంటకు మెలకువ వచ్చింది. కలంకాయితే తీసుకు నిల్లారాసింది.

"శ్రీమామగారికి :—

ఇది మీకు నాలంత్యసందేశం. నాస్వాతంత్ర్యాన్నిన్నాల్లికై నా నేనుపయోగించుకోగలుగుతున్నందుకు నాతోపాలు మీరుకూడా సంతోషించాలి. మీయింట నావిడ్డను వదలిపెట్టి వెడుతున్నాను. మీరుకోరినట్లు వాళ్ళి మీగృహాదీపకుడే కానియ్యండి. వాడు బుద్ధి ఎరిగినవ్వడు తనకు తెండిలేనట్టే తల్లి లేడని భావించుకుంటాడు. ఈనాపలాయనము ప్రేమాన్వేషణముకోరకని సిగ్గువిడిచి చెప్పటకు సాహసించుచున్నాను. నాకోరకు మీరు వెతుకుట నిత్యయోజనము, నిరర్థకమాను, నారెండువేల రూపాయిలవగలూ నాతో తీసుకుపోతున్నాను, ఎక్కడికిపోతున్నానో నాకే తెలియదు. కాని యెక్కడో ఒకచోట సుఖంగా జీవించియే యుంటాననిమాత్రం మీకు అభయమిస్తున్నాను. హేయమైన ఆత్మహత్య చేసుకుంటాననిమాత్రం మీరెన్నడూ అనుకోవద్దు. ఒకవేళ మీరు నన్ను వెతికి తీసుకువచ్చినా నేనిక్కడుండేదాన్నిగాను. నాజీవితాశయ సాఫల్యమునకైయే ఈయాత్రమీద వెడుతున్నాను. ఈసంగతులే మావాళ్ళకు తెలియకైయ్యండి. నావిడ్డనుమాత్రం మీరు జాగ్రత్తగా కాపాడుకోండి. నేవెడుతున్నాను."

ఆపుత్రరం తీసికెళ్ళి తనమామగారు రోజూ చూచుకునే పంచాంగంలో ముగిచిపెట్టింది. ఇంటో అందరూ మంచిగాధనిద్రలోవున్నారు. తనగదిలోకి తిరిగివచ్చింది. తలదువ్వకుంది. భర్తపోయింతర్వాత తెగించి ఆపని చెయ్యటానికి అదేమొదలు. బల్లమీది గులాబీరంగు చీరకట్టుకుంది. రైత తొడిగింది. విడిచిన తెల్ల మల్లు ముక్కలుముక్కలుగా చించి అక్కడ పోగువెట్టింది. ఒకసారి అద్దంలో చూసుకుంది. ఒకసారి గడియారంవంక చూసింది. మామగంటలైంది. ఆ బహుళపక్షరాత్రి ఆప్పుడే చంద్రోదయమైంది. విద్యుద్దీపాలా రావారు. సూట్ కేసు చేతిబుచ్చుకుంది. మెల్లిగా గదిలోంచి నావిట్టోకి వచ్చింది. నావిట్టోంచి నడవటాకి వచ్చింది. నడవతలపుతీసి బయటికివచ్చి మళ్ళీ తలుపుదగ్గరగావేసింది. మెట్లుదిగి వీధిలోకి వచ్చింది. చకచకానడిచి రైలుద్రేవనుకెళ్ళింది.

౯

విశ్వంధరలో ఇప్పుడు మనోహరంపేరట ప్రేమగీతాలు పడుతున్నాయి. అవి చెన్నపురి వాసనలు వెదజల్లుతున్నాయి. కవితాలోకంలో ఆమెపేరు తిరచు వినవస్తోంది. పబ్లిష్టోనే కాకుండా పల్లెటూళ్ళల్లోకూడా మనోహరం అధునికాంధ్రకవయిత్రులలో అగ్రగణ్య యనుమాట అందరిచెప్పుటనూ పడుతోంది. ఆమెపద్యాలు ప్రచురించటంచూలంగా 'విశ్వంధర'కు దేశంలో వ్యాప్తిగలిగి చందాదారులు విరివిగాచేరుతున్నారు. విమర్శకులు ఆమె పద్యాల్లోకల నవ్యత, సారస్యం ఇతరపత్రికల ముఖంగా లోకానికి తెలియజేస్తున్నారు.

ఆవ్యాళ అది జనవరి అయిదోవేడి. పెంట్రిలుస్తేవన్లో వాల్లేరుపాసెంజరు వచ్చిఆగింది. నాయిత్రం నాలుగున్నరకు కుడిచేతిలో "విశ్వంధర" జనవరి సంచికను పుచ్చుకుని ఎడం

చేతో ఎడంబుజానికే మూడేళ్లకుర్రాడైతే
కుని ఒక వ్యక్తిరైల్లించి దిగాడు. బమ్మలో
ఎక్కిమైలాపూరుకి టిక్కెట్టు పుచ్చుకున్నాడు.
అమనిషికి గడ్డంమూసింది. ప్రయాణపు బడ
లిక ముఖంలో శవబడుతోంది. ఎంతో దీనంగా
వున్నాడు. కోటుతోడుక్కున్నాడు. గుండీలు పె
ట్టుకోలేదు. పూనికొక్క రేనునిషి అని అతని
చూపుల్నిబట్టి తెలుసుకోవచ్చు.

మైలాపూరులో కారుదిగి వీళ్లనీ వాళ్లనీ
అడిగి తెలిసికొని “విశ్వంధర” కార్యాలయం
చేరుకున్నాడు. కాని అప్పటికే రాత్రి ఏడు
గంట లవటంచేత మూసేసుంది. అక్కడో
పెద్దమనిషుంటే ఆయన్ని “ఇదిగో చూడండి
తవిశ్వంధర పత్రిక సంపాదకుడు మీ. చంద్ర
మాళిగారట. వారినివాసమెక్కడో చెప్పగ
లరా!” అని అడిగాడు. ఆ పెద్దమనిషి చాలా
మంచివాడు, నిదానస్థుడు కాబట్టి ఈవ్యక్తిని
వెంటబెట్టుకొని “కారదాధవనం” దగ్గరికి
తీసుకువెళ్లాడు. “ఇదేనండి చంద్రమాళిగారి
వాసగృహం” అని చెప్పి వెళ్లిపోయాడు. వీధి
గేటు దగ్గరగా వేసుంది. వాళ్లల్లో బంట్రోతు
కునికిపాల్లు పడుతున్నాడు. వాడితో చెప్పిదే
నిటని అగంతకుడు చప్పుడు చేయకుండా
గేటు తీసుకు లోపలికి ప్రవేశించాడు. బుజం
మీద పిల్లాడు బుజంమీదే నిద్రపోతున్నాడు.

గేటు దగ్గిర్నొంచి మందిరద్వారం దగ్గరికి
తీసుకువెళ్లి దారి కిరుప్రక్కలా పూలతోటలు
న్నాయి. నైట్ బోన్ వాసనలు వెడజల్లుతోంది.
ధవనంలో విద్యుద్దీపాలు వెలుగుతున్నాయి.
ఆవరణలో ప్రవేశించిన వ్యక్తి ముందుకు
పదిగజాల మేర నడిచాడు. అక్కడగాడు.
అతన్ని ఆసన దొక మనోహరదృశ్యం. దారి
కెడంచేతివైపున పూలతోటలో అశోకవృ
క్షంకింద, ఎలిక్ట్రిక్ బల్బుల కాంతిలో,

మెరుస్తూ తల్లిల్లాదుసూ యిద్దరు నవనాగ
రికులు ఒకపురుషుడు, ఒక స్త్రీ, స్త్రీ ఒకమ్మడు
ధవళశయ్యపై పడుకునివుంది. ఆమెప్రక్కనే
ఆపురుషుడు కూర్చున్నాడు—ఒక చేయూమెను
దాటవేసి, రెండవచేతితో ఆమె కోమలహస్త
మునుబట్టి, ఆమె చిరునవ్వుమోముపై దృష్టి
నిలిపి, ఆమెతో ఎవో మాట్లాడుతున్నాడు—
ఆదృశ్యంచూసి అగంతకుడు చకితుడయ్యాడు.
ఆవి అతనికి పరిచితిముఖములే. “కానీ ఏం
మాట్లాడుతున్నారో విందాం, రానేవచ్చాం
గదా, ఇంతలో తొందరెందుకు!” అనుకుని
పూలచెట్లచాటులనుండి నాలుగడుగులు పక్క
పక్కలనే నడిచి తీగపొదచాయిన ఒదిగి నుం
చున్నాడు.

“మనోహరం! మనమిద్దరం మల్లీ యీ
జన్మలో కలుసుకోగలుగుతాం, ఇల్లాసుఖిస్తాం
అని నే నెన్నమా అనుకోలేదు న్నా.”

“అవును, ఎల్లాఅనుకుంటాం? కవితలో
వచ్చే అనుభవాలు మనతో చెప్పివస్తాయి
గనుకనా. నాధర్తపోతాడు; నాకింత చిన్న
వయస్సులోనే వైధవ్యంవొస్తుంది అని, అంత
మంది వైద్య శిఖామణులతో మాతా
తయ్య ఆలోచించాడుగదా, ఒక్కడైనా చె
ప్పగలిగాడా? అందాకా యెందుకు, మారీ!
ఇప్పుడింత సుఖంగా వున్నాంగదా, రేప్పొద్దు
న యేం ఆవాంతరమొస్తుందో నువ్వుచెప్పగ
లవా! అందుకనే, ఎప్పటికీ తగిన యెత్తుఅప్ప
టికివేస్తూ తననెత్తిమీద పడవలసినవిగూడా
నమ్మకంగా ఇంకోడినెత్తిమీదికి తోస్తూ కా
లంగడుపుకు వచ్చేవాడే ఈలోకంలో సుఖ
పడతాడనుకుంటాను.”

“అసలీప్రపంచకంలో నిన్ను ప్రేమించిన
వార్యలో మొట్టమొదటివాడను నేనేఅనుకుం
కొరవకు ఈసంచిలో 20-వ రేజీ చూడుడు.

కాఫీ గ్రామ్యమేటు పెట్టిన తొలి తదినం

రచయిత :

భావరాజు నరసింహారావు

అసలు యీతద్దినాలు పెట్టడమన్నా, పెట్టేవాళ్ళన్నా నాకు ఆదోనిధంగా ఉంటుంది. తద్దినం పెట్టామంటే మనవిత్వేదవరలు యీభోక్తలద్వారా—హోటల్లనుంచి 'టిఫిన్ కార్యుర్'తో తెప్పించుకు తిన్నట్టు—శృప్తిపడుతున్నారని వాళ్ళనమ్మకం. వాళ్ళచేరు చెప్పమని మనం సుప్తుగా పండులూగు తినడానికి తద్దినంపెట్టడమా? పదిమంది బ్రాహ్మణులకు అన్నదానంచెయ్యడం మంచిదంటాయా? కావచ్చు కాని పదిచేలు వడ్డీకి తిప్పకున్న బ్రాహ్మణుల పంచ భక్ష్య పరమాన్నాలలో పదిమందికి భోజనంపెట్టే కన్నా అడబ్బుతో నిరుపేదలకు మారుమందికి కడుపు నిండాఅన్నము పెట్టవచ్చు నే! ఇల్లా విరంధవాదంచేస్తావనే, మావాళ్ళంతా నన్ను ఏట్రహ్మసమాజంవాడో, కిరస్తానివాడో అయిపోతాడని ఆమెకుంటూంటారు.

ఇలాటి పరిస్థితుల్లో నేనే తద్దినంపెట్టవల్సి వుంది- నేను పట్నంలో నడుపుకుంటుండగానే మాఅమ్మ చనిపోయింది. వాచదువు పూర్తయి యిట్లు చేలేవరకు మానాన్నగారే చెప్తూండేవారు ఆకర్మ కాండ అంతా. ఈపారి తద్దినం నేనుపెత్తేసేగాని వీలేదన్నారు పెద్దలు—ముఖ్యంగా మానాన్న. మార్గిస్తే మరియూదగా ఉండవని అంగీకరించాను.

మొహంకడుక్కోగానే 'అధునికామృతధారలు' (కాఫీ) పుచ్చుకుంటేనేగాని ఆత్మారాముడి ఆరాటం తుడుటపడదు. తద్దినం రేపనగాను, తద్దినంనాడు మాదా రాత్రిల్లు భోజనం చెయ్యవినవ్వరు పరికరా, పడుకునేటప్పుడు ఒక్కొక్కటి 'ఓకల్లిన్న'న్నా పుచ్చుకోవడానికి ఒప్పుకోరుట వీత్వేదవరలు. ముందు మన ఆత్మారాముడు—అంటే యీ భౌతికకారీరం—స్వస్థులిగా ఉంటేనే కాదండీ మనం నాలుగుకొలాల

పాటు బట్టకట్టి, పది తద్దినాలు పెట్టడం!

మాటవరసకు చెప్తున్నా. ఓమాటు మాఅత్తవారింటికి వెళ్లాను. (అసలు 'వీబెట్రి'పొడుంలేకుండా పొలిమేరదాటను—యంతమా గ్రహచారం తెండి...) వాళ్ళింటోకాఫీతాగే—కాదు పుచ్చుకునే—'మోడరన్ టెంట్లొనే'లేదు. సైగా ఆప్రాంతాల్లో కాఫీదొరకదు. (అంటే యీసంగతి కొన్నిసంవత్సరాలనాటిది—యిప్పుడు అయ్యెరుహోటలులేని ఊళ్ళే లేవుగా అంద్రదేశంలో!) పోనీ వెంటనే తిరిగివచ్చేద్దామంటే పెద్దది అత్తగారు చిన్నలుచురుకుంటుంది. అసలు కారణం...మీలో అబద్ధమెందుకు? చేసిన పాపం చెప్తేపోతుంది—(చెప్పిపాపంపేమాత్రం చిక్కువస్తుంది)—మానానీని అంతర్వరలో విడిచిరా లేకపోయాను. మధ్యాన్నంనాకా అల్లాగే నాడుగా ఉండి మళ్ళీ మూడుగంటల కాఫీవేయ్యేసరికి...ఏమైందనుకున్నారా?...దీహారు భూకంపంలాటిదేవో శరీరంలోపుట్టి నోటమాటలేకుండా కొయ్యదారి పోయాను. ఆలోగానికి కాఫీయేగాని యింకేయింజో వస్తుగాని, ఉమాపతి (హోమియోపతిక్) మాత్రలుగాని పనిచెయ్యవు. ఏదోచేసి నన్ను మళ్ళీ మిను, మానానీకి ఒప్పుచెప్పిన మాఅత్తగారికి మిక్కిలి కృతజ్ఞం. అవకాశంమానుషుని అవిడ లక్షద్రవ్యం నోము సందర్భంలోనన్నా అవిడ వస్త్రీచూర్తి మహోత్సవం జరిపితే ఋణవిముక్తి కలుగుతుంది.

అసలు యీ దిక్కుమాలిన కాఫీ అబ్బోరియా వాస్తవో అలవాటైంది. అంతకుముందు కుద్రంగా చల్లెన్ను తిన్నోలాల్లో యంతకంటే వెయ్యరెట్లు అలోగ్యంగా ఉండేది. ఇంతమా మగవాణ్ణయి పుట్టడంలో అవిడ తద్దినంకాదుగాని నాతద్దినమయ్యేలాగుంది.

ఎల్లాగూతప్పదని విశ్వయించి బ్రాహ్మల్ని యెనిమిదిగంటలకే రమ్మని గట్టిగా చెప్పాడు. (మరి అలా అంటేనేగాని యేపడకొండుగంటలకోగాని రాదుగా!) పదిగంటలకల్లా ఎలాగోవంటివూర్తిచేసి 'వంట అలవ్వంతలేవ'ని మావాడి. ఏలాభం? అనుకున్నంత పని జరిగింది! బ్రాహ్మలు విపులేరు. అయ్యారు దేవాలయంలో.....ఏవన్నా.....కమ్మూర్తి పడ్డా రేనూ! బ్రతికివెళ్లే సేమకూడా అంతపని చేస్తావని మావాన్న గారు నాకు కాపలా.

గడియారంయొక్క యాదొంగముండాపాళ్లు యింకాకాలేదు కొత్తవాళ్ళని మాట్లాడితే మందింట్లూండగా బ్రాహ్మలొచ్చారు పన్నెండింటికి. వాళ్ళని కథాచేసి పొంబాడుచేసేటంత పొంగానూచేసి గబగబా పొన్నంచేసి తడిపాడి బట్టలతోనే (ఎంతా కాలంలోనన్నా పోయిందికాదు మాఅమ్మ) ఉపక్రమించాం.

ఎరుగున్నాడుగా బస్తీబ్రాహ్మల మంత్రాలవేగం! 'ఓం కేశవాయస్వాహ' దగ్గరనుంచి ఒక్క పాడుంపిడుగుతో 'హరేకృష్ణాయనమః' దగ్గరకు ఒక్కటే కప్పగంతు. అలాగే అరగంటలో మెల్లొరక ఎయిర్ కేప్ డ్విడ్తో భోక్తాభోజనభుట్టందగ్గర కానీపు అగి లాగితేమకుని, పిండప్రరావస్తేమకు చేరాం. ఇంత తరకూ 'మమ' అమోఃవటం, 'జంభ్యం' తిప్పటం మినహాగా మిగతా పసంతా బ్రాహ్మలే చేశారు.

దొడ్డోనుండుని మళ్ళీ ఒక్కపాడుంపట్టులాగి పిలకదులుపుకుంటూ "అః! మావాన్న గారి చేరేటంటి మర్రిపోయాడు" అన్నాడు బ్రాహ్మడు. దేని కోసమమని 'రామారావుగారి'ని చెప్పాడు. 'సరే! సరే! మొదటిదివండు పుచ్చుకోండ'న్నాడు. బ్రతుకు కీవుడా ఏమోనమకున్నా బ్రాహ్మడు బహుమంచినాడనుకుంటూ మొదలపెట్టాడు భోజనం. ఇంతలో ఏరో మంత్రంపూర్తిచేసి 'రెండోది పుచ్చుకోండ'న్నాడు. "ఊ" అన్నాడు. మళ్ళీ యింకోమంత్రం పూర్తిచేసి 'మూడోది' అన్నాడు. నాకు చెడ్డకోపం వచ్చి "మొదటిదంటే అకలిపాద లొండరగా వెళ్ళింది

గాని యింత పెద్దముద్ద అంతకొండరగా ఎల్లా తింటా ననుకున్నారయ్యా?" అన్నాడు. నాకేకలువిని మావాన్నవచ్చారు పొవిట్లోంచి. ఇదంతా వంటింట్లోంచి చూచి గాఢము వాణి విరగబడినవ్వుతోంది.

పాపం బ్రాహ్మడు తెల్లబోయి 'అయ్యా! మీ అల్లుడుగారికి అనుభవంలేదల్లే ఉండే? సేమ యథా కష్ట్రీయంగా 'యజమాన్యస్యపీఠః.....' అని మంత్రంచెప్తూంటే...వాటిని భోంచేస్తున్నారు చూశారా!' అని నామీద నేరాల పగులేశాడు.

ఇంతకూ నేచేసిన నేరకేనిదిట—'తద్దినాలకి పిండాలు రసీదులంట. నేవారసీదుల్నే.....'

'అల్లుడుకాదు నీపిండాకూడూకాదు. బతికున్న వాడికి వాతేతద్దినంపెట్టిస్తూ, వాడితప్పులు దిద్దుకున్నావా? అప్రాచక్షత్ర.....' అని నాలుగు...తో బ్రాహ్మడికి స్పష్టమైంది. 'ఎన్నిచదివినా ప్రపంచ జ్ఞానంలేని—పశువు'నని నాకక్షీంతలుచేసి యథావిధిగా మర్నాడు తద్దినంపెట్టించారు దగ్గరుండి.

అంతే, మళ్ళీ మాయంట్లో ఏనుభావభాలు వచ్చి నా అబ్రాహ్మడు రాకపోగా అయిన ఎరుకలోఉన్న వాళ్ళకు బాదా మోగడప తొక్కనివ్వలేదు.

నిజానికి మావాన్న గారు ఆగ్నిరాముడు కాక పోతే-మాకాలేదలో తద్దినాలగోలేమీ చెప్పనే నా కలా తెలుస్తుంది చెప్పండి? మన ఆంధ్రాయూనిక విప్లవారన్నా యీ తద్దినాల ప్రాక్టికల్ కోర్సును పెట్టకపోవడం చాలా కోపనీయమైన విషయం. పోనీ సేమమాత్రం తెలివితక్కువ కుంతనా! ఏరో రెండు అక్షరాలు సంపాదించుకున్నావా? అయినా యిదే మొదటిదికాబట్టి...అటువంటివాణ్ణి నన్ను పట్టుకుని—అందులో వాణి ఎదట—పోనీ యేహిండి లోనన్నా యింగ్లీషులోనన్నా కాకుండా, 'ప్రపంచ జ్ఞానంలేని.....' అంటే, నాకు, సైకివిలీ అనలేక పోయినా, గ్రరగాఉండనూ? ఇదే ఏలెంగాలివాడో విలే ఊరుకుంటాడూ? అనబూడదుగాని, కంప్రమోద్ది, కాకయ్యేది—.

జంతువులలో

అన్యోన్య సహకారము : అనాధ శిశురక్షణము

రచయిత :

శ్రీ కృష్ణ విశ్వనాథము

జీవితమహాసమరములో జంతువులు ఒం
డొంటికి చాల సహాయముగా నుండగలవు.
అందుకొరకై యవి యనేకవిధములుగా ఆక
స్మిక తాత్కాలిక మైత్రులు చేసికొనుచుం
డును. మరియు నాపడలోనున్న తమ బంధు
కోటికి కక్షికొంది సహాయము చేయుచుండును.
మందగొను జంతువుల కన్నిటికిని తమతమ
స్వీయక్షేమ మెంతియుఖ్యమో, తమ మండ
యొక్క క్షేమముకూడ యంతయుఖ్యమే.

స్థిరనివాసము లేర్పరచుకొని, కలిసి నివ
సించు జంతువులు తమ కిరారులనుండి యేదైన
హానికలుగు సూచనలు కనబడగానే, తక్ష
ణము తమయంతఃకలహములు మరచిపోయి,
యేకమై శత్రువు నెదుర్కొనును; గుంపులు
గుంపులుగాచేరి తిరుగాడు జంతువులు తమ
దిక్కునకు శత్రువు వచ్చుచున్నట్లు తోచగనే
తమ మిత్రబృందములకు తప్పక తెలియజేయు
చుండును.

సమానశత్రువువలని భయము వలన
నొకే గుంపులోని జంతువులన్నియు కలియుట
మాత్రమే కాదు ; వేర్వేరు జాతులలోని
జంతువులకూడ మండలునుండలుగా చేరు
చున్నవి. దీనికి కారణమేమన : ప్రతిజాతికిని
ఒక ప్రత్యేకగుణవిశేషముకలదు. కనుక
యిట్టి వివిధజాతులును తమలో మైత్రవల్ల

నాశనమునుండి తప్పించుకొనుట కెక్కువ
వీలుకలదు.

లేళ్లు, అడవిగాడిదలు, జిరాఫీలు తమతమ
ప్రత్యేకగుణములయొక్క సమిష్టి లాభమును
పొందుటకై యొందొరుల జట్టులలోనుండును-
లేడికి చాల బాగుగా పసిపట్టుగుణముకలదు ;
మామూలు పరిస్థితులలో నది చాలదూరము
నుండియే శత్రువులరాకను పసిపట్టగలదు.
అడవిగాడిదకు చాల తీక్షణమైనచూపు, వినికి
డియుగలవు. జిరాఫీ పొడవుగానుండుటవల్ల
నందుకుట్టు చూచి కనిపెట్టగలదు ; కాని
దానిధ్వని యవ్యక్తమగుటవల్ల తనభీతిని యి
తర జిరాఫీలకు తనంతట తాను తెలుపలేదు,
అడవిగాడిదచేత నేలపై పాదధ్వని చేయుం
చియు, ముప్పనకు సూచనగా వరపించియు
మాత్రమే తెలుపగలదు-

అన్యోన్యలాభములపై యాధారపడిన
కొన్ని కొన్ని స్నేహములు చాల వింతగా
నుండును- దీనికి నిదర్శనము మొసలికిని,
థిల్లంకిపిట్టకును కలమైత్రయే- ఈథిల్లంకిపిట్ట
మొసలినొటిలోనికి నిర్భయముగాపోయి దాని
దంతములయొద్ద చేరిన క్రిములను తినివే
యును- మొసలి యాపిట్టయొక్క రాకను
చూడగనే తననోటిని తెరచియుంచుటయే
కాక, ఆపిట్ట మరల పెట్టిపోవువరకు తననోరు

మూలపడకుండా జాగ్రత్తపడును- ఈస్టికరపు మ రేచివియు మొసలి యందు బాటులో జేమ ముగా నుండజాలను-

ఇట్టి సేవనే ఒకజాతి తెల్లకొంగ (క్యాటిఎగ్రెట్) గేడలు మొదలగు పశువులకు చేయును- ఇది పశువులపై వ్రాలి వాటి శరీరముమీది గోమారులను తీసి తినివేయును- ఉల్లంకిచేయుచున్నంత హానికరమైన పని చేయకున్నను, యిది పశువులకు సమూల్యమైన సేవచేయుచున్నది-

జంతువుల మందలో సాధారణముగ రెండుమూడు తల్లులుచేరి, మైత్రికల్పించుకొని, తమపిల్లలు కలసిమెలసి యాడుకొనుటకు వీలుకలుగజేయుచుండును- ఈవిధానము వలన తల్లులు సంరక్షణవిధులను సరిగా నెరవేర్చుటకు వీలగును- ఎట్లనగా : అవి కలిసి తమ పిల్లలు విపరీతముగా నల్లరిచేయకుండా వాటిని అదుపాజ్ఞలలో నుంచగలుగును- గేడలు ఇంతకంటే మరియొకమెట్టు పై కెక్కినవి- చీకటిపడగనే యవి కలసి రాత్రించరములైన క్రూరమృగములవలన హాని లేకుండ తమపిల్లలను రక్షించుకొనును-

ప్రతితల్లియు ప్రత్యేకముగ తనపిల్లలను రక్షించుకొనదు; అనేక తల్లిజంతువులు తమ తమ పిల్లలతోచేరి పిల్లలను మధ్యనుంచి, వాటి చుట్టును వలయాకారముగ లాముండును- అట్లు తమ పిల్లలవైపు తోకలుంచి, తమ కొమ్ములను శత్రువులవైపునకు త్రిప్పి యవి నిలచినపుడు ఆకలిగొన్న సింహములుకూడ భయపడి వాటికి దూరముగా నుండును-

[డెయిలీ స్కౌ : 25-వ ఏప్రిల్ 1935
ఆంగ్లమున యొక్క "Animals that arrange Child-Welfare centres" అను వ్యాసమయొక్క శీర్షావదము.]

జంతుకాలలో నున్నవికాక స్వేచ్ఛుగల జంతువులన్నియు సవనరమగునప్పుడు తమ జాతి జంతువులకు చేదోడుగనుండును- అవి చేయుసేవయు, అవిచూపు దయయు అపారము, అత్యాశ్చర్యకరము- అన్నిజాతుల జంతువులును తమకుటుంబములోని యేవ్యక్తి కైనను కలిగిన గాయమును నాకి శుద్రము చేయును- సింహము మొదలగునవి తమ కుటుంబములోని యశ క్తములైన వ్యక్తులకు నాహారముకూడ దెచ్చియిచ్చును-

ఏనుగులుకూడ గాయపడిన తమ సహచరునికి సహాయముచేయుట కలదు- ఒక మంద యీదుచున్నప్పుడు ఏకీల్ల యేనుగైనను అలసిపోయినయెడల దానికి సహాయముచేసి యది మునిగిపోకుండ తక్కినవి కాపాడును-

'బీవరు' అనుకొక (నేలను నీటనుతిరిగెడి) చతుష్పాదజంతువు చాలయాదార్యముకలది. బాలెంలెయైన 'బీవరు'న కెచ్చటనైన తల్లి లేని మరియొక 'బీవరు' శిశువు కనబడిన యెడల తక్షణ మా శిశువును తీసికొనిపోయి తలపిల్లలతోపాటు పాలిచ్చి పెంచును-

జంతుకాలలో మాత్ర మనేకవిధములైన మైత్రిలు జరుగును- కాని వాటివల్ల కేవల సహచరత్వములేప్ప వేరువిధమైన యన్యోన్య లాభములేదు- కాని యేకాకులైన స్త్రీజంతువు లనాధశిశువులను పెంచుకొనుట మున్నగు సత్కార్యములుచేయును- అప్పుడప్పుడు మాత్రము బలవంతమైన జంతువు బలహీనమైనదానితో మైత్రిజరువుట మున్నగు మనస్సు కరగించు మైత్రిలు కాన్పించును.

పండితా హెరెల్, ఎమ్. డి. బోరెస్ అను

మనుచరిత్రము రాయల ప్రబంధయుగ ఆదికావ్యముకాదు

రచయిత :

దేవరపల్లి వెంకటకృష్ణారెడ్డి

పారిజాతాపహరణ మనుచరిత్రముల పౌర్యాపర్యములను చారిత్రక కావ్యపాదనములతో చర్చించుట ఈవ్యాస ప్రధానోద్దేశము. కాని, ప్రస్తుతము సరియైన కాలనిర్ణయము చేయజాలను. ప్రారంభమున పారిజాతాపహరణ మనుచరిత్రముల కాలనిర్ణయపూర్వక చరిత్రములను సింహావలోకనము గావించెము.

1. మనుచరిత్రమున రాయచూరుముట్టడి లేదా!

“కళింగ దిగ్విజయయాత్రలోఁ బెద్దనాది కవులు రాయలవెంటనుండిరని కుమార భూర్జటికావ్యమునందుఁజెప్పబడినది. కటకదిగ్విజయమునకుఁబూర్వము పారిజాతాపహరణమును, ద్వితీయ కళింగదిగ్విజయసంతరిమున మనుచరిత్రమును వ్రాయఁబడినట్లు కానవచ్చుచున్నది. ఈ రెండు కావ్యములలోని యీ క్రింది పద్యములఁ జూడవగును :—

గీ॥ బలివికాయంబు కాలిముట్టులనడంచుఁ
గటకమును నింక ననుచు నుత్కలనుపీఠుఁ
దనుదినమృదు వెలచు వెత్తనికి నక్కడు
రాజమాతృండ్ల కీకృష్ణకాయవిభుడు॥

పాఠ. 1-28

మాడెనులు జేర్చె నొడ్డాది మసి యొనర్చుఁ
గటకపురిగాల్చె గజరాజ కలఁగి పరవ... మను. 1-32
అప్తకోత్కలరాట్వరీహరణ ... మను 2-79.

“కావున ‘మనుచరిత్రము’ శా. శ. 1441 (క్రీ.శ. 1519) తరువాత వ్రాయఁబడియుండును. శా.శ. 1442 లో నిచ్చిన కోకటము

శాసనమునందు ‘ఆంధ్రకవితాపితామహ’ అను విరుదు లేను. శా.శ. 1442 లో నిచ్చిన అన్నూరి శాసనముందు నీవిరుదు ముదానారంపఁబడినది. ఇట్టి గొప్ప విరుదు ఆదివట కేయున్న యడల పెద్దన దానినికోకటముశాసనముందుఁ దప్పక ఉదాహరించి యుండును. అందుచేఁ గృష్ణరాయుడు కళింగదిగ్విజయయాత్ర పూర్తి చేసికొని వచ్చిన తరువాత నవగా శా. శ. 1441 ప్రాంతమున ‘ఆంధ్రభాషాపితామహ’ (ఆంధ్రకవితాపితామహ కావోలు!) యను విరుదు పెద్దనకీర్చియుండును” 1 అని కలదు. కళింగ దేశదిగ్విజయసంతరిము మనుచరిత్రలో మరియొక దండయాత్ర కలదో? లేదో? పరిశీలించెము :—

చెనటి పగఱ ప్రతాపంబు చిచ్చులాల్చు
కరటి గడిదేశములు చొచ్చికలఁచి యలచు
మారుతాయర గండంక వీరకృష్ణ
రాయ భూధృత్యయంకరప్రబలాధాటి॥ 2

అని కలదు.

ఈ ‘చెనటి పగఱ ప్రతాపంబు’ గల గడిదేశంబు లేవై యుండునో కనుగొందము :—

చెనటి పగఱచుష్టులైన శత్రులు అనగా మహమ్మదీయులని మరియొకచోట వ్యాఖ్యానములో చేర్చినబడినది :—

‘కర్వరదళవిరామా’ 3

కర్వర—భూర్తులమున తురకలయొక్క, దళ-దండయొక్క, విరామా-నిలువునలగల

1 ఆంధ్ర విజ్ఞానసర్వస్వము. 3 పంపుట; 1640-1641 ముఖ్యపంపాదముడు శ్రీ క. చి లక్ష్మణరావు గారు. పం. 2, 2 ప్యాకోచిక మనుచరిత్రము, 1 అ. 42. పద్యము. 3 మను. 6 అ. 1 పద్యము.

వాడ, (తొరకల దండు నడచినవాడాయ నుట) అని కలను. మరియు ఆ కాలమునం దలి కలుబరిగ మహమ్మదీయుల దుండగములు వారు చచ్చినవిమ్మట స్వర్గములోగూడ మానలేదని ఆముక్తమాల్యదలోని పద్యము వలన తెలియుచున్నది.

పనకాదిదివిజుస్కరిఫాలగోపితం

చవత్తుండవల్లికల్ నాకి నాకి

తెలిసి హాహా హూహూపుట దండియల గేంత్రి

నైవల్లి సింగిలులుగాఁ దివిలి తివిలి

సత్తర్షి కృత వియజ్జర వాలుకాలింగ

సమితి మచ్చల కాళ్ళు జమరి చమరి

రంభాప్రధానాపూర్వపునాలోజ కుం

భంబు తెచ్చటఁ గన్నఁబట్టిపట్టి

తిరుగు హరిపురి నురతరు నురల మరగి

బహళ హళహళి భృత కలుబరిగ నగర

సగర పురవర పదిభృత జనన యవన

పుతన భవదపి ననిఁచెగి కృష్ణరాయ" 4

అని కలను.

ఇక గడిదేశములు మహమ్మదీయులలో ? కావో! పరీక్షింతము:—

‘సంకుల సంరంధ సైన్యనాయకుండగు సంకులనాయకుం గటాక్షించి చంచత్రి కాపం బు మెఱయ రయంబున విజాపురంబు గడి దుర్గంబులచాయం జనుడెంచు సమయంబున’ 5 అని కలను. దీనిలోని విజాపురమును (బీజ పూరు నామాంతరము) ఆదిల్ షా యను నవాబు పాలించుచుండెను. మనుచరిత్రములో ‘గడిదేశములు’ అనియుండగా ‘గడిదుర్గము’ ను ప్రమాణముగాఁజూపిన ప్రయోజనమేమి యని సంశయింప వచ్చును. దుర్గములను శాసనములలో సీమలు (కొండవీటిసీమ మొ దలై నవి) అనియు ప్రయోగించి యున్నారు— సీమ దేశపర్యాయ వాచకమని యెఱుంగని

వారుండరు. విజాపురము సమీపములో “అడ వని, మునుగల్లు, రాచూరు మొదలగున మహాస్థలంబులు” కలవని కృష్ణరాయవిజ యములోగలను. కావున మనుచరిత్రము లోని గడిదేశముల ‘ప్రబలధాటి’ రాయచూరు ముట్టడి యనిస్పష్టము. దీనినిగూడ బీజపూరు సుల్తాను పాలించుచుండెను. కావున ఆముక్త మాల్యదలోని తొరకల దుశ్చేష్టలు నీరికిని అన్వయించును. ఈ యుద్ధములో కృష్ణరా యలు స్వయముగా సేనలను నడిపినట్లు ‘సేనాగ్రగ కృష్ణరాయ’ - ‘అనీకాగ్ర కృష్ణ రాయ’ అని ఆముక్తమాల్యదలోను గలను.

5. కలుబరిగ ముట్టడి ‘గడి దేశముల

ప్రబలధాటి’ కాను.

ఈ గడిదేశముల ‘ప్రబలధాటి’ రాయల కలుబరిగె యుద్ధయాత్రగా తలఁచుటకు అవ కాశము లేదు. . . . ‘కలుబరిగకటకక్షీతిరక్షక’ 6 అని పెద్దన స్పష్టముగా పేర్కొని యున్నాఁడు. మరియు ‘యవనతోఁగిధవస్తాపనా మండిభూత కటాక్ష’ 7 అనియు మనుచరిత్రమున గలను.

కావున “మనుచరిత్రలోఁ కృష్ణరాయలు రాయచూరును ముట్టడించి, ఏడిల్ షాను జయించిన సంగతి నుదాహరింపక పోవుటయు ను రాయలు బీజపూరు సుల్తాను దేశముమీ దనుడండెత్తి కలుబరిగి సాగరు మొదలగు పట్టణములను గైకొని తొరుక్కులను జయించిన సంగతి చెప్పియుండకపోవుట” 8 అను ఆక్షేపణకు అవకాశములేదు. మరియు “ద్వితీయ కళింగ ద్వితీయమానంతరమున మనుచరిత్ర మును వ్రాయఁబడినట్లు కానవచ్చుచున్నది” అను సిద్ధాంతము నాథారముగా గొని కాల నిర్ణయముచేయ సాధ్యముగాదు. ఆముక్త

4 ఆముక్త-1 అ 41. 5 కృష్ణరాయ విజయము. 8 అ. 6 మను 2 అ 81. 7 మను 8 అ 142.

8 శిర్డీకర్ణాటకరాజ్యచరిత్రము. 214 పుట. త్రియంక విలహారి వరధరరావు గారు.

మూల్యదా పారిజాతాపహరణములలో లేని మరొకొన్ని దండయాత్రలు మనుచరిత్రములో గలవు. కాని వీని సత్యాసత్యచరిత్రమింకను నిర్ణయము కాలేదు. "మతియు కృష్ణరాయని దాడి దక్కమను దాటలేదని తదీయ చరిత్ర కారులు వ్రాసినను అందులకు 'బంగళాంగ కళింగభూప సుభటాద్ర శ్రేణిగుంఘూనిలా' అను మనుచరిత్ర గతరాయ విశేషణ భంజ కము" 9 అని కలదు. కాని "అద్భవద్దళి జ్ఞాన్యైరాజభిన్నేవ్యతేవయః" 10 అని విరూ పాక్షి భూదాన శాసనములో గలదు. ఈ శాసనము రాయల పట్టాభిషేక కాలమున చెక్కింపబడినది గావున వీరితో రాయలు ప్రత్యేకించి యుద్ధములు గావించెనని తలచుటకు వీలులేదు. ఈ అంగ వంగములతోపాటు మరొకొన్ని దేశములు చేర్చిన ఇంకొకపద్యము గలదు. దానిని వెనుక తెలిపెదను.

చారిత్రకముగా కొంతపరిశోధనచరిసిన యుద్ధవృత్తాంతమున మనుచరిత్రములో గలదు. ఇది ఆముక్తమూల్యదా పారిజాతములలో లేదు.

ఉదయాచలైంద్రులు మొదలు నెవ్వని కుమారతమ్రాంతాచలరాజుయ్యు
వావాడపతి శకంధర సింధురాధ్యక్షు
లరిగాపులెత్తానని ఖరతరాసి
కాంచనగౌడ ధాత్రిపదం తెవ్వాని
కసివాడుగా నేనవట్టి బయలు|| 11

అని కలదు.

ఈ "పద్యము కృష్ణరాయని యుత్తర (నర్మదకుత్తర) దిగ్విజయ యాత్రను సూచించుచున్నదని యర్థముచేసికొనవచ్చును. "అపంచగౌడ" దేశమనగా నర్మదకుసుత్తరమున నున్న హిందూ దేశమనియు సాధారణముగా నర్థముచేయవచ్చును" 12 అని కలదు.

"ఇందలి 'శకంధర శబ్దము' శికిందర్ అని పారసీకశబ్దమునకు సంస్కృతరూపమని నాతాత్పర్యము. కృష్ణరాయలకాలమున గుజరాతు రాజ్యము పై శికిందర్ అను నవాబుండెను. పెద్దనచే బేర్కొనబడు గౌరవముం గన్న శకంధరు దీతఃదేయగునేని, రాయలు గుజరాతుమీదికి క్రీ.శ. 1526-లో వెల్లెనని చెప్పుటయేగాక అయ్యేడు పిబ్రవరి మార్చి ఏప్రిల్ ఈ మూడునెలలలో నెప్పుడో యొకప్పుడు వెల్లెననికూడ చెప్పువచ్చును ఎందుకన నీలందు మూడునెలలే రాజ్యముచేసెను. ఈ కాలము మన మిదివరకూహించిన కాలముతో సరిపోలేదు. ఈ రెండు కాలములలో నేది సరియో పరిశోధింపవలెను." 13 అని కలదు. కాని 'శక' దేశము మనుచరిత్రమున గలదు. ఇదియే శకంధర దేశమైయుండునా!

కుకునకాశకున కరూశ కోలలాంధ్రసింధు
కాష్ఠికా కళింగవంగ సింహశేక కన్యకామణి
ప్రకరపాణి ఘటితరత్నపాదుకా కలాచికా
కుకున పిటికా కరండముఖ్య రాజ్యలాంఛనా|| 14

అని కలదు.

ఈ దేశపురాజులనందరను రాయలు యెప్పుడు జయించి వారి కుమార్తెలచేత పాదుకలు, తిమ్మపడగ, అద్దము, తాంబూలపు అడపము మోయునియమించెనో తెలియుటలేదు. రాయల పట్టాభిషేక కాలమునాటికి పూర్వము డిన్న అంగ వంగ కళింగ దేశములతోపాటు వీనిని జయించెనో లేక అతిశయోక్త్యలంకారమైయుండునో? ప్రాజ్ఞులు నిర్ణయించవలెను.

3. పారిజాతమున

కళింగ దిగ్విజయము పూర్తముగా లేదా!

పారిజాతాపహరణమున గల చారిత్రకాం

9 ఆముక్త మూల్యద 1 అ 42 సంకీర్ణవివ్యాఖ్యానము. బ్రహ్మకృత వే. వెంకటరాయకాశ్రి గారు.
10 ఆముక్త పీఠికాసంబంధము. 147 పుట. 11 మను 1-11. 12 లక్ష్మణరాయ వ్యాసాచరి-47 పుట.
13 లక్ష్మణరాయవ్యాసాచరి. 46 పుట. 14 మను 1-88

శములను చర్చించినగాని ఈ రెండు కావ్యముల పూర్వార్థములు గుర్తింపఁ జాలము. ముందు దీవికాలనిర్ణయ పూర్వపరిశ్రమశోధితిము.

“ఈ శాసన (1515 ధరణికోట) కాలము నాటికి శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు (కొండవీటి విజయానంతరము కృష్ణానదీతీరమందున్నాడని తెలియుచున్నది.) తులూపురువదానము చేసినట్లు తెలియుచున్నది.

తిమ్మనార్యుడుగూడ పంచమాశ్వాసమున రాయలను “మాక్తిక తులూధారప్రవాసోన్నతా!” అని వర్ణించియున్నాడు. కాబట్టి తిమ్మనార్యుని వర్ణనలు ధరణికోట శాసన కాలమునాటికి సరిపడుచున్నవి.

‘పైన వివరింపబడినట్లు ఎత్తుగీతలో’ (‘కటకమును వింక వరుచు నుత్కలమహీశుఁడను దినమ్మును నెఱచు నెవ్వనికి’) రాయలు కటకముపై దండెత్త నిశ్చయించుకొన్నట్లు తెలియుచున్నది. ...

“చామర్ల కోట కై ఫియతులో కొండవీటికి విచ్చేసి దుర్గము చుట్టువార నడచప్పరములు పెట్టించి దుర్గము లగ్గలు విడిపించి ...

అక్కడనుండి విద్యానగరమునకు విజయము చేసి శా. శ. 1488 అగు నేటి యవనామ సంవత్సరమున కళింగ దేశమును జయించినతెనని విచ్చేసి కర్ణాట దేశము విడిచి ...

అని యున్నందున పైని వాయూహాలకు బలమిచ్చుచున్నది. కావున తిమ్మనార్యుడు తన కావ్యమును యవసంవత్సరశ్రావణమాసమునకును మాఘ మాసమునకును మధ్య (‘క్రీ.శ. 1515 సంవత్సరము అక్టోబరు నెల ప్రారంభమున’) రచించి దానిని రాయల కంకిరియిచ్చి యుండును. కొండవీటివిజయము రా

యలపరిపాలనకాలముయొక్క చరిత్రకు నూతన యుగమును కల్పించుచున్నది. అట్టి దివిజయమును సూచించుటకు తిమ్మన తన కావ్యమును రచించి వెంటనే రాయల కంకిరియిచ్చి యుండును” అని “పారిజాతాపహరణ రచనా కాలము” 15 అను వ్యాసమున గలదు.

ధరణికోటముట్టడి తర్వాత జరిగిన కొండపల్లి మొదలయిన దుర్గముల యధ్యవృత్తాంతము పారిజాతాపహరణమున వర్ణింపలేదేమో పరిశీలించెము :—

కూటమత్సదరంగ గొండపిడగలింపె
దెల్లముకొండ యచ్చెల్లఁతెఱిరె
దేంగకొండ యుద్వృత్తి భంగమునేనె
జల్లిపల్లె సమగ్ర శక్తిగూర్చె
కమకవూఱ నవంతరిరి క్రిందుడఁ జేసె
గంబలు మెట్టు గ్రక్కవఁగదల్చె

...
కటకమును వింకవరుచు నుత్కలమహీశుఁడను దినమ్మును నెఱచు నెవ్వనికి : 16

అని కలదు.

వీనిలో కొన్ని చిన్న కంది శాసనములో వర్ణింపబడినవి :—

The second series of the king's conquests were taken with a view to subdue the country of Kalinga. He started again to Bezvada, laid seige to the fort of Kondapalli and captured alive the Oriya chiefs..... and others who were assembled within that fort and promising them pardon proceeded further storming the Telingana forts of Ananthagiri, Undrakonda, Jallipalli, Kondikonda, Kappaluvayi, Nallakonda, Kambammettu, Kanakagiri, Sankagiri and other fortresses on the way and marched to Simhadri and after erecting a pillar of victory at Pottunur in the very

heart of the Kalinga country he performed certain Mahadanas ... and thence returned to Vijayanagara (via) Rajahmundry. The king then made a religious tour in the south and halting at Conjeevaram....." 17 అని కలదు.

ఈ చిన్నకంచిశాసనములో కొండపల్లి ముట్టడి అనంతరము తెలింగాణము (ప్రస్తుతము హైదరాబాదు రాజ్యము)లో రాయలు ప్రవేశించి అనంతగిరి, జల్లిపల్లి, కంభం మొట్టులను (మరికొన్ని కోటలును) జయించినట్లు కలదు. మరియు తెలింగాణపు యుద్ధానంతరము రాయలు సింహాద్రికివచ్చి కళింగ దేశ మధ్యప్రదేశ్ మైన పొట్టుమారికడ విజయ స్తంభము నాటించి రాజమండ్రిమీదుగా విజయనగరమునకు వెళ్లెను. అచ్చటనుండి దక్షిణ దేశ తీర్థయాత్రలుగావించుటకు బయలుదేరి మార్గమధ్యమున చిన్నకంచిలో అగి మరికొన్ని మహాదానములు గావించెను. కావున శా.శ. ౧౪౩౦ ప్రుష్యమానపు కంచి శాసనమందలి వర్ణనలు అన్నియు "కటకము నింకననుచు" అను పారిజాతపద్యభాగమునకు పూర్వము జరిగినట్లు శాసనప్రమాణము గలదు. కనుక కొండవీటియుద్ధానంతరము చేయించిన (క్రీ.శ. ౧౪౧౩ ధరణికోట) శాసనకాలము నాటికి పారిజాతము రచింపబడి రాయనికంటితమీయబడినది తలంచుటకు అవకాశము లేదు.

మరియు క్షేత్రేయ వాద్దాడి మనయునర్చు గానపురిగార్చి గజరాజగళంగిపటం... అని మనుచరిత్రమున గలదు. ఈవృత్తాంతమును పారిజాతాపహరణకర్త క్రిందిపద్యములో పూర్తిగావించినాడు.

నెలకొని కృష్ణరాయ ధర
దీవిధుఁ దుక్కలధూమిపాటుతో

గలవనెచ్చి హస్తీకర
కొండకను ల్మహాకృతామలై
మలనికతోటఁ గూడిన న
మగ్రయశోవనంబు గప్పిత
వలకగజేనధూరతిని
పశ్యవిధిజ్ఞానము గావ చేయకా॥ 18
కళింగ దేశ ద్వీపము పూర్తిగానిచో
తిమ్మనార్యుడు " సమగ్రయశోవనంబు
గప్పితా వలవగజేసె ధూరతిని" అని
వ్యర్థముగా బ్రయోగించునా? ఈవి అట్టి
వాడుగాదు. ఈ పద్యముక్రింద "ఉదయూద్రి
వేగ నత్యుద్ధతి సాధించె" 19 అని రాయల
పూర్వ ద్వీపము ప్రారంభమును కవివర్ణించి
నాడు, గాన నొక ఆవృత్తి కళింగ ద్వీప
యము పూర్తిగా వర్ణించినాడనియె తలంచవ
లసి యుండును. ఒక వేళకొండవీటియుద్ధము
క్రింద యీ 'నెలకొని' పద్యము చేర్చబడినది
గాన దీనిని ఆ ప్రాంత ప్రయుద్ధ మను
కొండమన్నను పేలు లేదు. ఉదయగిరివద్ద గజ
పతిని రాయలు తరిమిన వృత్తాంతమునకువి
"వీరదుద్రవర్తనవజ్ర" అనువిరుదముగా
మార్చి చెప్పవలసినది గాక ఆ యుద్ధమును
గూడ వర్ణించియున్నాడు.
విదళితకళింగమదా
స్వదసింహురకుంభరత్నశర్మలారా
దుడయగిరి కొండ పీఠి
పదవీసలమందలికళ్యాణరవిజితా॥ 20
అనియును గలదు.

విదళిత - పదమునకు "కొండవీటివర్తంతిం
విరుగం బొడిచిన" అను శాసనార్థము యీ
పాంచ వచ్చును. "గజపతివిభాడ" అను శాసన
విరుదమునకుగూడ 'తిన్ని తిరుమఁబడినవాడు'
అనియే అర్థము చెప్పవలసి యుండును.
మరియు
'ఉత్కల ధూమిధవదర్పచరణభుజపార'

‘కట కేశసింధుమందరకుభరా’

అనియు పారిజాతహారణమున గలవు.

కావున ఇది కళింగవిజయమే గాని అవ్యము గాదు.

౩. పారిజాతము రాయచూరు ముట్టడికి

తర్వాత వ్రాయబడ లేదా !

పారిజాతమున కళింగ విజయానంతరము జరిగిన ‘రాయచూరు’ మహమ్మదీయ దండయాత్ర వర్ణింపబడకపోయినను, దానితరువాత పారిజాతము వ్రాయబడినటుల ఊహించుటకు అవకాశముగల చారిత్రకభవనమును కవి వర్ణించియున్నాడు. —

‘భవనవిజయాఖ్య సం స

నవరత్నవిభాసభాతవలివాప్త” 21

అని కలదు.

‘గడిచేము’ల “ప్రబలధాటి” (రాయచూరు ముట్టడి)ని వర్ణించిన మనుచరిత్రములోను యీ సభాభవనము వర్ణింపబడినది.

‘భవనవిజయాఖ్య సంస

వృతసంకీర్తనహాసితం బ్రాజ్ఞల గోష్ఠికా

గవికామధునిమ దేవము

దత్తలంగలుపుండినదయతావతులక్కె 22

అని కలదు.

మే 1520 రాయచూరు ముట్టడికితర్వాతను, సెప్టెంబరు 1520 నవరాత్రుత్సవములకు మధ్యను రాయలజ్ఞానమునకు పోర్చుగీసు రాయబారిగా వచ్చిన క్రిష్టోవాడిగిరిగోతా గూడ నుండిన డామింగోపేయన్ అనువాడు రాయని రాజ్యవైధవమును కండ్లారచూచి వ్రాసిన ముఖ్యచరిత్రములో ‘విజయభవనము’ అను సభావృత్తాంతము వర్ణింపబడినది. పేయన్ (పోర్చుగీసు చరిత్రకారుడు) సభాభవ

నముకట్టుటకు కళింగయుద్ధవిజయము ముఖ్య కారణముగా వ్రాసినాడు.

"This house called the house of victory as it was made when the king came back from the war against Orya" 23

కావున కళింగపూర్వదిగ్విజయానంతరము కట్టబడిన ‘విజయభవనము’ కవులు వర్ణించిన ‘భవనవిజయము’ అగునో? కాదో? నిర్ణయింప వలసియున్నది.

ఈరాజు ఒరియాయుద్ధమునుజయించి తిరిగి వచ్చినపిమ్మట ఈభవనము కట్టబడినది. కావున, దీనిని ‘విజయభవనము’ అనిపిలచెదరు, అని (పోర్చుగీసు) పేయసు వ్రాసియున్నాడు. దీని కనుగుణ్యముగా పారిజాతములో తిమ్మన రాయచూరు ముట్టడిని ప్రస్తావించక రాయల కళింగ దేశదిగ్విజయాత్ర వర్ణనముతో తన కావ్యమును పూర్తిగావించినాడు. కావున పేయసు వ్రాసిన ‘విజయభవనము’ను తిమ్మన వర్ణించిన ‘భవనవిజయాఖ్యము’ను ఒక్కటై యుండవచ్చునని మనమూహింపవచ్చును! అయినను సాధకబాధకయులతో ఈసభాభవన నిర్మాణము ఎప్పుడు పూర్తియైనదో? రాయలు దానిలో గృహప్రవేశ మెప్పుడు గావించెనో? పరిశీలింతము :—

ఇదిసింహచల దంధకేశరిపరా

రీహర్షనాథుల్లం ౨౫

బిరుదుట్టంగగోట్టునూరివిజయం

భవనాట్టంకితాం ౫౭

కచ్చధేష్టాక్షరకృష్ణరాయస్వపసం

క్షాస్మత్కృతామక్రమా ౪౩

అధికాకావ్యవరంబువాలకవిహృ

ద్యంతైమహింహాల్పగుణ ॥ అని కలదు.

21 పారి. 5౪ 108. 22 మను 1౪- 18.

23 Forgotten Empire pp. 263. ఈ

గ్రంథమును మద్రాసు కనమిరా గ్రంథాలయముండి కేసు కోరినంతనే రప్పించి యిచ్చిన తెల్లారు ప్రాస సిఫుయూనియను గ్రంథాలయాధికారులకు కృతజ్ఞుడను.

ఈ పోట్టుమారి స్తంభాక్షరములపై ను
క్కువగల రాయలు తన కావ్యములో పేయి
సుచెప్పిన 'విజయభవనము'నుగాని, తన ఆస్థా
నకవులు పేర్కొనిన 'భువనవిజయాఖ్యము'ను
గాని పేర్కొనియుండలేదు. ఈ విజయభవన
నిర్మాణము కలింగ దేశ యుద్ధానంతరము పూ
ర్తియైనచో, రాయలు తన ఆముక్తమాల్యద
పంచమాశ్వాసములో తప్పక వ్రాసియుండి
యుండను. రాయల ఆస్థానకవులు ముక్కు
తిమ్మన పెద్దనార్యులను, విదేశీయుడు (నమ
కాలికుడు) అయిన పేయసును ఆకర్షించిన
సభాభవనమును రాయలు తన కావ్యములో
పేర్కొనక పోవుటకు ప్రబలకారణముండి తీర
వలయును. రాయచూరు ముట్టడికి పూర్వము
సభాభవనము పూర్తిగాలేదని గాని లేక రా
యచూరు ముట్టడికి పిమ్మటకట్టిన మరియొక
దానినిగాగాని ఊహించక తిప్పదు. సర్వభూ
వలయద్విజయానంతరము కట్టబడినననేగాని,
సంస్కృతనామమునుబట్టి దీనిని 'భువన
విజయము' అని పిలుచుటకు వీలులేదు. 'ఏక
చ్ఛత్రిత సర్వభూవలయ' అని తిమ్మనార్యుడు
ను, — 'హిందూరాజ్యరమాధురంధరా' అని
పెద్దనార్యుడును రాయని సంబోధించియున్నా
రు. కాన పేయసు వర్ణించిన సభాభవనము
గాక యిది మరియొక 'భువనవిజయ' మై
యుండవచ్చునని తెలుచుటకును అనకాశము
గలదు. రాయచూరుముట్టడికంటె రాయల
అన్యయుద్ధములు శాసనచారిత్రక ప్రసిద్ధము
లుగావు గాన ప్రస్తుతియు ఈ ఊహ సరి
అయినది కాదనవచ్చును. ఆముక్తమాల్యద
పంచమ షష్ఠాశ్వాసములలో 'కెంబాచి' నై
రామన' యవనయుద్ధములను రాయచూరు
ముట్టడిగా చారిత్రకులు నిర్ణయించియున్నారు.
గ్రంథసమాప్తిలో:—

భుజిర్య భుర్యజుః సన్నాహర్యటి వాద్యరి

త్యురిలేళ్యక కృష్ణరాయ॥

...ఆశ్వాసము సప్తమంబు. అని కలదు.

ఈ ఆశ్వాసములో నైవను రాయలు భు
వనవిజయాఖ్యమును వర్ణించియుండలేదు. కా
వున భువనవిజయాఖ్యమును రాయలు కలింగ
ద్విజయానంతరము వచ్చిన తత్కాలమే కట్ట
ఆజ్ఞాపించి పని ప్రారంభించపెట్టినను రాయ
చూరు దండయాత్రకు పూర్వము పూర్తి
గాలేదని ఊహించవచ్చును.

తిమ్మనార్యుడు కలింగ విజయమును వర్ణిం
చియు తత్పూర్వము జరిగిన కలుబరిగెయవన
యుద్ధములను పేర్కొనియుండలేదు. కాని
కృష్ణరాయనితండ్రి నరసింహరాయలను వర్ణిం
చునపుడు 'యవనాదివిధదేశాధినాడుల'
జయించినట్లు నుడివియున్నాడు.

రాయల యుద్ధములను వర్ణించునపుడు
చివరకు యవనశబ్దమైనను ఉచ్చరింపలేదు.
అంతమాత్రమున కలుబరిగె యుద్ధము లేదన
గలమా? కావున పారిజాతాపహరణములో
రాయచూరు ముట్టడి లేకపోయినను భువన
విజయాఖ్యవృత్తాంతము కలదు. కాన తిమ్మ
నార్యుడు క్రీ. శ. 1520 రాయచూరు యుద్ధ
మును రాయల పెద్దనల తోపాటు వర్ణించిన
వాడగుచున్నాడు. రాయచూరు ముట్టడి య
నంతరము రాయల ఆస్థానమునకు వచ్చి ఆ
యన చరిత్రమును వ్రాసిన పేయసుగూడ రా
యచూరిముట్టడివ్రాయలేదు. తిమ్మనార్యుడు
గూడ పేయసువంటి చరిత్రకారుడు యేల
కాగూడదు!

రాయచూరుముట్టడికి పూర్వము పారిజా
తము రచింపబడలేదని ఆముక్తమాల్యద ప్రతి
కూలముగానుండుటయేగాక, యితర కావ్యము
లును కడపటికి పెద్దనయు ప్రతికూలురుగాను
న్నారు. కృష్ణరాయవిజయములో రాయలు
తిమ్మనార్యుని శివసముద్రముల ప్రభువంద

యైత్రానంతరము 'అనువని, ముదిగల్లు, రాచూరు మొదలయిన స్థలంబుల నిజబలంబు లుంచి' అని కలుబరిగికినూరుగా (చరిత్రనిర్ణయమునకు వ్యతిరేకముగా) రాయచూరు ప్రథమ మహమ్మదీయదండయాత్రగా వర్ణించి యున్నాడు. మరల కళింగవిజయనంతరము గజపతితో రాయలు సంధిగావించుకొని అతని కుమార్తెను వివాహమైనపిమ్మట 'కలుబరిగి కోటలగ్గలకు నెక్కి కార్యమొనరించి జయ లక్ష్మిగాంచి' అని ద్వితీయ మహమ్మదీయయాత్రను కుమారధూర్జటి వర్ణించియున్నాడు.

"అవటమండి తనరాజ్యమునగల్గు శాంతియును మంచి దేవతలంబు రక్షించుచు...""24 మరియు శైవవైష్ణవదేవస్థలములను తీర్థముల నున్నేవించి స్వరాజధానికివచ్చినపిమ్మట 'మనుచరితాది 'కృతులంపినట్లు వ్రాసియున్నాడు:— 'బంధురకటించె కృతులలో శ్రాధిగన్న ముచరితాది కృతులంపిమహిమ చెలంగి...' 25

అని 'కృష్ణరాయ విజయము'లో కలదు. కనుక మనుచరిత్ర పారిజాతములు కుమార ధూర్జటి పేర్కొనిన రెండు మహమ్మదీయ దండయాత్రలు అనగా రాయచూరు ముట్టడికి తర్వాతనెప్పుడో రచించి రాయలకంకితమిచ్చి యుండి యుండవలెను. పెద్దనయు 'గడి దేశముల. ప్రబలధాటిని' వర్ణించియున్నాడు. ఇదిమహమ్మదీయ దండయాత్రయని ముందే తెల్పియున్నాను.

సమాప్తము

ఇం తెందులకు పెద్దన మనుచరిత్రము వ్రాయుటకు పూర్వము కవీనము ఒక్కకవికావ్యమైనను రాయలకంకితమియబడెను అను సంశయమును పెద్దన్న వ్రాసియున్నాడు:—

"కుండలిపతికయన కర్ణకుండలి
రసాఖండకవికావ్య" 26

దీనికి 'శ్రీనిమ్మపున కంకితముగాను తత్కర్తానందముగాను గవులచే వెక్కు కావ్యములు సేయించినవాడ.' అని వావిళ్ల వ్యాఖ్యానభావముగలదు. ఈ అభిప్రాయము 'బంధుర ప్రబంధకృతులలో శ్రాధిగన్న మనుచరిత్రాదికృతులండి' అను కుమారధూర్జటి అభిప్రాయముతో నేకీభవించుచున్నది. కాని పెద్దనకు పూర్వము బహుకావ్యములు రచించియుండుట సత్యమైననో 'సహస్రశీర్షమ్ పురుషమ్' అని కొనియాడబడిన విశ్వరూపుని 'కర్ణకుండలితములు'గా చెప్పి, సత్యముతోపాలు అతిశయోక్త్యలంకారమును పోషించియుండియుండవచ్చును. కావున 'కర్ణకుండలిత' అను సమానభాగమురెండు అనుసంఖ్యావాచకముగా కవి ప్రయోగించినాడనియే తలంచుటసమంజసము. కావున పెద్దనకంటె పూర్వము యిద్దరు కవుల కావ్యములు కలవని తలంచుటన్యాయము. 'హరివంశము'లోని పారిజాతవృక్షాలతమును తిమ్మనార్యుడు 'ముద్దుపలుకులు'గా రచించి యున్నాడు. కావున పెద్దన్న పేర్కొనిన యిద్దరు కవులలో పారిజాతాపహరణకర్త ఒకడై తీరవలెను. పెద్దన్న తానురచించుచున్న 'హరి గుణోజ్వల మణినిధియైన' మార్కండేయపురాణములోని స్వారోచిషమనుసంభవమును ఒకకావ్యముగాను రాయని అస్థాన అష్టదిగ్గజములలో ఎవరోఒకరురచించిన కావ్యముమరి ఒకడానినిగాను పెద్దన్న మనుచరిత్రలో సూచించియుండగూడదా? అని ప్రశ్నించుటకును వీలులేదు. పెద్దన్న తాను మనుచరిత్రము వ్రాయుచు అంతకుపూర్వము వ్రాయబడినట్లు చెప్పియుండగూడదు. అష్టదిగ్గజములలో తిమ్మన్న పెద్దన్నలులేప్ప తన కావ్యములను రాయలకంకితమిచ్చిన మరియొక అంధ్రకవిలేడు. ఈ

అష్టకపుల కావ్యములలో అధికభాగము అన్య ప్రభువుల కంకితమాయబడినవి. ఒకటిమాత్రము కాళహస్తీశ్వరున కంకితమాయబడినది. దానిలో రాయల ప్రస్తావమేలేదు. కావున పెద్దన్న పేర్కొనిన రెండవ కావ్యము కన్నడ గ్రంథమై యుండనోవును! అట్లేనచో, కన్నడ భారతి శాంతిపర్వము రాయనిచిజ్ఞప్రకారము 'పదవాక్యప్రమాణప్రజ్ఞాతిశయం' అను బిరుదుగల 'తిమ్మన్న' రచించిన 'కృష్ణరాయభారతము' అయి యుండును. 27 (ఇంక కొందరు కన్నడకవులుండినను చాటలు సంగీతనూర్వ్యాదయాదిగ్రంథముల వ్రాసినవారేగాని 'రసాఖండకావ్యము'ను రచించినవారులేరు) ఈ కావ్యమును తిమ్మన్న వెంకటేశ్వరునకు అంకితమిచ్చినను, రాయల సత్కారముతో వ్రాసినని చెప్పుచు దానిలో రాయని వంశవృత్తాంతమును వివరించియున్నాడు. కాన పెద్దన పేర్కొనిన 'కర్ణకుండలితరసాఖండకవికావ్యముల'లో 2 కటి తెలుగు తిమ్మన్న పారిజాతాపారణము (దీనికి సంక్షేపములేదు), మరి యొకటి కన్నడపు తిమ్మన్న కృష్ణరాయభారతమై యుండనోవును!

మరియు వెనుకనేను వ్రాసినట్లు పారిజాతమునలేని 'నావాడపతి శకంధర సింధురాయలు' దిగ్విజయ బాధకమును గలను, కనుక పెద్దన్న తనకావ్యమును ఈపద్యములో నుద్దేశించలేదనియే ఊహించవచ్చును. ఒకవేళ వాదమునకు పెద్దన్న మనుచరిత్రమును. ఈ ఉధయకావ్యములో ఒకటిగా ఉద్దేశించినాడని అంగీకరించినను తిమ్మన్న పారిజాతము ప్రథమకావ్యమై యుండకతిప్పదు. —

'భువనవిజయ' యననవరత్నప్రభావి భారతనలిసాప్త' అను పద్యములో 'నవరత్న' అను వాక్యము తిమ్మనార్యుడు కృష్ణరాయని

'భువనవిజయ' అస్థానమునకు తాను సూతన కవినని మోచించుటకే (శబ్దశక్తి మూలధ్వనిగా) పారిజాతమున ప్రయోగించియున్నాడు. మరి రాయని అస్థానములో తెనుగు 'అష్టదిగ్గజములు' (ఒకరిద్దరు తక్కువైనను) కలవుగాని, 'నవరత్నములు' అనగా తొమ్మిదిమంది కవులు లేరు. కాని, వసంతోత్సవమునకు రాయల అస్థానమునకు వచ్చిపోవు కవులున్నారు: —

"ప్రతిపంపత్వర వసంతోత్సవ
మకుతాగత ముఖి నికర సుధికకావ్య
స్ఫులి రోమాంశ విశంకెత
చతురాంతపుర వసాప్రపాదపరికా!" 28

అని కలను. ఇందులోని 'సుంధికకావ్యములు' అన్యకవికావ్యములు గావా! అని సంశయము కలుగవచ్చును. కాని అట్లు అర్థము చేయుటకు వీలులేదు- సుంధికము అనగా— దండగా కూర్చుంటున్నది, రహస్యమైనది, చిక్కునూట అని అర్థములు నిఘంటువులలో గలవు. ఇవి కనుక అశుకవిలాపధానములు జరుపుటగానో, లేక సమస్యపూరణముగనో, కవి యుద్దేశించినాడు కాని అంకితకావ్యములను అర్థములో ప్రయోగించలేదు.

మరియు పారిజాతాపహరణపద్యపాదము ఈమగ్నాత్రముగూడ మార్పుగావింపక మనుచరిత్ర కందపద్యప్రథమచరణములో (పారిజాత కందపద్యప్రథమచరణములోవలె) 'భువనవిజయ' యనన'త్తుగా పెద్దన ఉల్లేఖించియున్నాడు. కనుక ఆయన పారిజాతమును కంఠతః చదివియుండవచ్చునని మన మూహింపవచ్చును. ఇంకను ఇట్టి పోలిక లేమైనగలవేమో పాఠకులు శ్రద్ధగై కొని పరిశీలింతురుగాక యని ప్రార్థన. రాయల అస్థాన ప్రథమ కావ్యకును ముఖ్య పారిజాతము ఇతోధికపరిమళములను యెల్లప్పుడు వెదజల్లుచుండునుగాక!

నజ్రాయుధము

కలరారోగనివారిణి

కడుపునొప్పి,

విరేచనములు,

వాంతులు,

సమస్త అజీర్ణములు

పోగొట్టును.

సీసా 1-కి రు. 0-4-0

సమస్త ఆయుర్వేద ఔషధములు మావద్ద
కొరకును, శేటిలాగు ఉచితము.

మృత్యుంజయ ఫార్మసి

గాంధీనగర్, బెజవాడ.

ఆంధ్రజ్యోతి

మోల్టేన్—వారపత్రిక

సాలుచందా రు కి. విడిపత్రిక 9 పైసలు.

బర్యాలోని 1,60,00 ఆంధ్రుల క్షేమానికి
పాటుబడుచున్న వారపత్రిక. ఇందు కార్మిక,
సాంఘిక, రాజకీయ, వాణిజ్య విషయములు
నిష్పక్షికముగ చర్చించబడును. దీనికి బర్యా
ఆంకటను ప్రచారము గలదు. వర్తకు లిందు
తిమిరకులను ప్రకటించిన నుంచి లాభమును
పొందగలరు. వివరములకు :

ఎడిటర్, "ఆంధ్రజ్యోతి"

185, లోవర్ మెయిన్ రోడ్డు,

మోల్టేన్-అని వ్రాయుడు.

విడ్డలఆరోగ్యబలమునకు

స్వామిన్ 'బాలదీవన్' (రిజిష్టర్డ్)

అమృతమువంటిది.

విడ్డలయొక్క అన్ని వ్యాధులను తొల
గించి సూత్రసజీవనము యిచ్చునట్టి అ
మృతతుల్యమగు ద్రావకము. విడ్డల అజీ
ర్ణము, కడుపునొప్పి, జ్వరము, విరేచన
ములు, వాంతులు, జలుబు, కఫము,
మొదలగు సర్వవ్యాధులను తొలగించి
ఆరోగ్యమొనగగును.

వెల ఔన్ను సీసా రు. 0-6-0.

4 ఔన్నుల సీసా రు. 1-4-0.

కాల్పులు, నరకులు, నొప్పులకు

'నీతమలామా' (రిజిష్టర్డ్)

సంజీవివంటిది.

అన్ని చర్మవ్యాధులకు వై నవ్రాయు
టకుపయోగించు ఓషధీమలామా. కా
ల్పులనుండుగా ప్రఖ్యాతిగాంచినది. మూ
లవ్యాధిని, ముఖముపై మొటిమలను
తొలగించును.

వెల 3 ఔన్ను సీసా రు. 0-6-0.

2 ఔన్నుల సీసా రు. 1-4-0.

మావద్ద ఇంకను పెక్కు ప్రశస్త
మైన ఔషధములు గలవు. మాప్ర
త్యేక ఔషధ కేటలాగునకు వ్రాయుడు.
ఏదెట్లుగా నుండగోరువారు మా
కు వ్రాసిన వివరములు తెలుపగలము.

అశ్వీకుమార ఫార్మశీ

నర్సాపురం, పశ్చిమగోదావరి జిల్లా.

“ఆంధ్రభూమి” పుస్తకపేర్లము

౧౯౧౬. గోలకొండపత్రిక

పదునొకండవ సంవత్సరాది సంచిక :

నిజామురాష్ట్రమున నివసించుచున్న ఆంధ్రుల వర్ణవివరించుటకై విశేషకృషిగావించుచున్న గోల కొండపత్రిక పదునొకండవ సంవత్సరాదిసంచికను అందుకొనుటకు అవకాశమునుచున్నాము. ఈసంచిక యందలి వ్యాసములన్నియు విషయగౌరవము, రచనా సౌష్ఠ్యము కలిగియున్నవి. పూజ్యస్థానము శ్రీపదుమామల నృసింహాచార్యగారు (వి.వి., ఎల్.ఎల్.టి) వ్రాసిన ‘ఆంధ్రవికారాజీయ మతములు’ అనువ్యాసము న కీయబడినది. శ్రీమాదపాటి హనుమంతరావుగారు రచించిన ‘ప్రజలభాషలో వ్యాసునిచారణ’ అను వ్యాసము నిజాము రాష్ట్రములోని ఆంధ్రులను పీడించుచున్న ఒక గొప్పపనుష్యము గూర్చినదియైయున్నది. శ్రీరాడ్డు రాసిరాజగారి ‘దిరంజీవి’ అనుపద్యవ్యాసము ప్రాథమికముగానున్నది. శ్రీకురుగంటి సీతారామయ్యగారు (ఎం.ఎ.) రచించిన ‘కంభావూరువాయిక రాజాస్థానకవయిత్రము కొండలు’ అనువ్యాసము ప్రత్యేకము ప్రశంసించ దగియున్నది. శ్రీరాయప్రోలు ముమ్మారావుగారి ‘తెనుగుమాన్యము’ అనుపద్యవ్యాసము ‘ప్రసన్నాంధ్రుడు’ సొమ్మచు లేకభక్తి నుద్దీపింపజేయుచున్నది. శ్రీసురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు (వి.వి., వి.ఎల్) వ్రాసినవ్యాసము ‘హింసూశాస్త్రమందు శ్రీలక్ష్మణము’ సంస్కారాభిలాషగల వారెల్లరును చదువదగియున్నది. శ్రీమతి యల్లాప్రగడ సీతామయీరిగారు వ్రాసిన ‘శ్రీచెడిపోయ్యే పదార్థమా?’ అను వ్యాసము ఆలోచనను కెపువదిగానున్నది, ఇతరవ్యాసములు సంచికకు విలువకూర్చునవియై యున్నవి. ఇందలి పెక్కువ్యాసములందు తెలింగాణా సమస్యలకు ప్రాముఖ్యమునిచ్చియుండుట యంతయు సమంజసమై యున్నది. ఇంతిప్రకృతముగా నీసంచికను

వెలువరించిన ‘గోలకొండ’ సంపాదకులు శ్రీయుత కొండా బాలకృష్ణరెడ్డిగారి సంతయు కొనియాడుచున్నాము. సంచికప్రతులకు గోలకొండ పత్రికా కార్యాలయము, గ్రూపుబజారు, హైదరాబాద్ - డక్కన్ అని వ్రాయవలెను.

౧౯౧౭. కోపచారి మొగుడు

ఆయుదంకముల సాంఘికవాదకము. కోపశీలులైన భర్తలు తమ భార్యలను పెట్టు బాధలవీరు వివరించుట గ్రంథకర్త యుద్దేశము. ఇందలి కోపచారి మగడు ‘శంకరశాస్త్రి’. ఇతడు మూక్కోర్ల దీప్తి ఇవ పెచ్చర్ల ఉద్యోగముచేయుచున్న విద్యార్థినిజే ఆయునను తనభార్యయెడల పశువువలె ప్రవర్తించును. సహపంత్రిని పెద్దమనిషి ఒకడు భోజనముచేయుచున్నను ఎట్టి సంకోచములేక భార్యను దుర్బాషలాడును. భార్యకొలములో ఉపాధ్యాయులు తమ విద్యార్థులను చావగొట్టినను ప్రాణవాయువులు ఎగిరిపోకుండ వారి చెవులు మూయువారని విందును. ఈ శంకరశాస్త్రి ఉపాధ్యాయులకు పెయిథికారి ఆయునను ఆటలైన చేయడు. భార్యను లేనిపోని కారణములు కల్పించుకొని చావపెనును. పోని అనంతరము చెవులు మూయు కవికరమైన ఆకలికలేదు. ఇతరులలో సాది పెట్టుకొని మాయించు ఆతడు భార్యతో చూటలాడవలసినచివనవో మానమునకు పర్యాయమనదగినముఖానము వహించును. తాను భార్యతో చెప్పవలసిన సంగతులు నోటియందే గొలుసుకొనును. తనతో భార్య నెమ్మదిగా చూటలాడినవో ‘గొంతుక అంతా ఏమిట్టో’ కలిసినదని ప్రశ్న. భార్య జుమ్మచేసి మంచముపట్టినవో ఎట్లున్నది కనుగొనిరా బంట్లోతును చీటిద్యారా పురమాయించునేకాని తాను స్వయంయగ విచారించును. ప్రాణముపోయినవరకువార పెండ్లాము కట్టెపైబడి విలపించును. ఇట్టివాటకము కోపచారి

మగళ్ళ మనస్తత్వమును కొంతమకొంత ప్రదర్శించుచున్నది. మచ్చుకొఱకు ఇందలి కొన్ని ఘట్టములను సులాలితమున ముద్రించియున్నాము. మనసంఘ కర్మవర్గము పచ్చయ పాడొనర్చుచున్న ఆశేక వోదము లీ గ్రంథమున ప్రవక్తానుప్రవక్తిగ వివరింపబడినవి. తెనుగువారు కాలక్షేపార్థము చదువుకొనదగు గ్రంథములలో నిదియొకటియగుట విశ్వయము. క్రాను నైజాన నూటముప్పది పుటలుగల ఈ పుస్తకము యొక్క మూల్యము నాలుగు అణాలుమాత్రమే యుండుట ఎంతయు మెచ్చదగినది. సంఘపంపాగరమే ప్రధానోద్దేశముగ వినాటకమును రచియించిన శ్రీశేకుమర్క కామేశ్వరరావుగారు నీనిని ఆదిష్టతయ సంఘసంస్కర్తయైన శ్రీకందుకూరి వీరేశలింగకవికి అంకితమిచ్చుట ఎంతయు సముచితముగ నున్నది. ప్రతులకు శేకుమర్క విశ్వనాథముగారు, రాజమండ్రి అని వ్రాయునది.

౧౮౯౮. రాధామాధవము

ఆంధ్రవాప్యయపు అగస్త్యవీర ఆవదిన రా యలకాలమునకు చెందియు ఇంతవఱకు విస్మృతి గహనము పాలై యున్న చింతలపూడి ఎల్ల నకవికృత మగు రాధామాధవము, తారకబ్రహ్మరాజము, విష్ణు మాయానాటకము అను మూడుప్రబంధములలో మూడవదానిని ఇటీవల చెన్నపురి విశ్వకళాపరిషత్తువారు ప్రచురించిరి; మొదటిదానిని ఇప్పుడు తూర్పుగోదావరి మండలమునకు చెందిన కపిలేశ్వరపురము జమీందారువారు శ్రీబలుగు బుచ్చి సర్వారాయుడుగారు ప్రకటించిరి. ప్రాచీనాంధ్రప్రబంధములను ఎన్నిటితో విస్మృతిహాపమున బడిపోకుండ తూర్పుగోదావరి మండలమునకు చెందిన శ్రీకందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు, పాలవరము జమీందారువారు, శ్రీచెలికాని లచ్చారావుగారు, వీకాపురము మహారాజువారు కొపాడి అనుండలమునకు వాసిగూర్చి, ఈరాధామాధవకావ్యప్రచురణముతో శ్రీకపిలే

శ్వరపురాధినాయకులు ఆవాసి! వన్నెజూర్చుచున్నారు. ఇందుకు వారినెంతయో అభినందించుచున్నాము. రాధామాధవము విదాత్కావ్యముల ప్రబంధము, రాధామాధవల స్వయంవర వివాహముచోత్సవము ఈప్రబంధమున ప్రస్తరింపబడినది. రాధ శ్రీకృష్ణుని మేనత్తగాక అతనికులపాలికయైయున్నది. కవితాప్రావీణ్యఫణికుడగు కృష్ణదేవరాయ వీకావ్యము నాలించి అందలి మేలించి ఈకావ్యనామమున 'రాధామాధవము'ను ఈకవికి రిటైరుముగా నిచ్చినాడు. అగుటచే ఈకవికి రాధామాధవ రిటైరుము ప్రఖ్యాతమైయున్నది. ఈకవి పూర్వకవిస్తుతిలో 'కర్ణాటకక్షృవాభేంద్రుఁడగు కవిత్వవిజయోత్సాహముఁ గైకొన్న మా శ్రీనాథుక్' అని శ్రీనాథుని పొగడియున్నాడు. ఇతడు శ్రీనాథునివలె కర్ణాటకక్షృవాభేంద్రుఁడగుచో కవిత్వవిజయోత్సాహము గైకొన్నవాడగుటయేగాక ఈకావ్యరచనమున అతని కృంగారవైషధ్యమును కొంతవఱకు మేలుబంతిగ చేకొనినాడు. రాధామాధవములోని మధురవాణి దూత్యము వైషధ్యములోని హంసమాత్యయనకు జరపడుటయేగాక కొన్ని పద్యములు, కొన్ని వాక్యములు, కొన్ని పలుకుబట్లు పాద్యశ్యనిబంధనములై యున్నవి. వర్ణనాపందర్శమున ప్రాధికైలియు, సంభాషణాపరమున ములభసుందరకైలియు నవలంబించి ఈకవితైలిలో శిల్పమును పాటించినాడు. అందనిమ్రాని పండులకు అట్టులంచాచుట, ఒక్కకొడుకును కొడుకుగాడు ఒక్కకమ్మ కమ్మగాడు, వెండ్రుకవట్టియుఁ గొండఁబ్రాకె, తీగకుకాయలుబ్రేఁగా మున్నగు పామెతలను పొందికగా వాడియున్నాడు. స్థలసంశోచమున ఈప్రబంధపరామర్శ ఇంతతో ముగింపవలసినవారమగుచున్నాము. గ్లాజ్కోగిరిములగొన నుద్రితమై మూడువందల ఏబదిపుటలతో కాలిక్సోలైండుతో నొప్పు నీని వెలయ. 1-8-0 మాత్రమే యుండుటజూరందారువారి ప్రవాహితాభిలాషను వెల్లడించుచున్నది.

ఆంధ్రభూమి కొక అపూర్వా లంకారము

వేలు పిళ్ళైర్ను వారి
శశిరేఖాపరిణయం
లేక

మాయాబజారు

త్వరలో కాబోవునున్నది!

వేచియుండుదు!!

గుండె

లవియజేయు

ఘోర

అరణ్యములు.

సింగ

భాగ్యాలాది

ప్రూరమృగ

సంపదములు.

భయంకర

యధములు.

మహపురాని

మాయా

జాలము.

శ్రావ్యమగు

సంగీతము.

చక్కని

భాట

క్రీ.

పాటిలేని

రికార్డింగ్.

వ్యారకనుగాంచి సంతోషము నుభవించునట్లు.

అభిముఖ్యము: మాష్టర్ రాజేంద్రరావు- మద్రాసు: మిస్ శ్రీరంజని.

వేయేల పంజీతుడు మొదలు బొయనివరకు వాంఛింపదగ్గ చిత్రమిదియే!

బుకింగ్ కోట:

వేలు పిళ్ళైర్ను డిప్టీబ్యూటీంగ్ ఆఫీసు,

డన్ మోర్ హాస్, మైలాపూరు (పోస్టు), మదరాసు.

Star combines Present

SRINGAPUR

సారంగధర

వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

జీవామృతము

బలహీనతనలన జనించు రుగ్మతలను ఆ
టంకపరచి, దేహమునకు సంపూర్ణ ఆరోగ్య
మును, రక్తవృద్ధి, నరములకు పటుత్వము,
కండపుష్టిని, భీమబలమును, తేజస్సును, జ్ఞా
పకశక్తిని వృద్ధిపరచును.

జీవామృతము

ఆరోగ్యమును పునఃప్రతిష్ఠింపగల ప్రాణదాత.

బాలభాస్కర

బిడ్డల లివర్ అండ్ స్లీపునువ్యాధులను పోగొ
ట్టుటకును రాకుండచేయుటకును సిద్ధావధము.

కెమిస్టులవద్దను, ఘోరులలోను—దొరకును.

ఆయుర్వేదాశ్రమము,

మదరాసు.

S.D. RAO

శ్రీ శాంతి చిహ్నము